Laurent
Gounelle

LAIMINGAS ŽMOGUS

Esame tai, ką mąstome.
Savo mintimis kuriame pasaulį.
Buda

Alma littera

Laurent
Gounelle

LAIMINGAS ŽMOGUS

Iš prancūzų kalbos vertė
Erika Sabaliauskaitė

Alma littera

VILNIUS / 2010

Versta iš: Laurent Gounelle
L'HOMME QUI VOULAIT
ÊTRE HEUREUX
Editions Anne Carrière,
Paris, 2008

ISBN 978-9955-38-852-4

Skiriu savo mylimai Zojai

„Esame tai, ką mąstome. Savo mintimis kuriame pasaulį.“

Buda

1

Nenorėjau išvykti iš Balio su juo nesusitikęs. Nežinau kodėl. Nesirgau, net, sakyčiau, visada buvau puikios sveikatos. Pasidomėjau, kokios jo kainos, nes baigiantis viešnagei piniginė buvo tuštoka. Net nebedrįsau patikrinti banko sąskaitos. Jį pažinojusieji man sakė: „Duok kiek nori, įdėk į dėžutę ant lentynos." Na, šie žodžiai mane nuramino, nors truputį jaudinausi, kad galiu palikti per mažai žmogui, kuris, kaip buvo kalbama, gydė patį Japonijos premjerą.

Buvo sunku rasti jo namus, prisiglaudusius kažkur kaimelyje už kelių kilometrų nuo Ubudo miesto, salos centre. Nežinau kodėl, bet šioje šalyje beveik nėra rodyklių. Žemėlapiu gali naudotis tada, kai turi orientyrų, antraip jis toks pat nenaudingas kaip mobilusis telefonas ten, kur nėra ryšio.

Žinoma, liko lengviausia išeitis – paklausti praeivių. Na ir kas, kad aš vyras, klausti kelio man niekada nebuvo sunku. Kartais atrodo, kad dauguma vyrų mano prarandą vyriškumą, jei tenka šitaip žemai kristi. Jiems geriau atsitverti tylos, reiškiančios „pats žinau", siena ir apsimesti, kad orientuojasi, kol visiškai pasiklysta, o tada jų žmonos priekaištauja: „Sakiau, kad reikia paklausti."

Bėda ta, kad Balio saloje žmonės labai malonūs, todėl visada atsako tik teigiamai. Tikrai. Jei merginai pasakysite: „Manau, jūs labai graži", ji pažvelgs į jus nuostabiai šypsodamasi ir atsakys: „Taip." Kai klausiate kelio, jie taip trokšta padėti, kad tiesiog nepajėgia prisipažinti nežiną. Todėl parodo kokią nors kryptį, paprastai ten, kur papuola.

Todėl žengdamas į sodą, augantį aplink namą, buvau truputį suirzęs.

Nežinia kodėl prieš atvažiuodamas įsivaizdavau gana prabangų namą, vieną tų, kuriuos kartais gali išvysti Balio saloje: su lotoso žiedais nusėtais tvenkiniais ramioje paunksmėje baltųjų jostrų, aplipusių didžiuliais baltais žiedais ir skleidžiančių kone nepadoriai svaigų kvapą. Namą atstojo daug vienas su kitu sujungtų nameliukų be sienų. Kaip

ir sodas, šis statinys buvo labai paprastas, gana nutriušęs, tačiau neatrodė vargingai.

Manęs pasitikti atėjo jauna moteris, įsisukusi į sarongą, juodais, aukštai į kuodą sukeltais plaukais, įdegusia oda, maža taisyklinga nosimi ir ne siauromis akimis, – mane visada stebino šios pačioje Azijos širdyje prisiglaudusios tautos bruožai.

– Laba diena, ko pageidausite? – nieko nelaukdama paklausė netaisyklinga anglų kalba.

Mano ūgis – metras devyniasdešimt – ir šviesūs plaukai nekėlė daug abejonių dėl vakarietiškos kilmės.

– Atėjau susitikti su ponu... aaa... mokytoju... Samtjangu.

– Tuoj ateis, – atsakė moteris ir pranyko tarp krūmų ir eilės nedidelių kolonų, į kurias rėmėsi namelių stogai.

Pasijutau truputį kvailai štai taip stovėdamas ir laukdamas, kol Jo Ekscelencija teiksis ateiti ir priimti mane, nuolankų lankytoją. Po penkių minučių, kurios man pasirodė pakankamai ilgos, kad sudvejočiau, ar reikėjo man čia atvykti, pamačiau ateinantį mažiausiai septyniasdešimties, o gal net aštuoniasdešimties metų vyrą. Pirmiausia pagalvojau, kad greičiausiai būčiau jam ištiesęs penkiasde-

šimt rupijų, jei kada nors būčiau pamatęs gatvėje elgetaujant. Išmaldos paprastai duodu tik seniems: manau, tokio amžiaus elgetos jau tikrai neturi kito pasirinkimo. Prie manęs lėtai artėjantis vyras, aišku, neatrodė apdriskęs, bet jo drabužiai buvo pavergiančio kuklumo, visiškai paprasti, nebūtum galėjęs pasakyti – nauji ar seni.

Gėda prisipažinti, bet pirmiausia pagalvojau, kad įvyko klaida ir atėjo ne tas asmuo. Jis negalėjo būti tas žiniuonis, apie kurį garsas sklido už jūrų marių. Arba jis buvo apdovanotas talentu, bet, būdamas gana naivus, sutiko, kad Japonijos premjeras jam mokėtų žemės riešutais. Arba buvo rinkodaros genijus, nusitaikęs į naivius klientus iš Vakarų, ištroškusius tokių stereotipų kaip asketiškai gyvenantis išminčius, visiškai abejingas materialiems dalykams, bet pasibaigus seansui priimantis dosnų atlygį.

Žiniuonis pasisveikino su manimi ir itin paprastai priėmė; kalbėjo labai švelniai puikia anglų kalba. Dėmesį traukė stebinamai šviesus žvilgsnis tamsiame raukšlėtame veide. Dešinė jo ausis atrodė netaisyklinga, tarsi būtų nupjauta dalis ausies spenelio.

Jis pakvietė mane į pirmąjį namelį – keturios nedidelės kolonos laikė stogą, o pats statinys glau-

dėsi prie senos sienos, prie kurios stovėjo garsioji lentyna, kamparmedžio skrynia, o ant žemės buvo patiestas demblys. Atvira dėžė buvo pilna įvairių popierių, lentelių, vaizduojančių žmogaus vidaus organų sistemą. Kitomis aplinkybėmis visa tai matydamas būčiau miręs juoku, nes tai, kas ten buvo pavaizduota, labai stipriai prasilenkė su šiuolaikinės medicinos žiniomis.

Prieš įeidamas pagal Balio papročius nusiaviau batus.

Senukas paklausė, kuo skundžiuosi, ir staiga vėl atsitokėjau – kodėl gi aš čia? Ko man reikia, jei nesergu? Sugaišinsiu šio žmogaus laiką, o jis, jau pajutau, yra labai sąžiningas ir doras, nors dar neturėjau jokių jo sugebėjimų įrodymų. Gal aš viso labo norėjau, kad kas nors žvilgtelėtų į mano gyvenimą, pasidomėtų manimi, pasikalbėtų apie mano *moa* ir, kas žino, gal atrastų būdą, kaip man jaustis dar geriau? O gal aš tiesiog paklusau kokiai nors nuojautai... Juk man buvo pasakyta, kad jis didis, ir aš paprasčiausiai norėjau su juo susitikti.

– Atėjau pasitikrinti, – prisipažinau ir paraudau pagalvojęs, kad čia ne koks nors profilaktinis vizitas pas gydytoją ir kad mano prašymas yra ne laiku ir ne vietoj.

– Gulkitės čia, – pasakė žiniuonis ir mostelėjo ranka į demblį, niekuo neparodydamas, kad mano prašymas tuščias ir lengvabūdiškas.

2

Taip prasidėjo pirmas – ir, tikiuosi, paskutinis – mano gyvenime kankinimo seansas. Iš pradžių viskas buvo normalu: aš atsiguliau ant nugaros, patiklus ir gana smagiai nusiteikęs, leidau jam švelniai čiupinėti įvairias savo kūno vietas. Iš pradžių galvą, paskui sprandą. Rankas, kiekvieną piršto kaulelį. Jis labai kruopščiai apžiūrėjo kiekvieną mano liemens, paskui pilvo lopinėlį. Man palengvėjo pajutus, kad nuo pilvo jis perėjo tiesiai prie viršutinės šlaunų dalies. Kelių, blauzdų, kulnų, padų, – jis viską lietė ir tai manęs pernelyg netrikdė.

Tada jis perėjo prie kojų pirštų.

3

Nežinojau, kad galima suteikti žmogui tiek skausmo vien suspaudus mažąjį kairės kojos pirštą nykščiu ir smiliumi. Staugiau ir raičiausi ant demblio į visas puses. Iš tolo, ko gero, atrodė, tarsi žvejys bandytų užkabinti ant kabliuko metro devyniasdešimties ilgio vikšrą. Prisipažįstu, iš prigimties esu gana lepus, bet tai, ką patyriau dabar, stiprumu neprilygo jokiems pojūčiams iki šiol.

– Jums skauda, – pasakė žiniuonis.

Nieko sau. Dejuodamas išspaudžiau „taip“. Net nebeturėjau jėgų rėkti. Neatrodė, kad žiniuonį būtų sutrikdžiusi mano kančia, jis liko toks pat geraširdiškai ramus. Jo veide net atsispindėjo savotiškas gerumas, visiškai priešingas jo primestam gydymui.

– Jūs nelaimingas žmogus, – ištarė tarsi diagnozę.

Kaip tik tą akimirką buvau nelaimingas. Ir net labai. Nebežinojau, ar verkti, ar juoktis dėl to, kur pats save įstūmiau. Manau, ir verkiau, ir juokiausi. Dar niekada gyvenime nebuvau sukurpęs tokio „puikaus“ plano. O juk galėjau dieną prabūti paplūdimyje, šnekučiuotis su žvejais ir žiūrėti į gražuoles Balio salos merginas!

– Skausmas šioje vietoje rodo, kad jūs apskritai blogai jaučiatės. Jei ten pat paspausčiau kitam žmogui, jam greičiausiai neskaudėtų, – pareiškė jis.

Tą pasakęs jis pagaliau paleido mano pėdą ir aš staiga pasijutau laimingiausiu žmogumi pasaulyje.

– Kokia jūsų profesija?

– Aš mokytojas.

Jis įdėmiai pažvelgė į mane, o paskui susimąstęs nutolo, tarsi kažko susirūpinęs. Jaučiausi, lyg būčiau pasakęs, ko nereikia, ar iškrėtęs kokią šunybę. Jis žvelgė kažkur į bugenviliją, žydinčią už keliolikos žingsnių. Atrodė pasinėręs į apmąstymus. Kaip aš turėjau elgtis? Išeiti? Kostelėti, kad priminčiau apie save? Jis liovėsi dvejojęs ir vėl sugrįžo prie manęs. Atsisėdo tiesiai ant žemės ir žiūrėdamas man į akis prakalbo:

– Kas jūsų gyvenime negerai? Esate puikios sveikatos. Kas tada? Darbas? Meilė? Šeima?

Jo klausimas buvo tiesus, o į mane įsmeigtos akys neleido išsisukti, nors balsas ir žvilgsnis buvo geranoriški. Jaučiausi priremtas atsakyti, atsiverti žmogui, kurio prieš valandą nė nepažinojau.

– Nežinau, na, taip, galėčiau būti laimingesnis, kaip ir bet kuris kitas žmogus.

– Neprašau atsakyti už kitus, tik už save, – ramiai patikslino.

Jis jau pradeda mane nervinti. Darau, ką noriu, ir tai ne jo reikalas, galvojau jausdamas kylantį pyktį.

– Na, būčiau laimingesnis turėdamas antrąją pusę.

Kodėl jam tą pasakiau? Jaučiau, kaip mano pyktis atsisuka prieš mane. Visiškai nesugebu pasipriešinti kito žmogaus prašymui. Apgailėtina.

– Tai kodėl jos neturite?

Na, dabar jau reikėjo apsispręsti, nors tai man nėra labai lengva: arba nutraukiu jo kalbas ir išeinu, arba žaidžiu šį žaidimą iki galo.

Išgirdau save atsakant:

– Būtų neblogai, bet dar reikėtų ir patikti kokiai nors moteriai.

– O kas jums trukdo?

– Na, aš per liesas, – mestelėjau išraudęs iš gėdos, sumišusios su pykčiu.

4

Lėtai, gana tyliai, pabrėždamas kiekvieną žodį žiniuonis atsakė:

– Bėda ne jūsų kūnas, o galva.

– Ne, ne galva. Kalbu apie labai konkretų, objektyvų dalyką! Galite pastatyti mane ant svarstyklių, išmatuoti krūtinės ar raumenų apimtį. Pats pamatysite, juk nei matavimo juostelė, nei svarstyklės nėra šališki. Ir net būdamas tikrovę iškreipiantis neurotikas negaliu jų paveikti.

– Ne apie tai kalbame, – kantriai ir ramiai atsakė išminčius.

– Lengva pasakyti...

– Jūsų bėda ne išvaizda, bet jūsų įsitikinimas, kad moterys mato jus būtent tokį. Iš tiesų ar mes turime, ar neturime pasisekimo tarp kitos lyties atstovų, mažai priklauso nuo mūsų išvaizdos.

– Jei pasakyčiau tai savo kaimynei, kuri sveria šimtą dvidešimt kilogramų, o jos nosis panaši į bulvę, ji sugrūstų į mano veidą trigubą mėsainį, kurį visada turi po ranka. Ir spaustų tą mėsainį tol, kol pomidorų padažas pasiektų sinusus.

– Niekada nesate matęs žmogaus, kurio išvaizda toli gražu neatitinka grožio kriterijų, bet jo antroji pusė atrodo gana patraukliai?

– Žinoma, mačiau.

– Beje, dauguma jūsų bėdą turinčių žmonių yra normalios išvaizdos su nedideliais trūkumais, kuriuos jie pernelyg sureikšmina. Per plonas lūpas, per ilgas ausis, storokas šlaunis, vos matomą dvigubą pasmakrę, per didelę arba per trumpą nosį. Jiems atrodo, kad yra per maži, per dideli, per stori arba per ploni, ir jiems pavyksta save tuo įtikinti. Kai sutinka žmogų, kuris galėtų juos mylėti, šiuos nelaimėlius būna apsėdusios vien mintys apie savo trūkumus. Jie įsitikinę, kad dėl to negali patikti. Ir žinote ką?

– Ką?

– Jie teisūs! Kai manome esą negražūs, kiti irgi mano, kad mes – negražūs. Esu įsitikinęs, moterims atrodo, kad jūs per plonas.

– Oho...

– Kitiems mes esame tokie, kokiais patys save laikome. Kokia jūsų mėgstamiausia aktorė?

– Nikolė Kidman.

– Ir kaip ji jums?

– Puiki, viena geriausių savo kartos aktorių. Dievinu ją.

– Norėjau paklausti, ką manote apie jos išvaizdą.

– Nuostabi, nepakartojama, tiesiog nereali.

– Ko gero, matėte Stenlio Kubriko filmą „Plačiai užmerktos akys"?

– Žiūrite amerikietiškus filmus? Turite palydovinę anteną?

– Jei gerai prisimenu, tame filme yra scena, kurioje Nikolė Kidman su Tomu Kruzu filmuojasi visiškai nuoga.

– Jūsų atmintis labai gera.

– Nueikite į Kutos vaizdajuosčių nuomos punktą ir pažiūrėkite „Plačiai užmerktas akis". Ten yra kabinos vaizdo grotuvų neturintiems žmonėms. Kai rodys šią sceną, sustabdykite vaizdo įrašą ir atidžiai įsižiūrėkite.

– Nebus labai sunku.

– Trumpam pamirškite, kad ji – Nikolė Kidman, įsivaizduokite, kad jos nepažįstate, ir objektyviai įvertinkite jos kūną.

– Taip...

– Pats pamatysite, kad ji graži, puikaus, bet ne idealaus kūno. Sėdmenys gražūs, bet galėtų būti apvalesni, ryškesni. Krūtinė nebloga, bet galėtų būti didesnė, dailiau išlinkusi, iškilesnė, statesnė. Taip pat pamatysite, kad jos veido bruožai taisyklingi, subtilūs, bet ne išskirtinio grožio.

– Ką norite tuo pasakyti?

– Dešimtys tūkstančių moterų tokios pat gražios kaip Nikolė Kidman. Sutinkate jas kiekvieną dieną gatvėje ir net nepastebite jų. Jos jėga slypi kitur.

– Na?..

– Nikolė Kidman veikiausiai yra įsitikinusi, kad ji – nuostabi. Ji, ko gero, tvirtai tiki, kad visi vyrai jos geidžia, o visos moterys ja žavisi ir jai pavydi. Ji tikriausiai laiko save viena gražiausių moterų pasaulyje. Ji tiki tuo taip tvirtai, kad ir kitiems taip ima atrodyti.

– 2006 metais Didžiosios Britanijos žurnalas *Eve* išrinko ją viena iš penkių gražiausių pasaulio moterų.

– Na štai.

– Ir kaip jūs tai paaiškintumėte?

– Kad kiti linkę mus laikyti tokiais, kokie patys manome esą.

– Taip.

– Pabandykite vieną dalyką. Akimirką ką nors įsivaizduokite. Nesvarbu, tiesa tai, ar ne. Paprasčiausiai patikėkite, kad taip iš tikrųjų yra. Pasiruošęs?

– Dabar? Tuojau pat?

– Taip, dabar. Galite užsimerkti, jei jums taip paprasčiau.

– Gerai, aš pasiruošęs.

– Įsivaizduokite laikąs save labai gražiu. Jūs esate įsitikinęs, kad nepaprastai traukiate moteris. Vaikščiojate Kutos paplūdimiu, kuriame daugybė atostogaujančių australių. Kaip jaučiatės?

– Nepaprastai gerai. Išties laimingas.

– Papasakokite man, kokia jūsų eisena, laikysena. Nepamirškite, kad manote esąs labai gražus.

– Mano eisena... Kaip čia pasakius? Atrodau pasitikintis savimi ir kartu atsipalaidavęs.

– Papasakokite apie savo veidą.

– Galvą laikau iškeltą, žiūriu tiesiai priešais save, lūpose – natūrali, vos matoma šypsena. Aš atrodau šaunus ir pasitikintis savimi.

– Gerai. Dabar įsivaizduokite, kaip į jus žiūri moterys.

– Na, taip, aišku, aš... Kaip čia pasakius? Jos man neabejingos...

– Ir ką jos galvoja apie jūsų raumenų ir krūtinės apimtį?

– Na... nepasakyčiau, kad jos žiūri į raumenis.

– Galite atsimerkti. Moterims patinka tai, ką skleidžia jūsų asmenybė, štai ir viskas. O tai tiesiogiai susiję su jūsų paties susikurtu vaizdiniu. Kai turime kokių nors įsitikinimų apie save, – ar teigiamų, ar neigiamų, – neišvengiamai tą parodome. Ir taip elgiamės nuolat. Nors iš pradžių šiuos įsitikinimus viso labo sukuria mūsų protas, tai tampa realybe kitiems, o vėliau ir mums patiems.

– Gali būti. Lyg ir suprantu jus, bet visa tai man atrodo dar gana abstraktu.

– Po truputį viskas paaiškės. Galiu pateikti pavyzdžių ir taip padėti jums suprasti, kad beveik viskas, ką patiriate gyvenime, kyla iš to, kuo tikite.

Pradėjau galvoti, kurgi aš pakliuvau. Nė neįtariau, kad mūsų pokalbis ir tolesnis bendravimas stipriai sukrės visą mano gyvenimą.

– Įsivaizduokite, – toliau dėstė išminčius, – kad esate nelabai įdomus ir kalbėdamas keliate kitiems nuobodulį.

– Man labiau patiko ankstesnis žaidimas...

– Tai tetruks kelias minutes. Įsivaizduokite, kad puikiai žinote: žmonės su jumis nuobodžiauja. Pabandykite iš tiesų pajusti, kas iš tokio įsitikinimo išeina. Pavyksta?

– Taip. Graudu...

– Dar pabūkite taip ir įsivaizduokite, kad pietaujate su bendradarbiais arba draugais. Papasakokite, kas vyksta.

– Mano bendradarbiai daug šneka, pasakoja apie atostogas, o aš ne kažin kiek kalbu.

– Vis dar išlaikykite tą pačią būseną, bet dabar suimkite save į rankas ir papasakokite per atostogas įvykusį nutikimą.

– Palaukite truputį. Įsivaizduoju, kaip viskas būtų... Taip, tikrai – didelio įspūdžio nepadariau. Manęs iš tikrųjų net nesiklausė.

– Normalu. Kadangi esate įsitikinęs, jog jūs neįdomus, kalbėsite taip, kad nieko išties nesudominsite.

– Taip...

– Pavyzdžiui, jūs nesąmoningai bijote, kad bendradarbiams bus nuobodu, todėl gal nė pats nesuvokdamas kalbėsite greitai, stengsitės kuo greičiau baigti, kad jų negaišintumėte ir jiems neatsibostumėte. Taigi nepadarote jokio įspūdžio ir

jūsų pasakojimas praranda prasmę. Jūs jaučiate tai ir galvojate: „Esu visiškai netikęs pasakotojas." Todėl jums tai seksis vis prasčiau ir vienas bendradarbių neišvengiamai įsiterps ir pakeis pokalbio temą. Baigiantis pietums visi bus pamiršę, kad apskritai kalbėjote.

– Skaudu...

– Kai esame kuo nors įsitikinę, tai tampa tikrove, mūsų tikrove.

Buvau gana sukrėstas tokio bandymo.

– Na, gerai, bet kodėl žmogus laikosi tokių įsitikinimų?

– Tikriausiai jūs tokios bėdos neturite, bet tokių žmonių yra. Kiekvienas apie save galvoja tai, kas jam būdinga. Tai tik vienas pavyzdžių.

Panaši situacija, įsivaizduokite manantis priešingai: neabejojate, kad dominate kitus, traukiate jų dėmesį kalbėdamas. Šnekėdamasis su kolegomis per pietus, net nedvejojate, kad jūsų pasakojimas pataikys į dešimtuką: jūs juos prajuokinsite, nustebinsite ar tiesiog prikaustysite dėmesį. Įsivaizduokite, kad pradedate kalbėti pakylėtas tokio įsitikinimo: užbėgdamas laukiamam įspūdžiui už akių jūs neskubėdamas rutuliojate temą, nutaisote balsą. Leidžiate sau kelis kartus nutilti ten, kur reikia,

kad padidintumėte įtampą. Ir žinote ką? Jie gaudys kiekvieną jūsų žodį.

– Gerai, suprantu – mūsų įsitikinimai vėliau virsta tikrove, bet turiu vieną klausimą.

– Klausau.

– Kodėl įtikime esą vienokie ar kitokie, nesvarbu, ar tai būtų teigiama, ar neigiama?

– Gali būti daug paaiškinimų. Pirmiausia kai kuriuos dalykus išgirstame iš kitų. Jei dėl vienos ar kitos priežasties tais žmonėmis tikime, neabejojame ir tuo, ką jie apie mus sako.

– Pavyzdžiui, mūsų tėvai?

– Dažniausiai, žinoma, prasideda nuo tėvų ar mus auginančių žmonių. Mažas vaikas nepaprastai daug išmoksta iš tėvų ir bent jau iki tam tikro amžiaus paprastai sutinka su viskuo, ką jie sako. Tai įsirėžia į jo sąmonę. Tampa jo dalimi.

– Neturėtumėte pavyzdžio?

– Jei tėvai įsitikinę, kad jų vaikas gražus, protingas, ir nuolat jam tą kartoja, greičiausiai vaikas ir pats save tokiu laiko, ima labai savimi pasitikėti. Tačiau rezultatai būna ne tik teigiami. Jis taip pat gali užaugti truputį arogantiškas...

– Vadinasi, mano tėvai kalti, kad abejoju dėl savo išvaizdos?

– Ne, nebūtinai. Suprasite, kad gali būti daugybė priežasčių, kodėl atsiranda tam tikrų įsitikinimų apie save. O jei kalbame apie kitų žmonių poveikį, tai gali būti ne tik tėvai. Pavyzdžiui, mokytojų vertinimas taip pat kartais padaro didelę įtaką – tiek teigiamą, tiek neigiamą.

– Man tai kai ką primena: iki dvylikos metų mokykloje man labai gerai sekėsi matematika. Vidurkis būdavo apie aštuoniolika iš dvidešimties. Kitais metais mus pradėjo mokyti mokytoja, kuri kiekvieną pamoką kartodavo, kad mes niekam tikę. Prisimenu, ji be paliovos rėkdavo, net jos kaklo venos išsišaudavo, kai ant mūsų staugdavo. Tuos metus baigiau su keturių vidurkiu.

– Greičiausiai jūs patikėjote tuo, ką ji sako...

– Galbūt. Bet, jei atvirai, visų kitų mano klasės draugų vidurkis nebuvo ketvertas kaip mano...

– Ko gero, jie ne taip jautriai reagavo į mokytojos nuomonę.

– Nežinau.

– Aštuntajame dešimtmetyje vieno Amerikos universiteto mokslininkai atliko eksperimentą. Iš pradžių jie subūrė vienmečių mokinių, gavusių vienodus rezultatus iš intelekto koeficiento testo, grupę – vadinasi, visi šie vaikai buvo vieno-

dai protingi. Tada grupė buvo padalyta į dvi dalis. Vieną pogrupį mokslininkai patikėjo vienam mokytojui ir davė tokį nurodymą: „Dirbkite pagal įprastą programą, bet žinokite – šie mokiniai protingesni už vidutinius mokinius." Mokytojui, kuriam teko antras pogrupis, buvo pasakyta: „Dirbkite pagal įprastą programą, bet žinokite – šie mokiniai mažiau protingi už vidutinius mokinius." Po metų mokslininkai dar kartą davė visiems vaikams atlikti intelekto koeficiento testą. Pirmojo pogrupio vaikų vidurkis buvo daug aukštesnis už antrojo.

– Nieko sau.

– Iš tiesų gana pribloškiantis faktas.

– Neįtikėtina! Pakanka įtikinti mokytoją, kad jo mokiniai protingi, ir jis padaro juos protingus. Jei mokytojas įsitikinęs, kad jie kvaili, tai ir paverčia juos kvailiais?!

– Toks mokslinis eksperimentas.

– Jiems visai galvoje negerai taip eksperimentuoti su vaikais...

– Taip, tikrai, galima vertinti įvairiai...

– Bet kaip iš tiesų tai įmanoma? Noriu pasakyti, kaip įsitikinimas, jog mokiniai kvaili, gali taip paveikti mokytoją, kad juos tokiais paverstų?

– Galimi du paaiškinimai: visų pirma kai kreipiatės į kvailį, kaip tą darote?

– Labai paprastais žodžiais, trumpais sakiniais, sakydamas tik lengvai suprantamas mintis.

– Taigi. O jei taip kreipsimės į vaikus, kurių smegenis reikia stimuliuoti, kad jos vystytųsi, jie netobulės. Toks pirmas paaiškinimas. Yra ir kitas paaiškinimas, žalingesnis.

– Koks?..

– Jei turite auklėti vaiką, kurį laikote kvailu, visas jūsų elgesys jam nuolat rodo, kad jis kvailas: ne tik pasirenkami žodžiai, kaip ką tik aptarėme, bet ir jūsų kalbėjimo būdas, veido išraiška, žvilgsniai. Jums dėl jo liūdna, arba atvirkščiai, jis jus truputį nervina, o tai neprasprūsta vaikui pro akis – būdamas su jumis jis jaučiasi kvailas. O jei esate vaikui svarbus žmogus: dėl padėties, amžiaus, vaidmens vaikas jumis tiki ir, gali būti, net nesudvejos, ar jūs teisus. Taigi pradės tikėti, kad yra kvailas. O kas bus toliau, jau žinote.

– Siaubinga.

– Taip, tikrai baisoka.

Buvau labai sukrėstas to, ką sužinojau. Visos šios mintys tarsi tvyrojo ore. Kelias akimirkas patylėjome. Lengvas vėjelis atpūtė manęs link subti-

lius prie namelio vešančių tropinių augalų kvapus. Tolumoje girdėjosi gekono riksmas.

– Kai kas mane stebina.

– Kas?

– Nenorėčiau jūsų įžeisti, bet iš kur gaunate tokios informacijos, pavyzdžiui, apie Jungtinėse Valstijose atliekamus mokslinius tyrimus?

– Neprieštarausite, jei tai liks mano paslaptis.

Nenorėjau primygtinai klausinėti, bet man buvo smalsu. Tikrai negalėjau įsivaizduoti, kad gretimame namelyje yra interneto ryšys. Manau, kaimelis net neprijungtas prie telefono tinklo. Bet svarbiausia, niekaip negalėjau įsivaizduoti šio žiniuonio, skaitančio mokslinių pokalbių svetaines. Lengviau man sekėsi įsivaizduoti jį valandų valandas lotoso poza medituojantį rizoforų pavėsyje...

– Sakėte, kad įsitikinimai apie save gali atsirasti ir iš kitur?

– Taip, būna, kad padarome savas išvadas po tam tikrų išgyvenimų, patys to nesuvokdami.

– Man labai patinka pavyzdžiai.

– Na, truputį sukarikatūrintas pavyzdys, kad būtų vaizdingiau: įsivaizduokite kūdikį, kurio tėvams labai mažai rūpi tai, ką jis daro. Kūdikis verkia? Tėvai nė nepajuda. Rėkia? Akmeninė tyla. Juo-

kiasi? Jokios reakcijos. Galima įtarti, jog pamažu vaikeliui pradės atrodyti, kad jis aplinkai nedaro jokio poveikio, kad nieko iš kitų negali gauti. Jis to, žinoma, nesuvoks, ypač būdamas tokio amžiaus. Tai tik jausmas ar nuojauta, kuri jį užvaldo. Dabar supaprastinkime viską iki kraštutinumo ir tarkime, kad jo gyvenime nėra priešingų patirčių – galime įsivaizduoti, jog suaugęs jis taps fatalistu, niekada nesikreips į kitus, kad gautų, ko nori, nesistengs nieko pakeisti. Jei kuris nors draugų pastebės jį atsimušus į akligatvį, pavyzdžiui, profesiniame gyvenime, galės tik konstatuoti to žmogaus pasyvumą. Veltui stengsis savo draugą įtikinti veikti, belsti į duris, valdyti situaciją, susisiekti su kitais žmonėmis – niekas nepadės. Beje, tas pats draugas galbūt griežtai pasmerks jį, nors šis žmogus taip elgiasi tik todėl, kad giliai jo viduje tūno įsitikinimas, jog jis neturi jokio poveikio supančiam pasauliui ir nieko iš kitų negali gauti. Tas žmogus nė pats nesuvoks, kad tuo tiki. Jam taip tiesiog yra, tokia tikrovė, jo tikrovė.

– Nuraminkite mane – tokių tėvų nebūna?!

– Čia tik pavyzdys. Beje, galima įsivaizduoti ir priešingą dalyką: tėvai, kurie labai jautriai reaguoja į mažiausią savo vaiko veiksmą. Jei jis verkia, jie

atbėga, jei šypsosi, jie žavisi, jei juokiasi, puola į ekstazę. Vaikui, ko gero, ims atrodyti, kad jis daro poveikį aplinkai, ir – vėl viską labai stipriai supaprastinkime – galime įtarti, jog suaugęs jis bus be galo aktyvus, o gal taps suvedžiotoju, įsitikinusiu, kad veikia kitus žmones, todėl niekada nedvejodamas kreipsis į juos siekdamas gauti, ko nori. Bet ir jis nesuvoks to, kuo tiki. Jam tai tiesiog akivaizdu: jis veikia kitus žmones. Tiesiog taip yra. Šis žmogus nežino, kad tokio tikėjimo savo poveikiu šaknys – vaikystės patirtis.

Mane priėmusi mergina tyliai įėjo į namelį ir padėjo mums arbatos ir saldumynų, jei taip galima pavadinti šitą specifinę drėgną, saldžią ir lipnią masę, kurią, laikantis Balio papročių, reikia valgyti pirštais. Viena Balio patarlių sako, kad valgyti su įrankiais yra tas pats, kaip mylėtis per vertėją. Maistą reikia imti pirštais, o paskui nykščiu nustumti į burną. Tam reikia trupučio įgūdžių, jei nenori atrodyti kaip kūdikis, valgantis be seilinuko.

– Taigi pradedame tikėti, kad esame vienokie ar kitokie, remdamiesi kitų žodžiais apie mus arba po kokių nors patirčių nesąmoningai pasidarę išvadas. Tiesa?

– Taip.

– Tik vaikystėje?

– Ne, tiesiog kaip tik vaikystėje susiformuoja dauguma mūsų įsitikinimų apie save, bet jų gali atsirasti ir vėliau, net kai esame suaugę. Bet tokiu atveju šie įsitikinimai atsiras dėl emociškai labai stiprių išgyvenimų.

– Pavyzdžiui?

– Įsivaizduokite, kad pirmą kartą kalbėdamas viešai jūs apgailėtinai susikertate. Mikčiojate, ieškote žodžių, balsas įstringa galugerklyje, o burna išdžiūva, tarsi būtumėt praleidęs tris dienas dykumoje be lašo vandens. Salėje girdisi, kaip skrenda musė. Matote, kad klausytojams jūsų gaila. Kai kurie kandžiai šypsosi. Jūs atiduotumėte visas savo santaupas ir net kitų metų pajamas, kad tik nebūtumėte čia ir to nepatirtumėte. Jums gėda vos pagalvojus apie šį įvykį. Tokiu atveju gali būti, kad jūs patikėsite, jog nesugebate kalbėti viešai. Nors iš tiesų jums nepasisekė tik kartą, būtent tą dieną, su konkrečiais klausytojais, kalbant tam tikra tema. Bet jūsų smegenys apibendrino šią patirtį ir padarė štai tokią galutinę išvadą.

Suvalgius saldumynus mano pirštai buvo visiškai lipnūs. Nežinojau, kaip elgtis: ar juos nusilaižyti, ar nusivalyti į demblį. Niekaip negalėdamas

apsispręsti, laikiau pirštus atkišęs. Tikriausiai tuoj įtikėsiu, kad nesugebu valgyti tradicinių Balio patiekalų.

– Kai ateisite rytoj, išsiaiškinsime, kokie yra kiti įsitikinimai, trukdantys jums būti laimingam, – maloniai pasakė žiniuonis.

– Nežinojau, kad rytoj sugrįšiu.

– Juk nemanote, kad įtikinsite mane, jog jūsų bėdos apsiriboja vien dvejonėmis dėl išvaizdos. Tikrai turite daug rimtesnių bėdų ir mudu kartu jas išanalizuosime.

– Jūs griežtas.

– Tie, kurie sako tik tai, ką žmogus nori girdėti, nepadeda jam tobulėti, – nusišypsojo žiniuonis.

– Žinote, maniau, kad jūs gydytojas ir gydote tik ligas ir skausmus.

– Vakaruose jūs įpratę atskirti kūną nuo dvasios. Čia mes manome, kad abu jie glaudžiai susiję ir sudaro darnią visumą. Dar galėsime apie tai pasikalbėti.

– Tik paskutinis klausimas. Man paprasčiau, kai viskas aišku, net jei ir nesmagu to klausti: kiek būsiu jums skolingas už pagalbą ir man skirtą laiką?

Žiniuonis įdėmiai pažvelgė į mane ir atsakė:

– Žinau, kad dirbdamas jūs taip pat perduodate savo žinias ir patirtį kitiems. Man pakaks, jei įsipareigosite pasidalyti su kitais tuo, ką sužinosite.

– Prižadu jums.

Išeidamas vis dėlto įdėjau vieną banknotą į dėžutę ant lentynos.

– Čia už kojų pirštų apžiūrą.

5

Į Ubudą vedantis kelias nepaprastai gražus. Nepastebėjau to atvažiuodamas, nes buvau labai susirūpinęs, kuria kryptimi pasukti. Labai vingiuotas kelias kai kur kirto nedidelius laukus, pakraščiuose apaugusius laukiniais bananais, su tai ten, tai šen čiurlenančiais upeliais. Šiame slėningame salos viduryje saulę nuolat keičia šiltas lietus, pažadinantis gamtos kvapus. Toks klimatas labai palankus karaliauti vešliai tropinei augmenijai.

Pravažiavęs posūkį lauko pakraštyje už kelių žingsnių nuo kelio pamačiau tris Balio gyventojus. Jiems greičiausiai buvo nuo dvidešimt iki trisdešimt metų, vyrai buvo liekni ir... visiškai nuogi. Jų netikėtas pasirodymas mane labai nustebino. Beje, nieko nežinojau apie tai, kad Balio žmonės nesidrovi nuogybės. Galbūt jie ką tik išsimaudė po sunkių darbų

laukuose? Spinduliuodami ramybe jie žengė vienas šalia kito. Kai privažiavau iki jų, mūsų žvilgsniai susitiko. Nesupratau keistos jų veidų išraiškos. Gal jie sutriko pamatę mane šiame nuošaliame kelyje? O gal pastebėjo, kad suglumau išvydęs juos nuogus?

Mano kelias vingiavo toliau, artėdamas prie Ubudo pravažiavau nedidelius kaimelius. Nameliai atrodė gana varganai, bet gatvės kruopščiai prižiūrimos, švarios, apsodintos daugybe gėlių. Prie kiekvienų durų ant žemės buvo padėtos aukos iš gėlių ar valgių, išdėliotų ant supintų bananų lapų. Šias aukas dieną žmonės nuolat keisdavo naujomis.

Balio salos gyventojų kasdienybė neatsiejama nuo šventumo. Jų religija grindžiama ne kokiais nors užkoduotais ritualais tam tikrą valandą ar savaitės dieną. Ne, jų santykis su dievais tiesioginis. Jie atrodo persismelkę tikėjimu, suaugę su juo. Visada ramūs, švelnūs, besišypsantys, jie, ko gero, kaip ir Mauricijaus gyventojai, yra pati maloniausia Žemės tauta. Jie visada tos pačios nuotaikos, atrodo, niekas negali išvesti jų iš pusiausvyros. Su ta pačia ramybe jie priima viską, kas nutinka.

Balio sala neišvengiamai visiems lankytojams panaši į rojų ir, ko gero, jie nustebtų sužinoję, kad šios salos gyventojų kalboje tokio žodžio išvis nėra. Rojus Balio gyventojams yra natūrali jų gyvenimo

dalis ir jie neturi dar vieno žodžio jam įvardyti, kaip ir žuvys greičiausiai neturėtų atskiro žodžio vandeniui aplink save pavadinti.

Vėl prisiminiau susitikimą su žiniuoniu ir vis dar jaučiausi pakerėtas mūsų bendravimo. Tas vyras turėjo ypatingą aurą, natūraliai skleidžiamą energiją. Buvau gana sujaudintas to, ką jis man atskleidė, net jei jo žodžiai kartais mane glumino. Nė neįsivaizdavau, kad vieną dieną kitame pasaulio krašte klausysiuosi Balio išminčiaus, dėstančio savo nuomonę apie Nikolės Kidman krūtis ir užpakalį.

Išvažiavęs iš Ubudo pasukau į rytus namo. Diena buvo kupina emocijų ir man reikėjo truputį pabūti vienam, kad pamažu susigulėtų viskas, ką sužinojau. Užtruks mažiau nei valandą, kol pasieksiu pajūrio žvejų kaimelį, kuriame išsinuomojau namelį prie gražaus, laukinio pilko smėlio paplūdimio. Laimė, turistams kur kas labiau patinka besidriekiantys balto smėlio plotai salos pietuose, todėl „savo" paplūdimyje jų sutikdavau labai retai. Tik viena olandų pora buvo apsigyvenusi truputį nuošaliau. Jie nebuvo nemalonūs, o ir sutikdavau juos retai. Mano namelis priklausė šeimai, kuri gyveno giliau saloje. Išsinuomojau jį mėnesiui už labai man priimtiną ir jiems labai naudingą sumą – man patinka, kai visi išlošia. Paplūdimys rytais bū-

davo tuščias, po pietų čia ateidavo pažaisti keletas kaimo vaikų. Vieninteliai čia pasirodydavo žvejai, kuriuos kartais penktą valandą ryto girdėdavau išplaukiant pirogomis. Vieną kartą plaukiau drauge, bet kadangi nekalbu baliečių kalba, buvo sunku paaiškinti, ko noriu, ir gauti jų sutikimą.

Tai buvo vienas gražiausių mano prisiminimų Balio saloje. Išplaukėme dar prieš auštant ir tikrai nesijaučiau ramus sėdėdamas sulig vandeniu sūpuojamoje pirogoje ir beveik nieko nematydamas nakties be mėnesienos tamsoje. Bet žvejai gerai išmanė savo amatą ir man teko patirti, kas yra pasitikėjimas, o tąkart – ir aklas pasitikėjimas. Vandens teškenimas ir vėsus, veidą glostantis brizas buvo beveik vieninteliai dalykai, kuriuos galėjo sugauti mano budrios juslės. Po keturiasdešimt penkių minučių pamačiau lėtai už horizonto kylančią saulę, kuri tarsi koks prožektorius apšvietė sceną ir staiga atgaivino neįtikėtinas, milžiniškas, stebuklingas dekoracijas. Tą akimirką suvokiau, kokia neaprėpiama yra jūra, koks begalinis dangus ir kokia mažytė piroga, tarsi per stebuklą besisupanti virš bedugnės prarajos, lyg į vandenyną įmestas degtukas. Tuo pačiu metu išvydau žvejų šypsenas ir staiga nežinia kodėl pasijutau laimingas.

Grįždami atgal šalia pirogos pamatėme keletą delfinų ir aš kaip koks kvailas vakarietis, aplankęs per daug pramogų parkų, parodžiau žvejams norįs plaukti šalia jų. Baliečiai mane atkalbėjo, šiaip ne taip man paaiškinę, kad paviršiuje plaukiantys delfinai giliau gali būti sekami ryklių, kurie medžioja tą patį žuvų guotą. To užteko, kad būčiau įtikintas, ir man buvo gera tiesiog grožėtis šiais gamtos stebuklais, jų begaline laisve plaukti kur akys mato ir gyventi nevaržomai.

Pakeliui sustojau krautuvėlėje ir nusipirkau nasigorengo, tradicinio vietos patiekalo iš ryžių, iš kurių gaminami beveik visi baliečių valgiai. Besibaigiant ketvirtai viešnagės savaitei man pakakdavo tik pamatyti ryžius ir netekdavau apetito. Į savo namelį grįžau jau sutemus – puikus metas pasivaikščioti paplūdimiu ir nesutikti nė gyvos dvasios. Nusiaviau batus ir patraukiau tiesiai į paplūdimį. Kaip ir tikėjausi, paplūdimys buvo tuščias ir aš, pasiraitojęs kelnes, ilgai vaikščiojau palei vandenį.

Greitai mano klajojančios mintys grįžo prie susitikimo su žiniuoniu ir vėl prisiminiau viską, ką iš jo sužinojau. Vadinasi, mes, žmonės, įtiki-

me esą tokie, ką mums įteigia aplinkiniai, arba, ką nors patyrę, nesąmoningai padarome apie save vienokias ar kitokias išvadas. Buvau nieko prieš su tuo sutikti, bet tuomet kur yra tokio įtikėjimo ribos? Mes kalbėjome apie tai, kad galima patikėti, jog esi gražus ar bjaurus, protingas ar kvailas, įdomus ar nuobodus. Galima tikėti savo įtaka kitiems ar, priešingai, manyti, kad visiškai nieko negali iš kitų gauti. Kokiais dar atvejais buvo galima štai taip kuo nors įtikėti? Supratau, kad galima tikėti daug kuo ir kad toks tikėjimas veikia mūsų gyvenimą. Bet kiek? Klausiau savęs, kiek mano paties įsitikinimai paveikė mano gyvenimo tėkmę ir kuo po atsitiktinių susitikimų ar patirčių būčiau galėjęs įtikėti, kas vėliau būtų pakeitę mano gyvenimo kryptį.

Vienintelis atsakymas į mano klausimus buvo vandens teškenimas po kojomis, drumsčiantis tuščio paplūdimio tylą. Paplūdimio pakraštyje nejudėdamos stovėjo palmės; joks vėjelis nešnarino jų gležnų šakų. Įpratau kiekvieną vakarą išsimaudyti. Nusimoviau kelnes, nusivilkau marškinėlius ir panirau į drungną jūros vandenį. Ilgai plaukiojau daugiau apie nieką negalvodamas, globėjiškai stebimas kylančio mėnulio.

6

Pabudau po labai gilaus miego ir pamačiau, kad saulė jau aukštai danguje. Vėlyvų pusryčių suvalgiau kelis vaisius ir išėjau rytinio pasivaikščiojimo į nedidelę giraitę už paplūdimio. Artėdamas prie olandų poros Hanso ir Klaudijos namelio išgirdau jų balsus.

– Pietūs dar neparuošti? – paklausė Hansas, sėdėdamas ant nedidelės uolos su knyga ant kelių.

Jis buvo tamsiai pilkų plaukų, neišraiškingo veido ir gana plonų lūpų.

– Tuojau, brangusis, tuojau.

Klaudija buvo švelni ir miela keturiasdešimtmetė moteris, apvalaus veido, gražiomis šviesiomis garbanomis.

Ji lauke ant grotelių kepė žuvies iešmelius.

– Naudoji per daug anglių, kam to reikia, tik gadini.

Hansui nė mintis nekilo, kad tai skamba kaip priekaištas. Jis tiesiog pasakė akivaizdų dalyką, ir tiek.

– Bet tada per ilgai kepa, – teisinosi moteris.

Paskutinį kartą, kai juos mačiau, Klaudija valė namelį, o Hansas skaitė savo prakeiktą knygą. Man buvo įdomu, kodėl XXI amžiuje moteris sutinka su namų tvarkytojos vaidmeniu. Hansas nebuvo tipinis *mačo*. Jam tikriausiai buvo „normalu", kad moteris tuo pasirūpintų. Šio klausimo jie, ko gero, niekada neaptarinėjo. Tiesiog tokia buvo tvarka.

– Žiuljenai, kaip malonu tave matyti! – šūktelėjo mane pastebėjusi Klaudija.

– Laba diena, Žiuljenai, – pasisveikino Hansas.

– Laba diena.

– Gal norėtum pasivaišinti žuvimi su mumis? – pasiūlė moteris.

Hansas vos pastebimai pakėlė antakį.

– Ne, ačiū, ką tik papusryčiavau...

– Tu ką tik atsikėlei? – paklausė Hansas. – Mes šįryt jau aplankėme dvi vietas: Tanah Loto šventyklą ir Subako muziejų Tabanane.

– Puiku, sveikinu.

Jis net nepajuto ironijos mano atsakyme. Hansas buvo iš tų, kurie klauso žodžių, bet nei girdi žmogaus balso tono, nei mato jo veido.

– Man atrodo, tu mažai ką lankai. Tavęs tai nedomina?

– Domina, bet man labiau patinka pajusti aplinką, vaikštinėti gyvenvietėse, pašnekinti žmones, pabandyti atsidurti jų vietoje ir suvokti, kaip jie jaučiasi. Tiesiog suprasti jų kultūrą.

– Žiuljenas mėgsta suprasti kultūrą per vietinių gyvenimą, kasdienybę, o tu, brangusis, iš knygų, – atsakė Klaudija.

– Žinoma, nes taip greičiau, sutaupoma laiko, – išdidžiai paaiškino Hansas.

Neprieštaravau. O kam įtikinėti? Kiekvienas viską supranta savaip.

– Gal norėtum praleisti vakarą su mumis? – paklausė Klaudija. – Važiuosime paklausyti gamelanų koncerto Ubude, o kai sutems, eisime pažiūrėti vėžlių Pemuterano paplūdimyje. Šiuo metu iš kiaušinių ritasi vėžliukai. Tai tetrunka vieną, daugiausia dvi naktis. Paskui bus per vėlu.

Mintis, kad praleisiu vakarą su Hansu, manęs pernelyg nedžiugino, bet labai norėjau pamatyti vėžlių jauniklius. Be to, jaučiau, kad Klaudijai bus labai malonu, jei sutiksiu.

– Gerai. Malonu, kad pakvietėte. Šią popietę būsiu netoli Ubudo, susitikime ten. Duokite adresą.

– Koncertas vyks iškilmių salėje, žinai, prie didžiojo turgaus. Devynioliktą valandą, – atsakė Klaudija.

– Aplankysi galerijas? – paklausė Hansas.

Ubudas – menininkų miestas ir čia buvo pilna meno galerijų.

– Ne, važiuosiu pas... kaip čia pasakius?.. Savotišką dvasinį vadovą.

– Tikrai? O ko?

Žinojau, kad jis klausia nuoširdžiai. Hansas buvo iš tų, kurie kamantinėja, kodėl einate į kiną, bažnyčią ar kapines, kodėl nebenešiojate seniai iš mados išėjusių, bet dar gerų kelnių. Viskas, kas nepagrįsta protu (jo supratimu), yra keista.

– Jis padeda man suvokti kai kuriuos dalykus. Ir tam tikra prasme padeda atrasti save.

– Atrasti save?

Jo balsas buvo kartu ir linksmas, ir nustebęs.

– Na, taip, tam tikra prasme.

– Bet jei nežinai, kur esi, kaip gali žinoti, kad atvyksi į Ubudą, o ne Niujorką ar Amsterdamą?

Labai juokinga. Išties yra žmonių, kuriems dvasinio gyvenimo lygmuo visiškai nesuvokiamas.

– Aš žinau, kur esu. Jei atsiverstum žodyną – beje, tai turėtų tau patikti, nebūtų emociškai

sunku – pamatytum, kad žodis „atrasti“ turi daug reikšmių. Beje, „atrasti save“ gali reikšti geriau save pažinti, kad gyventum darnesnį gyvenimą ir priimtum save tokį, koks esi.

– Nepyk, Žiuljenai.

– Aš ir nepykstu, – pamelavau.

– Brangusis, palik Žiuljeną ramybėje, – paprašė Klaudija. – Beje, Žiuljenai, ar vis dar nardai?

– Taip, beveik kasdien.

– Mes irgi pirmą dieną nardėme, – pasakė Hansas. – Mums pasisekė, buvo gražus oras, vanduo skaidrus. Per valandą pamatėme svarbiausia, kas galėtų būti įdomu.

– O aš dažnai nardau. Man labai patinka plaukioti tarp žuvų, priartėti prie jų. Jos tokios nebaikščios, kad beveik gali jas paliesti.

Laukiau, kol Hansas paklaus: „O kam?“

– Žmogus kilęs iš žuvies. Žiuljenas susilieja su savo atrastomis šaknimis.

– O tu ruošiesi suvalgyti vieną savo ainių, iškeptą ant grotelių. Gražumėlis. Ką gi, palieku jus pietauti. Skanaus, iki vakaro.

– Gerų paieškų. Svarbiausia, neprarask vilties: visada gali kreiptis į radinių skyrių Džakartoje!

– Iki vakaro, – pasakė Klaudija.

—

Vaikščiojau toliau galvodamas apie Hansą. Svarsčiau, kas jam negerai. Vis dėlto jis buvo keistokas. Jaučiau, kad Hansas ne piktas, kad nenorėjo manęs įžeisti. Tiesiog kai kurių dalykų jis visiškai nepajėgus suvokti.

Grįžau į savo namelį, paskubomis susiruošiau ir šokau į automobilį. Kelias šį kartą pasirodė paprastesnis ir prie mokytojo Samtjango namų atvykau šiek tiek po pietų.

7

Mane maloniai pasitiko ta pati mergina ir nuvedė tiesiai į vieną pastogių, kurioje buvau priimtas vakar. Šį kartą turėjau laiko ramiau viską apžiūrėti. Čia buvo kartu ir paprasta, ir gražu. Vieta spinduliavo ramybe, darna ir ji man pradėjo iš tiesų patikti. Jaučiau, kad tokioje vietoje gali daug ko atsisakyti. Atėjus čia daug rūpesčių lieka už durų. Laikas buvo tarsi sustojęs. Man atrodė, kad galėčiau pasilikti čia metų metus ir man neatsirastų nė raukšlelės.

Nemačiau, kaip jis atėjo. Pasisukau, mokytojas Samtjangas stovėjo už manęs. Pasisveikinome ir jis pasakė šį kartą negalėsiąs man skirti daug laiko. Gaila.

– Ar buvote Kutos filmų nuomos punkte? – paklausė manęs.

– Eee... ne, – prisipažinau truputį apgailėtinai.

Jis man atsakė, bet nė trupučio nepriekaištaudamas ir nesijausdamas nė per nago juodymą viršesnis.

– Jei iš tiesų norite, kad padėčiau jums tobulėti ir pakeisti gyvenimą, privalote daryti tai, ko jūsų prašau, nebent ką nors atsisakote daryti. Jei visko tikitės tik iš manęs ir tik klausotės mano žodžių, nieko ypatinga neįvyks. Ar jūs pasirengęs įsipareigoti?

– Taip.

Ar turėjau kitą pasirinkimą, jei norėjau toliau su juo bendrauti?

– Sakykite, kodėl nenuvažiavote į Kutą?

– Eee... Na, vakar vakare buvau truputį pavargęs ir man reikėjo pailsėti.

Jis man geraširdiškai atsakė:

– Jei meluojate kitiems, bent jau nemeluokite pats sau.

– Ką norite pasakyti?

Buvau išmuštas iš vėžių.

– Ko išsigandote?

Jo balsas skambėjo labai švelniai, o akys buvo tarsi panirusios į manąsias. Į pačią mano gilumą. Tačiau visiškai nesijaučiau taip, lyg į mane brautųsi. Tiesiog jaučiausi permatomas. Šis vyras skaitė mano mintis tarsi atverstą knygą.

– ?..

– Ką būtumėte praradęs ten nuvykdamas?

Kaip jis sugebėjo užduoti ŠĮ klausimą, švelniai pirštu paliesti būtent ten, kur reikia?

Po trumpos tylos išgirdau save sakant:

– Manau, norėjau išsaugoti nepaliestą žavėjimąsi savo mėgstamiausia aktore.

– Bijojote netekti iliuzijų?

Keista, bet tai buvo tiesa. Dar keisčiau, kad vakar aš tikrai pagalvojau, jog jis dėl šios aktorės teisus. Tad kodėl nenoriu priimti tiesos?

– Galbūt, – atsakiau.

– Normalu. Žmonės labai prisirišę prie visų savo įsitikinimų. Jie neieško tiesos, tik nori tam tikros pusiausvyros ir sugeba susikurti daugiau ar mažiau vientisą pasaulį pagal savo įsitikinimus. Šis pasaulis suteikia jiems saugumo jausmą, todėl žmonės nesąmoningai laikosi jo įsikibę.

– Bet kodėl mes nesuprantame, kad tai, kuo tikime, nėra tikrovė?

– Prisiminkite, kad tai, kuo tikime, ir tampa mūsų tikrove.

– Nesu tikras, kad gerai suprantu viską, ką sakote. Žinote, gal man tai per daug filosofiška. Beje, nors ir esu svajotojas, vis vien neprarandu racionalumo. Man tikrovė yra tikrovė.

– Viskas iš tiesų labai paprasta. Jei paprašyčiau jūsų užmerkti akis, užsikimšti ausis, o paskui tiksliai nupasakoti jus supančią tikrovę, negalėtumėte visko apibūdinti. Normalu: prašau nepaprastai daug informacijos ir jūs jos visos nepriimate. Jūs suvokiate tik dalį tikrovės.

– Kaip tai?

– Pavyzdžiui, vizualiai apie šią vietą yra daugybė informacijos: kaip išsidėsčiusios jūsų matomų namelių sienos ir stulpai, medžiai, krūmai ir augalai su begale lapų, kurie linguoja vienaip ar kitaip pučiami lengvo vėjelio. O dar baldai, daiktai, piešiniai. Kiekvienas šių dalykų pagamintas iš kitokios medžiagos. Medžiagos nėra vienodos, spalvos nėra tapačios. Taip pat yra galybė informacijos, susijusios su šviesa, šešėliais, dangumi, plaukiančiais debesimis, saule. Vien tik mano kūnas siunčia jums nepaprastai daug informacijos apie mano laikyseną, judesius, žvilgsnius, kaskart besikeičiančias veido išraiškas. Ir visa tai tik akimis matoma informacija! O kur dar girdima informacija: įvairiausi garsai, artimi ir tolimi, daugybė mano balso intonacijų, garsumas, tonas, kalbos ritmas, drabužių šiugždėjimas judant, skrendantys vabzdžiai, paukščiai tolumoje, vėjo šiurenimas lapuose ir taip toliau.

Bet tai dar ne viskas: jus taip pat užlieja kvapų ir lytėjimo informacija: oro temperatūra, drėgmė, įvairių augalų kvapai, kai kurie jų keičiasi nuo oro srovės, daugybė jūsų kūno taškų jaučia sąlytį su žeme...

– Gerai, gerai, įtikinote mane, – pertraukiau. – Prisipažįstu, nebūčiau sugebėjęs viso to papasakoti užsimerkęs ir užsikimšęs ausis. Tiesa.

– Taip yra dėl labai paprastos priežasties: jūs nesuvokiate visos šios informacijos. Jos yra per daug ir jūsų protas nesąmoningai atsirenka, kas reikalinga. Į vienus dalykus jūs atkreipiate dėmesį, į kitus – ne.

– Taip, ko gero.

– Išties įdomu yra tai, kad jūs atsirenkate ne tą pačią informaciją kaip aš. Jei paprašytume grupės žmonių atlikti šį bandymą ir aprašyti aplinką, neturėtume dviejų lapų su vienoda informacija. Kiekvienas atsirinktų skirtingai.

– Sutinku...

– Ir toks pasirinkimas nėra atsitiktinis.

– Kaip tai?

– Šis pasirinkimas būdingas tik jam vienam ir, žinoma, priklauso nuo jo įsitikinimų, nuo jo bendro požiūrio į pasaulį, žodžiu, nuo to, kokį jis mato gyvenimą.

– Taigi?..

– Remdamiesi savo įsitikinimais mes filtruojame tikrovę, tai yra filtruojame tai, ką matome, girdime, juntame.

– Man vis dar truputį per abstraktu.

– Duosiu pavyzdį, truputį sukarikatūrintą, kad būtų papraščiau.

– Gerai.

– Įsivaizduokite, esate nesąmoningai įsitikinęs, kad pasaulis pavojingas, todėl reikia būti atsargiam, saugotis. Tarkim, toks jūsų įsitikinimas.

– Sutinku.

– Jei šis įsitikinimas jums augte įaugęs, į ką, jūsų nuomone, šią konkrečią akimirką atkreipsite dėmesį? Kokią informaciją gaudysite, jei esate šventai įsitikinęs, kad pasaulis pavojingas?

– Na... gal... nežinau, gal pradėsiu truputį nepasitikėti jumis, nes, galų gale, jūsų nepažįstu! Manau, labiausiai stebėčiau jūsų veidą ir bandyčiau atspėti mintis, suprasti, kas gali slypėti už malonių žodžių. Taip pat bandyčiau atsekti galimus nenuoseklumus jūsų kalboje, kad sužinočiau, ar esate patikimas, ar ne. Be to, akies krašteliu stebėčiau sodo vartus, ar jie vis dar atviri, kad galėčiau pabėgti, jei kiltų bėdų. Na, kas dar... pagalvokime... galbūt dar

atkreipčiau dėmesį į šią siją, kuri, regis, laikosi tik Šventosios Dvasios valia ir gali ant manęs užkristi. Taip pat iš akių nepaleisčiau gekono, nes girdžiu, kaip jis šmirinėja tarp sijų, ir bijau, kad nuropojęs gali man įkąsti. Bijočiau tokių roplių. Taip pat pamatyčiau, kad demblys nusitrynęs ir galiu įsivaryti rakščių, jei nebūsiu atsargus.

– Būtent. Jūsų dėmesį patrauktų galimi pavojai, kurių yra visur. Ir jei jūsų būtų paprašyta užmerkus akis apibūdinti aplinką, pirmiausia prisimintumėte šiuos dalykus.

– Taip, tikriausiai.

– Dabar įsivaizduokite, kad jūsų įsitikinimai priešingi, tai yra pasaulis draugiškas, žmonės malonūs, sąžiningi ir patikimi, o gyvenimas jums siūlo daugybę ranka pasiekiamų malonumų. Įsivaizduokite, kad šis įsitikinimas slypi giliai jūsų esybėje. Į ką tada atkreiptumėte dėmesį ir ką papasakotumėte būdamas užmerktomis akimis ir užkimštomis ausimis?

– Manau, papasakočiau apie tikrai labai gražius augalus, malonų vėjelį, padedantį ištverti karštį. Paminėčiau ir gekoną, nes galvočiau: „Puiku, po stogu yra gekonas, vadinasi, čia neropinėja vabzdžiai!“ Dar prisiminčiau ramų šio malonaus vyro,

padedančio man atrasti tiek įdomių dalykų ir neimančio už tai atlygio, veidą!

– Būtent! Tai, ko tikimės iš tikrovės, iš aplinkinio pasaulio, veikia kaip filtras, kaip selektyvūs akiniai, su kuriais geriausiai matome mūsų įsitikinimus atitinkančias detales... Ir tai netgi sustiprina mūsų įsitikinimus. Užburtas ratas.

Jei esame įsitikinę, kad pasaulis pilnas pavojų, aišku, atkreipsime dėmesį į visus esamus, galimus pavojus, ir jausmas, kad gyvename pavojingame pasaulyje, vis labiau stiprės.

– Galų gale, juk tai logiška.

– Bet viskas tuo nesibaigia. Mūsų įsitikinimai leidžia mums *interpretuoti* tikrovę.

– Interpretuoti?

– Ką tik užsiminėte apie mano veido išraišką. Bet kokia veido išraiška, kaip ir, beje, mano judesiai, gali būti interpretuojami labai skirtingai. Jūsų įsitikinimai jums padeda visa tai suprasti: šypsena suvokiama kaip draugystės, gerumo, viliojimo arba ironijos, pašaipos, arogancijos ženklas. Atkaklus žvilgsnis – kaip susidomėjimas arba, atvirkščiai, kaip grasinimas, noras išmušti iš vėžių. Ir kiekvienas laikysis būtent savo interpretacijos. Jūsų įsitikinimai apie pasaulį suteikia

reikšmę viskam, kas dviprasmiška ar neaišku... Ir tai dar labiau sustiprina tuos pačius jūsų įsitikinimus. Dar kartą.

– Pradedu suprasti, kodėl sakėte, kad mūsų įsitikinimai virsta mūsų tikrove.

– Taip, juolab kad viskas tuo nesibaigia.

– Tikrai baisu, ką čia pasakojate!

– Kai jūs kuo nors tikite, jūsų įsitikinimus lydi tam tikras elgesys, kuris veiks kitų elgesį ir taip jūsų įsitikinimai vėl stiprės.

– Oho... Kuo toliau, tuo rimčiau.

– Viskas paprasta. Paimkime tą patį pavyzdį: jūs įsitikinęs, kad pasaulis pavojingas, kad reikia saugotis. Kaip elgsitės sutikę naujus žmones?

– Nepraras iu budrumo.

– Taip, o jūsų veidas tikriausiai liks gana uždaras, nelabai patrauklus.

– Be abejonės.

– Jus pirmą kartą sutikę žmonės taip jį ir supras, pajus. Kaip jie elgsis su jumis?

– Iš tiesų visai gali būti, kad ir jie išliks budrūs ir nebus su manimi atviri.

– Būtent! Jūs matysite tai, pajusite, kad jie uždari, su jumis elgiasi truputį keistai. Spėkite, kaip visa tai interpretuosite valdomas savo įsitikinimų.

– Aišku, pagalvosiu, kad nepasitikėdamas esu teisus.

– Jūsų įsitikinimai dar labiau sustiprės.

– Baisu.

– Šiuo atveju – taip. Bet gali būti ir priešingai: jei giliai širdyje tikite, kad pasaulis geras, būsite labai atviras su žmonėmis, besišypsantis ir atsipalaidavęs. Žinoma, kitus tai irgi paskatins būti atvirus ir jaustis laisvai jūsų draugijoje. Nesuvokdamas to gausite įrodymą, kad pasaulis yra geras. Jūsų tikėjimas sustiprės. Bet reikia suprasti, kad visa tai yra nesąmoningi dalykai. Todėl ir tokie galingi. Niekada sąmoningai nepagalvosite: „Taip ir maniau – žmonės geri." Ne. Jums nereikės apie tai galvoti, nes jums tai bus normalu. Taip jau yra, žmonės geri – tai savaime aišku. O manantiems, kad nieku gyvu negalima pasitikėti kitais, visiškai natūralu sutikti uždarus, nemalonius žmones, net jeigu jie, beje, dėl to skundžiasi.

– Čia tai bent. Galiausiai to net nesuvokdami kiekvienas mūsų susikuriame savo tikrovę, kuri išties tėra tokių įsitikinimų vaisius. Nieko sau. Neįtikėtina!

– Paskutinis žodis puikiai pasirinktas...

Mačiau, kad jis patenkintas. Ko gero, pajuto, jog pradedu suprasti jo teorijos jėgą ir mastą. Aš

tikrai buvau apstulbintas. Man atrodė, kad žmonės yra savo pačių minčių, savo pačių tikėjimų, savo pačių „įsitikinimų“ (kaip sakė Samtjangas) aukos. Baisiausia, ko gero, kad jie to nesupranta. Dėl to net nesuvokia, kad tiki tuo, ką įsikalba. Jų įsitikinimai neįsisąmoninti. Norėjau išrėkti tai visai žemei, paaiškinti žmonėms, kad reikia nustoti tikėti nesąmonėmis, norėjau jiems pasakyti, kad gadina sau gyvenimą dalykais, kurie net nėra tikri. Jau įsivaizdavau save lekiantį per pasaulį vienu iš tų sunkvežimių, kurie naudojami cirko turnė reklamai. Sėdėdamas prie jo vairo rėkčiau į garsiakalbį ir mano balsas garsiai sklistų iš miestelio į miestelį: „Ponios ir ponai, privalote tuojau pat liautis tikėję tuo, kuo tikite. Dėl to tik kenčiate, patikėkite manimi.“ Nepraeitų nė trys dienos – prisistatytų baltai apsirengę vyrai ir išvežtų mane apvilkę tramdomaisiais marškiniais. Mano cirko arena tada būtų su minkštai išmuštomis durimis.

– Dar vienas dalykas: kokiose srityse mes vadovaujamės savo įsitikinimais? Kur jų riba?

– Visi turime įsitikinimų apie save, kitus, savo santykius su aplinkiniais, mus supantį pasaulį, apie beveik viską, nuo galimybių sėkmingai studijuoti iki vaikų auklėjimo, taip pat apie savo profesinį

tobulėjimą ir santuokinius ryšius. Įsitikinimų yra galybė ir jie valdo mūsų gyvenimą.

– Kai kurie jų teigiami, kiti neigiami, tiesa?

– Ne, ne visai. Negalime vertinti savo įsitikinimų. Vienintelis dalykas, kurį galime teigti: jie nėra tikrovė. Tačiau kur kas įdomiau suprasti, kokią įtaką jie daro. Kiekvienas įsitikinimas sukelia ir teigiamų, ir mus varžančių padarinių. Dabar pripažįstu, jog kai kurie įsitikinimai sukelia daugiau teigiamų padarinių nei kiti.

– Taip, man atrodo, jau geriau tikėti, kad pasaulis draugiškas, tiesa? Beje, nesuprantu, kaip tikėjimas, jog pasaulis yra pavojingas, gali turėti teigiamų padarinių.

– Vis dėlto gali. Toks tikėjimas verstų per daug saugotis, jūs, ko gero, truputį gadintumėte sau gyvenimą, bet, kita vertus, jei vieną dieną susidurtumėte su tikru pavojumi, galbūt būtumėte saugesnis už tą, kuris tiki, kad pačiame geriausiame pasaulyje viskas yra gerai.

– Taip...

– Todėl ir verta suvokti, kuo tiki, suprasti, jog tai tik įsitikinimai, ir galiausiai pamatyti, kokie tų įsitikinimų padariniai mūsų gyvenimui. Tai gali padėti mums suvokti daug mūsų patiriamų dalykų...

– Beje, vakar sakėte, kad pakalbėsime apie tai, kas man trukdo būti laimingam.

– Taip, bet pirma leisiu jums vienam padirbėti: turiu jums dvi užduotis, kurias įvykdysite prieš mums susitinkant kitą kartą.

– Gerai.

– Pirma užduotis: turėsite svajoti būdraudamas.

– Manau, sugebėsiu.

– Svajosite, kad gyvenate pasaulyje, kuriame viskas įmanoma. Įsivaizduokite, kad nėra jokių ribų jūsų galimybėms. Jūs turite visus pasaulio diplomus, visus įmanomus privalumus, nepriekaištingą protą, ištobulintus bendravimo įgūdžius, svajonių išvaizdą... viską, ko tik norite. Jūs viską galite.

– Jaučiu, man ši svajonė labai patiks.

– Tada įsivaizduokite, kaip tokiomis aplinkybėmis atrodytų jūsų gyvenimas: ką veikiate, koks jūsų darbas, laisvalaikis, kaip klostosi visi jūsų reikalai. Visą tą laiką prisiminkite, kad viskas įmanoma. Tada viską užrašykite ir atneškite man.

– Labai gerai.

– Antra užduotis – turėsite surasti tam tikros informacijos.

– Surasti informacijos?

– Taip, norėčiau, kad surinktumėte Jungtinėse Amerikos Valstijose atliktų mokslinių tyrimų apie placebo poveikį rezultatus. O tada kartu juos aptarsime.

– Bet kur aš tai rasiu?

– Jungtinėse Valstijose visos farmacijos laboratorijos atlieka tokius tyrimus, nes jie yra privalomi; jos neturi teisės paleisti į rinką naujo vaisto, moksliškai neįrodę, kad šis veiksmingesnis už placebą, tai yra neaktyvią medžiagą. Tokie tyrimai netiesiogiai informuoja apie... placebo veiksmingumą. Niekas šių skaičių nenaudoja. Tačiau man jie atrodo verti dėmesio. Žinau, kad laboratorijos yra paskelbusios kai kuriuos rezultatus. Jūs juos rasite.

– O jūs juos žinote?

– Savaime suprantama.

– Bet kodėl tada prašote manęs juos surasti? Sutaupytume daug laiko iš karto juos aptardami. Žinote, šeštadienį skrendu namo, todėl nebeturėsime daug progų susitikti...

– Todėl, kad visiškai ne tas pats, ar klausyti kieno nors pateiktos informacijos, ar surasti ją pačiam.

– Atleiskite, bet aš nematau jokio skirtumo.

– Jei aš jums apie tai papasakočiau, visada galėtumėte suabejoti mano duotais skaičiais. O kadangi

jau truputį jus pažįstu, žinau, kad tikrai nepraleistumėte tokios progos! Gal ne iš karto, bet vėliau... Be to, tobulėjame ne klausydami, kaip kalba kitas, o veikdami ir patirdami.

– Bet kur aš galėčiau gauti tokios informacijos? Gyvenu ne viešbutyje. Neturiu jokios galimybės prisijungti prie interneto, o saloje nemačiau nė vienos interneto kavinės.

– Tas, kuris sustoja susidūręs su pirma kliūtimi, gyvenime daug nepasieks. Nagi, pasitikiu jumis.

– Paskutinis klausimas: kelintą valandą man rytoj atvykti, kad būtumėte visiškai laisvas ir turėtumėte laiko?

Kurį laiką jis žiūrėjo į mane šypsodamasis. Galvojau, ar tik vėl nepasakiau, ko nereikia. Šiandien būtų rekordas.

– Tik nepradėkite tikėti, kad aš jums reikalingas. Kiek laiko galėsiu jums skirti, kai atvyksite, tiek ir pakaks.

8

Sėsdamas į automobilį svarsčiau, kaip šis vyras sugeba visada spinduliuoti tokia ramybe, žvelgti taip geranoriškai ir kartais sakyti tokius dalykus, nė iš tolo nepanašius į tuos, kuriuos norėčiau girdėti.

Niekada nežinojai, ko iš jo tikėtis, ne taip kaip iš kitų. Aš vis dar stebėjausi jo žiniomis apie Vakarų pasaulį, kuris, atrodė, buvo toks priešingas jo asmenybei. Būčiau lengvai prisiekęs, kad žiniuonis nebuvo nė karto išvykęs iš savo kaimelio, ir man buvo sunku suvokti, kaip šis senukas semiasi išminties iš kito pasaulio pakraščio, iš Vakaruose atliekamų tyrimų. Keista.

Jau neblogai prisiminiau kelią, todėl į Ubudą atvažiavau greitai. Saulė atogrąžų kraštuose lei-

džiasi anksti ir jau buvo tamsu, kai stačiausi automobilį prie didžiojo turgaus. Iš mažo restorano terasos sode sklido smilkalų kvapai. Baliečiai dažnai naudoja smilkalus, kad atbaidytų vabzdžius. Tų degančių pagaliukų taureles matydavai išdėliotas soduose ar prie namų durų. Dėl to Ubudo naktys dar labiau kerėdavo.

Įsmukau į restoraną, įsitaisiau po medžiu ir užsisakiau ant grotelių keptos žuvies. Sode ant stalelių buvo išdėliotos žvakės, žolėje įsmeigta keletas fakelų, kurie lėtai degdami skleidė švelnią šiltą šviesą. Retkarčiais nuo gatvės atskriedavo šūksnių nuotrupos, ko gero, baliečiai šaukė negausius praeivius užsieniečius, siūlydami improvizuotas taksi paslaugas. Iki koncerto turėjau valandą. Balis buvo vienintelė vieta žemėje, kur nežiūrėdavau kas pusvalandį į laikrodį. Čia laikas neturėjo reikšmės. Buvo tiek valandų, ir viskas. Kaip ir orų prognozės – niekas čia nebandė sužinoti, kokie bus orai. Šiaip ar taip, kiekvieną dieną sulaukdavai ir saulės, ir lietaus. Tiesiog taip buvo. Baliečiai priimdavo, ką jiems duodavo dievai, be jokių nereikalingų klausimų.

Prisiminiau išminčiaus prašymą svajoti apie idealų gyvenimą, kuriame būčiau laimingas. Reikėjo šiek tiek laiko, kad įsijausčiau į vaidmenį žmo-

gaus, kuris išties gali viską sau leisti, ir įsivaizduočiau, koks būtų mano gyvenimas. Juk apie tokius dalykus kasdien nemąstome. Buvau labiau įpratęs kiekvieną dieną pastebėti, kas mano gyvenime blogai, o ne mąstyti apie tai, ko išties norėčiau...

Kai leisdavau sau pasvajoti, į galvą pirmiausia ateidavo tokia mintis: jei viskas būtų įmanoma, pakeisčiau darbą. Mokytojas, žinoma, buvo kilni, reikalinga profesija, bet man jau buvo pabodę mokyti mokinius to, ko jie nevertina, kas jiems kelia begalinį nuobodulį. Aišku, žinojau, kad dirbdamas kitaip galėčiau padidinti jų motyvaciją mokytis ir galiausiai net juos sudominti, bet privalėjau žodis į žodį laikytis oficialios programos ir pamokose taikyti pedagoginę metodologiją, kuri buvo visiškai nepritaikyta šiandienos mokiniams. Nebegalėjau pakęsti abipusio spaudimo – administracijos reikalavimų ir konkretaus darbo, neturinčių tarpusavy nieko bendra. Norėjau įkvėpti gryno oro, visiškai pakeisti profesiją ir atsiskleisti mene. Svajojau aistringą pomėgį paversti amatu, o mano aistra buvo fotografija. Labiausiai man patiktų gaudyti veido išraiškas ir įamžinti jas portretuose, kurie atskleistų žmogaus asmenybę, jo jausmus, dvasinę būseną. Mane traukė net vestuvių fotografavimas.

Jei viskas būtų įmanoma, įkurčiau fotografijos studiją. Ne vieną tų gamyklinių studijų, pardavinėjančių pozuotas, neįdomias nuotraukas. Ne, tai būtų studija, kurioje būtų daromos akimirkos nuotraukos, gyvos nuotraukos, su pagautu elgesiu ir išraiškomis, atskleidžiančiomis žmogaus esybę. Mano nuotraukos pasakotų istorijas. Jas žiūrėdamas suprastum, ką mąsto ir jaučia kiekvienas žmogus. Jos atskleistų tėvų jausmus, uošvių viltis ir baimes, vyresnėlės sesers klausiamą žvilgsnį – kada ateis jos laikas, ir žvilgsnį išsiskyrusio žmogaus, kuriam atrodo, kad jaunieji tiki esant Kalėdų Senelį. Taip pat norėčiau įamžinti žmonių laimę, kad jie visą gyvenimą galėtų akies krašteliu vėl pagauti šios didžios dienos nuotaiką ir prisiminti jausmus – savo jausmus tą dieną. Pavykusi nuotrauka pasako daugiau negu ilga kalba.

Studija turėtų didelį pasisekimą ir gerą vardą. Mano darbu susidomėję žurnalai išspausdintų kai kurias fotografijas. Pagaliau mano talentas būtų pripažintas. Taip, būtų puiku. Nustatyčiau ne per didelius įkainius, kad paslaugomis galėtų naudotis visi. Ir vis dėlto man pavyktų be vargo padvigubinti ar net patrigubinti dabar gaunamą mokytojo atlyginimą. Pagaliau galėčiau įsigyti namą. Gražų namą,

kurio planą pats nusibraižyčiau, o tada pasistatydinčiau. Turėčiau sodą, o savaitgaliais jame skaityčiau knygas, atsigulęs šezlonge liepos pavėsyje. Paskui išsitiesčiau ant žolės ir nusnūsčiau popiečio miego, o mano šnerves jaudrintų saulučių kvapas. Ir, aišku, gyvenčiau su moterimi, kurią mylėčiau, ir kuri mylėtų mane. Savaime aišku... Taip pat išmokčiau skambinti pianinu. Visada labai norėjau mokėti groti kokiu nors instrumentu! Šįkart aš tą padaryčiau. Tada skambinčiau Šopeno noktiurnus vakarais didelėje svetainėje, o židinyje spragsėtų ugnis. Kartais pasikviesčiau draugų ir gročiau jiems. Mano laimė būtų užkrečiama.

– Jūsų žuvis, pone.

– Atsiprašau, ką?

– Norite citrinos ar padažo su prieskoniais?

– Citrinos, ačiū.

Man patiekė žuvį lėkštėje ir atrodė, kad jos akis žiūri į mane. Pradėjau kaltinti save svajojęs apie laimę, o ši žuvis dėl manęs neteko gyvybės. Tai man priminė jos įsmeigtas žvilgsnis.

Net truputį nustebau supratęs, kad mano svajonė nėra labai didelė. Man nereikėjo tapti milijardieriumi, kad būčiau laimingas, netroškau tapti nei roko žvaigžde, nei žinomu politiku. Vis dėlto

ši paprasta svajonė ir būsima laimė man atrodė nepasiekiama. Net pyktelėjau ant žiniuonio, kad pravėrė duris ir parodė, koks galėtų būti mano gyvenimas. Toms durims užsidarius liktų kartėlis ir tą didžią dieną, kai viską suvokčiau, pamatyčiau, kokia praraja yra tarp mano svajonės ir tikrovės.

Man beliko atlikti kitą išminčiaus skirtą užduotį. Įdomu, kur galėčiau prisijungti prie interneto. Aišku, viešbutyje, bet internetą turės tik gana prabangus viešbutis. Bet kažin ar man leis juo pasinaudoti, nes nesu ten apsistojęs. Na, pamėginsiu rytoj. Pabandysiu viename iš prabangių pakrantės viešbučių. Sugalvosiu kokią nors istoriją ir gal pavyks ten prasmukti.

Neatrodė, kad žuvis man pritartų. Ji toliau stebeilijo į mane kaltinamu žvilgsniu. Man dingo apetitas, todėl paprašiau sąskaitos palikęs pusę nesuvalgyto patiekalo. Apgailestauju, drauguže, veltui netekai gyvybės.

Išėjęs lauk į gatvę iškart pajutau palengvėjimą. Pamačiau Hansą ir Klaudiją priešais iškilmių salę. Jie stovėdami krimto po kažkokį nelabai skaniai atrodantį sumuštinį. Savaime aišku: kam tas malonumas? Valgant paskubomis prarandama mažiau laiko ir pigiau. Žodžiu – racionaliau!

– Labas vakaras, Žiuljenai! – pasisveikino choru.

– Sveiki! Tai kiek šventyklų aplankėte šią popietę?

– Tarkime, gerai išnaudojome visą dieną, – atsakė Hansas.

– Koncertas tuoj prasidės, – paragino Klaudija.

Iškilmių salė ištiesų buvo panaši į amfiteatrą lauke. Čia jau buvo pilna žmonių, todėl atsisėdome gale, pačiame viršuje, bet priešais sceną. Buvau reiklus melomanas ir turėjau šiokią tokią išankstinę nuomonę apie gamelanus, panašius į didžiulius bambukinius ksilofonus, kuriais išgaunama keletas nelabai subtilių garsų. Šį vakarą ant scenos jų stovėjo ne mažiau kaip aštuoni ir prasidėjus koncertui nustebau, koks stiprus garsas užlieja amfiteatrą.

Iš pradžių garsas atrodė kurtinantis, net panašus į kakofoniją, bet paskui pajutau savotišką visumos nuoseklumą. Galiausiai teko pripažinti, kad šioje muzikoje buvo kažkas kerimo, nors vakariečiui ji atrodė nelabai harmoninga. Po kurio laiko besikartojanti melodija užhipnotizuoja ir jus apima transo būsena, garsai jus tarsi apsėda, užvaldo jūsų smegenis. Skirtingose amfiteatro vietose sklandė stiprus smilkalų kvapas ir supo klausytojus. Prabėgo dešimt ar dvidešimt minučių, o gal ir dau-

giau, nes visiškai praradau laiko pojūtį, ir scenoje pasirodė šokėjos, apsirengusios prabangiais, didingais, be galo spalvingais ir rafinuotais tradiciniais kostiumais. Jų šukuosenos buvo labai įmantrios: plaukai sukelti į kuodelius, papuošti perlais ir dailiais kaspinėliais. Jų šokių žingsneliai buvo tikslūs ir subtilūs. Kiekvienas judesys skleidė neįtikėtiną moteriškumą ir grakštumą. Iš tolo pamačiau jų baltuojančias akis ir staiga viską supratau: jos buvo apimtos transo, šoko užhipnotizuotos. Neįtikėtina buvo matyti jas tokios būklės tobulai šokant pagal ritmą, atsiliepiant į gamelanų garsus, nepaleidžiančius šokėjų iš transo būsenos, kurią jos perdavė žiūrovams. Jų judėjimas erdvėje buvo apgalvotas, koordinacija – nepriekaištinga. Jų šokyje itin svarbios buvo rankos. Subtilūs, paslaptingai užkoduoti judesiai keitė vieni kitus ir jų elegancijai prilygo tik jų tikslumas. Žiūrovai buvo pavergti ir jaučiau, kaip jie virpa kartu su šokėjomis. Smilkalų kvapai mus užbūrė. Tik Hansas kartais žvilgtelėdavo į laikrodį. Klaudija buvo pakerėta spektaklio. Man atrodė, kad ji tuoj ims ir pakils, o tai būtų labai sudominę jos mokslininką vyrą. Ritmas pamažu greitėjo, bukinantis gamelanų garsas stiprėjo, užvaldydamas mano smegenis ir atimdamas sielą, kuri man jau

lyg ir nebepriklausė. Smilkalų kvapas įsiskverbė į mano kūną ir persmelkė kiekvieną esybės dalelę. Scenos šviesos sukosi mano galvoje, o kiekviena mano ląstelė virpėjo mušamųjų ritmu.

9

Sunku vairuoti naktį po tokio koncerto. Laimė, pakako negalvojant apie kelią sekti olandų automobilį. Žinojau, kad galiu pasikliauti Hansu – jis nė trupučio nebuvo apkvaitęs. Vairavau negalvodamas, bet kelias prailgo. Pervažiavome miškus, laukus ir daugybę kaimelių, kuriuose turėjau pasistengti ir susikaupti, kad nepartrenkčiau kokio nors gatvėje užsivėlinusio praeivio. Sunkiausia buvo išvengti automobilių, kurie riedėjo bet kur ir bet kaip, dažniausiai be šviesų. Baliečiai tiki reinkarnacija, todėl nebijo mirties. Taigi jie labai neatsargūs – ar būtų pėstieji, ar vairuotojai... Toks vargšas mirtingasis kaip aš turėjo būti du kartus atidesnis.

Buvo beveik vidurnaktis, kai pasiekėme Pemuterano paplūdimį. Naktis buvo tamsi, bet nedidelės

švieselės išdavė, kad tai vienur, tai kitur paplūdimyje yra daug žmonių. Mėnuo kartais praslysdavo pro jį užgožiančius debesis ir apšviesdavo balta šalta šviesa smėlį laižančias bangeles. Visi trys atsidūrėme priešais valstybės tarnautoją, saugantį įėjimą į paplūdimį.

– Labas vakaras, atvykome pažiūrėti vėžlių, – pasakė Hansas.

– Labas vakaras. Galite eiti į paplūdimį, jei laikysitės taisyklių: draudžiama artintis arčiau kaip per du metrus iki suaugusių vėžlių. Taip pat negalima garsiai kalbėti. Be to, privalote likti pakrantės pusėje: negalima vaikščioti ta paplūdimio dalimi, kuri skiria vėžlius nuo jūros.

– Gerai.

– Malonaus vakaro.

Tyliai nužingsniavome smėliu, kvėpdami šiltą nakties orą, persigėrusį subtilių jūros kvapų. Tamsoje įžiūrėjome didžiulius tamsius kalnus, išsimėčiusius po paplūdimį: metro dešimties ilgio, šimto dvidešimt kilogramų svorio vėžlius. Jie atrodė sustingę, tarsi miegotų ant smėlio. Kartais blykstelėdavo blanki šviesa lyg koks dangaus švyturys ir šie gyvūnai įgaudavo baugią priešistorinių gyvių išvaizdą. Ilgai apstulbę į juos žiūrėjome. Už nieką

pasaulyje nebūtume sudrumstę jų ramybės. Vėžlių patelės ruošėsi atlikti patį gražiausią dalyką pasaulyje gaubiamos religinės tylos, kurią sudrumsdavo vos girdimas bangų teliūskavimas. Buvome panirę į lėtumo pasaulį, užlieti ramybės, sukaustyti šios retos akimirkos kerų jautėme giliai aidinčius duslius savo širdies dūžius.

Prabėgo daug laiko, o mes nepratarėme nė žodžio, tada pasukome prie žmonių grupės, susirinkusios kiek toliau. Jie priklausė vienai gamtos apsaugos draugijų ir buvo skubiai čia atsiųsti stebėti ritimosi. Jie saugojo vėžlius ir jų kiaušinius, kol iš jų išsiris mažyliai, mat vos padėjusios kiaušinius motinos juos palieka smėlyje. Šie žmonės mums paaiškino, jog jie registruoja, kiek vėžlių išsirita per metus, kad turėtų kiekvienų metų statistiką. Vėžliai ilgus šimtmečius buvo medžiojami, bet valdžia, supratusi, kad grėsmė šiai rūšiai išnykti vis auga, pagaliau uždraudė prekybą jais. Nuo to laiko labai suaktyvėjo brakonieriavimas, todėl valstybės tarnautojai ėmėsi veiksmų: per trumpą ritimosi laiką – vieną arba dvi naktis per metus – saugo keletą tokių paplūdimių.

Vėžliai, kurie šį vakarą čia padėjo kiaušinius, prieš daugiau kaip penkiasdešimt metų išsirito čia,

tame pačiame paplūdimyje. Visus šiuos metus patelės keliavo, nuplaukė dešimtis tūkstančių kilometrų ir grįžo dovanoti gyvenimo tiksliai į tą vietą, kurioje pačios išsirito prieš pusę amžiaus. Niekas nežino kodėl; nė vienas mokslininkas negali to paaiškinti. Tiesiog taip yra. Ir tai be galo jaudina.

Žiūrėjau į šiuos tylius vėžlius, saugančius tūkstantmečio paslaptį, nežinomą išmintį. Kodėl jie sugrįždavo? Kaip įsiminė šią vietą? Kaip sugebėjo orientuotis vandenynuose, kad grįžtų tiksliai čia, į savo gimtinę? Kokia to prasmė? Daugybė klausimų, į kuriuos nebuvo atsakymų.

Beveik tris valandas laukėme, kol prasikals kiaušiniai, ir išplėtę akis, be galo susijaudinę stebėjome, kaip vos gimę jaunikliai pasuka jūros link ir nedvejodami nulekia tuos kelis metrus iki vandens. Sužinojome, kad dauguma jų žus per kelias valandas, juos suris įvairūs plėšrūnai, tarp jų ir rykliai. Tie, kuriems pavyks išplaukti į jūros platybes, turės daugiau galimybių išlikti gyvi. Pagal statistiką iš naktį išsiritusių vėžliukų galiausiai išgyvena vienintelis.

– Gyvenimas – tai loterija, – apmaudžiai ištarė Klaudija.

– Gyvenimas – tai nuolatinis bėgimas, – atkirto jos vyras. – Tik greičiausiems pavyksta. Tie,

kurie velkasi, plasnoja, leidžia sau džiaugtis malonumais, miršta. Visada reikia būti pirmam.

Mane apstulbino tiek vėžliukai, tiek šie žodžiai. Neįtikėtina: tik keliais žodžiais juodu atskleidė savo gyvenimo viziją. Tai buvo paskutinė olandų poros dėlionės detalė, kuri leido suprasti kasdienių įvykių, kurių liudininkas buvau, visumą. Dabar supratau, kodėl Klaudija sutiko priimti vyro primestą namų tvarkytojos vaidmenį, – ji tiesiog ištraukė blogą skaičių. Jei jau pralaimėjai, tai pralaimėjai, nieko nepadarysi. Niekas nebando nieko įrodinėti, kai pralošia kazino ar loto. Tiesiog taip yra, neverta nė stengtis ką nors keisti. Perpratau ir kodėl Hansas yra apsėstas noro ką nors veikti, kodėl jis nesugeba nė kelias akimirkas atsipalaiduoti.

Mąsčiau, ar ir vėžliai turi įsitikinimų apie gyvenimą, ar, priešingai, visiškai jų neturėdami gali darniau sugyventi patys su savimi.

Žiūrėjau į vėžlių jauniklius, ramiai keliaujančius į jūrą, natūralų savo prieglobstį, ir klausiau savęs, kuris jų išgyvens ir grįš čia po penkiasdešimt metų, pats sulaukęs amžiaus dovanoti gyvenimą.

10

Sėkmingai grįžau į savo paplūdimį, o tada, kaip jau buvo tapę ritualu, naktį išsimaudžiau jūroje. Svarsčiau, kaip atrodytų mano maudynės, jei būčiau vėžlių jauniklis. Iš prigimties būdamas dvejonių auka, pagalvojau, ar tik „draskomas abejonių" šiuo atveju neturėtų kitos, tiesioginės, reikšmės.

Kitą rytą pabudau gana anksti, miegojau labai trumpai. Norėjau suspėti rasti išminčiaus prašomos informacijos, o tada kuo greičiau nuvykti pas jį.

Kelionių vadove susiradau artimiausią prabangų viešbutį ir šokau į automobilį. Po dvidešimties minučių lėtai privažiavau prie *Amankila*, ko gero, vieno gražiausių ir jaukiausių viešbučių pasaulyje. Važiuodamas pro parko vartus nurijau seiles, nes sėdėjau prie pigiausio išsinuomoto automobilio vairo ir staiga suvokiau, kad jis čia atrodo kone ne-

padoriai, juolab kad po dviejų savaičių kratymosi dulkėtais salos keliais mašina buvo purvina. Lėtai, kiek galėdamas tyliau važiavau aukštyn alėja, kurios pakraščius puošė vešlūs gėlių kupstai, ir sustojau kuo atokiau nuo registratūros. Pėsčias pasukau gražiu ten vedančiu takeliu, vingiuojančiu per išpuoselėtą parką. Ant pievelės tarp akmenukais grįstų takų pamačiau du ant žolės klūpančius darbuotojus. Abu rankose laikė žirkles ir kruopščiai kirpo žolę. Tokioje vietoje paprasta žoliapjovė buvo neįsivaizduojama, nes sudrumstų svečių ramybę. Akimirką stovėjau be žado, o paskui nužingsniavau toliau, stengdamasis atrodyti kuo laisviau, apsimestinai abejingas, tarsi viskas čia man būtų įprasta. Buvo sunku tokiam išlikti, nes prieš akis atsiveriantis grožis beveik gniaužė kvapą. Vienas prie kito jūros link rikiavosi pastatai: vienaaukščiai ir iš dalies be sienų, pastatyti pagal šiuolaikinį kolonijinį stilių iš prabangių medžiagų, retos medienos, gražaus akmens, glostė akis kreminiais atspalviais. Priešais pastatus – trys nepaprasto grožio pakopomis išdėstyti baseinai su krintančiu vandeniu. Iš pirmojo iki kraštų sklidino baseino vanduo tyliai tekėjo žemyn į antrąjį, o šis liejosi į trečiąjį. Žemiau – svaiginamas jūros, tokio pat mėlio kaip ba-

seinų vanduo, vaizdas. Baseinai taip puikiai derėjo prie gamtovaizdžio, kad, atrodė, pati jūra nusidažė tuo mėliu, norėdama prisiderinti prie aplinkos. Virš jos – dangaus mėlio begalybė. Keletas kokoso palmių ir kitų tropinių medžių nuostabiai papildė gamtovaizdį, dar labiau sustiprindami vietos grožį ir tobulumą. Man atrodė, nebuvo galima nieko nei pridėti, nei atimti nesugadinant šios tobulybės. Visiška tyla, nė vieno žmogaus. Svečiai, ko gero, mieliau likdavo prie savų baseinų, įrengtų kiekvieno apartamento sodelyje, slepiančiame nuo svetimų žvilgsnių. Tik keletas darbuotojų, apsirengusių sienų fone išnykstančios dramblio kaulo spalvos livrėjomis, tyliai šmėkšteldavo tarp išsibarsčiusių pastatų kolonų tarsi kokie vaiduokliai. Toliau žingsniavau takeliu registratūros link ir man buvo vis sunkiau laisvai jaustis tokioje vietoje. Mane priėmė elegantiškas, taip pat dramblio kaulo spalvos livrėja apsirengęs, malonus besišypsantis vyras.

Apsimečiau pasitikįs savimi.

– Laba diena, norėčiau pasinaudoti internetu.

– Esate pas mus apsistojęs, pone?

Kodėl jis manęs to paklausė? Juk puikiai žinojo, kad ne. Savo kelionių vadove perskaičiau, kad viešbutyje dirba du šimtai žmonių, kurie aptarnauja

septyniasdešimt svečių. Darbuotojai kiekvieną dieną atmintinai mokosi svečių pavardes, kurias kartoja kaskart sutikę svečią. „Kaip sekasi, pone Smitai?“ „Kokia graži diena, ar ne tiesa, ponia Grin?“ „Puikiai atrodote, pone Kingai.“

– Ne, aš apsistojau *Legian* viešbutyje, – pamelavau nurodydamas kitą prabangų salos viešbutį. – Keliauju į salos rytus ir man būtinai reikia kelioms minutėms prisijungti prie interneto.

Šiaip ar taip, buvau tikras, kad vakariečio jis neišprašys.

– Prašom sekti paskui mane, pone.

Jis nuvedė mane į elegantišką salę, kurioje stovėjo įjungtas ir paruoštas man pagelbėti kompiuteris. Kambarys buvo beveik tokio pat didumo kaip mano butas, uždaras, išklotas tankia kilimine danga, tropinių medžių plokštėmis apmuštos sienos, mažais kvadratėliais įstiklintos durys, kurių drožta rankena, ko gero, kainavo tiek pat, kiek mano lėktuvo bilietas.

Užteko mažiau nei penkiolikos minučių, kad peržiūrėdamas paieškos sistemos rezultatus rasčiau norimą informaciją.

Perskaityti straipsniai patvirtino tai, apie ką trumpai užsiminė žiniuonis: farmacijos laboratori-

jos suburdavo savanorius pacientus, sergančius kokia nors liga. Pusei jų duodavo ką tik sukurtų vaistų nuo jų ligos, o kitai pusei – placebo, tai yra visiškai neutralios ir neveiklios medžiagos, atrodančios tarsi vaistas. Tie pacientai, aišku, nežinodavo, kad jiems skirtas placebas: jie manydavo, kad tai jų ligą gydantis vaistas. Vėliau mokslininkai įvertindavo abiejų pacientų grupių rezultatus. Kad būtų įrodytas vaisto veiksmingumas, jį vartojusių pacientų rezultatai turėdavo būti geresni už tų, kurie gėrė placebą.

Taip sužinojau, kad placebas tam tikru būdu veikdavo ligas, ir nepaprastai nustebau: juk tikras ligas gydė placebas, visiškai neveikli medžiaga. Vadinasi, vienintelis poveikis buvo psichologinis. Pacientai manydavo, kad geria vaistus, ir tikėdavo, kad jie juos išgydys. Kai kada tik to ir pakakdavo, kad jie pasveiktų. Labiausiai mane nustebino skaičius pacientų, kuriems pasveikti pakako vien tikėjimo, jog pasveiks. Apytiksliai jie sudarė 30 procentų! Net skausmai išnykdavo! Placebas būdavo toks pat veiksmingas kaip morfinas – 54 procentais atvejų! Pacientai kęsdavo skausmus, bet išgėrus paprastą cukraus ar dar kokios nors kitos neveiklios medžiagos tabletę skausmas liaudavosi. Pakakdavo, kad jie tuo tikėtų...

Toliau apstulbęs nagrinėjau daugybę panašių duomenų, susijusių su pačiomis įvairiausiomis ligomis. Tada radau skaičių, kuris prikaustė mane prie kėdės ir prilipdė pirštus prie klaviatūros: ligoniams buvo paskirtas placebas, įvardytas kaip chemoterapijos priemonė, ir 33 procentai ligonių visiškai nuplikо. Net išsižiojau sėdėdamas priešais ekraną. Šie ligoniai prarijo kažką panašaus į cukraus gabalėlį tikėdami, kad geria vaistą, kurio šalutinis poveikis yra plikimas, ir išties prarado plaukus! Dieve mano, bet juk jie prarijo tik prakeiktą cukraus gabaliuką! Buvau pritrenktas, suglumęs, kokią galią turi įsitikinimai, apie kuriuos man taip primygtinai kalbėjo išminčius. Tai buvo tiesiog neįtikėtina. Tačiau skaičiai buvo tikri, paskelbti labai rimtos laboratorijos, garsėjančios chemoterapijos priemonių gamyba. Po kelių akimirkų pasijutau keistai, truputį maištingai: o kodėl šie skaičiai nebuvo atskleisti plačiajai visuomenei? Kodėl nepateikti žiniasklaidai? Pagaliau būtų pradėta apie tai kalbėti ir mokslininkai atkreiptų dėmesį į šį klausimą. Jeigu psichologiniai veiksniai daro tokią įtaką žmogaus kūnui ir ligoms, kodėl moksliniai tyrimai nukreipiami į brangių vaistų, kurie visada turi šalutinį poveikį, gamybą? Kodėl labiau nesusidomėjus ligonių gydymu psichologiškai?

Išėjau iš kambario, tyčia palikęs ekrane atverstą puslapį su visais šiais duomenimis. Gal pasiseks ir kitas čia įėjęs svečias bus didelės spaudos leidinių grupės vadovas. Svajoti juk nedraudžiama.

Išeidamas nerūpestingai atsisveikinau su registratūros darbuotoju, aišku, net neketindamas sumokėti už laiką prie interneto: būtų pasirodę įtartina sulaukti to iš žmogaus, įpratusio lankytis tokiose vietose.

11

– Laba diena! – pasisveikinau su mergina, kuri kaip visada mane pasitiko.

Užtrukau beveik valandą su puse, kol atvykau iš *Amankila* viešbučio. Man užteko išvysti namelį, sodą aplink jį ir mane iškart apėmė didžiulė palaima, pasijutau, tarsi skrajočiau, panašiai kaip atidarius praeitų metų kremo nuo saulės tūtelę: jos kvapas bemat nuneša jus į praėjusių atostogų vietą.

– Mokytojo Samtjango šiandien nėra.

– Atleiskite, nesupratau.

Buvau negailestingai nuleistas ant žemės. Nėra? Jis ir ši vieta man atrodė tokie neatsiejami, kad buvo sunku įsivaizduoti, jog jis galėjo ją palikti.

– Galbūt jis išėjo, bet grįš? Palauksiu jo.

– Ne, jis manęs paprašė perduoti jums štai šitą, – pasakė ji ištiesdama gelsvą, keturiskart perlenktą lapą.

Paliko man raštelį? Jei norėjo paaiškinti, kodėl jo nėra, kodėl paprasčiausiai neperdavė žodžiu merginai, ji būtų pakartojusi? Išlanksčiau lapelį ir vienu atokvėpiu perskaičiau, pamiršęs, kad šalia stovi mergina:

Prieš mums susitinkant kitą kartą:

– Surašykite viską, kas trukdo jums įgyvendinti laimingo gyvenimo svajonę.

– Įkopkite į Skuvo kalną.

Samtjangas

Įkopti į Skuvo kalną?! Bet tai užtruktų mažiausiai keturias penkias valandas! O dar toks karštis! Kodėl tada ne į Anapurną?!

Mergina šypsodamasi žiūrėjo į mane ir visiškai nesidomėjo mano rūpesčiais.

– Ar paduodamas šį lapą jis jums ką nors sakė? Ką nors pridūrė? – paklausiau.

– Nieko ypatinga. Tik paprašė, kad jums jį perduočiau, ir pasakė, jog suprasite.

Svarbiausia, ką supratau, – jo čia nėra, kad mane priimtų, o man buvo belikusios trys dienos iki kelionės namo. Buvau labai nusivylęs.

– Gal žinote, ar jis bus rytoj?

– Greičiausiai, – atsakė mergina tokiu balsu, kuris veikiau reiškė, kad ji nieko nežino.

– Jei jį pamatysite, būtinai pasakykite, kad atvažiuosiu rytoj rytą ir kad tikiuosi, jog jis čia bus. Būtinai turiu jį pamatyti.

Atsisveikinau ir vilkdamas kojas patraukiau prie automobilio.

Be entuziazmo pasukau į salos šiaurę, Skuvo kalno link. Reikėjo negaišti, jei norėjau įkopti į jį ir nusileisti prieš sutemstant.

Nuvažiavęs kelis kilometrus pamačiau pakele einantį vaiką. Aštuonerių ar dešimties metų, nežinau: nebuvau labai gabus spėdamas vaikų amžių. Kai tik jis pamatė mano automobilį, sustojo ir iškėlė nykštį. Nebuvo jokios priežasties jo nepavėžėti. Vaikas įlipo į automobilį švytėdamas iš laimės.

– Koks tavo vardas?

– Ketutas.

Nieko stebėtina: baliečiai turi tik keturis vardus, bent jau labiausiai išplitusioje kastoje. Kai su-

tinki balietį, viena tikimybė iš keturių, kad jo vardas – Ketutas.

– Tau šiandien nereikia į mokyklą?

– Ne, šiandien ne.

– Eini pas tėvus?

– Abu mano tėvai mirę.

Nurijau seiles ir papriekaištavau sau dėl ilgo liežuvio ir tik tada pastebėjau, kad vaikas toliau šypsosi.

– Jie žuvo per automobilio avariją praeitą savaitę, – patikslino vis dar šypsodamasis.

Buvau išmuštas iš vėžių, nors žinojau, kad baliečių požiūris į mirtį ne toks kaip mūsų. Tikėdami reinkarnacija jie mirčiai suteikia visiškai kitokią prasmę nei mes. Jiems mirtis nekelia liūdesio. Žiūrėjau į šį besišypsantį vaiką ir pirmą kartą pagalvojau, kad norėčiau būti balietis ir priklausyti kultūrai, kuri man įdiegtų tokius teigiamus įsitikinimus. Šiek tiek ilgėliau susimąsčiau, kaip pasikeistų mano gyvenimas, jei kitaip suvokčiau savo paties mirtį.

Kitame kaimelyje išleidau vaiką ir važiavau toliau.

Danguje nebuvo nė debesėlio, kuris sušvelnintų saulės kaitrą. Kopti į Skuvo kalną, ko gero, bus

nepakeliama. Pradėjau rimtai svarstyti, ar tam ryšiuosi. Jei atvirai, visai to nenorėjau ir, šiaip ar taip, nelabai supratau, ką tai galėtų man duoti. Kodėl mokytojas pavedė man šią užduotį? Kam? Kaip tai susiję su mūsų pokalbiais, su mano laimingo gyvenimo paieškomis? Niekaip. Tai kam to reikia? Be to, turėjau kitą užduotį, daug naudingesnę. Jau verčiau imsiuosi jos.

Kuo labiau artėjau prie Skuvo kalno, tuo uoliau ieškojau priežasčių nekopti. Žiniuonis sakė, kad nereikia meluoti sau pačiam. Na, o tiesa buvo ta, kad neturėjau jokio noro kopti į kalną. Neprivalėjau to pateisinti apsimestinai protingais argumentais. Rytoj žiniuoniui pasakysiu tiesą. O jei turėjau kažką kalnuose atrasti, jis man tai pasakys ir žodžių pakaks. Juk sugebu suprasti, kas man sakoma.

Staiga pajutau, kad po tokio sprendimo man palengvėjo, tarsi išsivadavus nuo nešulio. Pasukau kitoje sankryžoje, nuspaudžiau greičio pedalą – į paplūdimį!

Grįžau vakarop. Pastačiau automobilį ir sutikau mano namelio link žingsniuojančią Klaudiją.

– Laba diena, Klaudija. Nuostabi diena, tiesa?

– Taip, už gražų šiandienos orą sumokėsim rytoj, – atsakė nutoldama.

Bereikšmiai sakiniai, kuriuos anksčiau priimdavau negalvodamas, dabar rėžė ausį. Klaudijos pasaulis buvo liūdnas, todėl geri dalykai atrodė įtartini. Galbūt Klaudija tikėjo, kad gerų dalykų nenusipelno, o kai jų sulaukdavo, manė, jog anksčiau ar vėliau teks už juos sumokėti.

Pasiėmęs užrašų knygelę ir pieštuką atsisėdau ant smėlio ir atsirėmiau į palmės kamieną, džiaugdamasis nedideliu jos pavėsiu. Paplūdimys buvo tuščias, matėsi tik žvejų laivelis tolumoje, taigi tarp manęs ir horizonto begalybės yra žmonių.

Ėmiau užrašinėti visas vakar restorane kilusias mintis. Man atrodė, tarsi rašyčiau savo laimės testamentą. Jei mirčiau, paveldėtojai galėtų perskaityti, kokio gyvenimo troškau.

Kas man trukdo gyventi tokį gyvenimą? Sunku atsakyti apibendrintai. Reikėjo apgalvoti kiekvieną smulkmeną. Po vieną surašiau sugalvotus punktus, deja, buvo lengva rasti priežastis, dėl kurių mano svajonių, planų, minčių įgyvendinimas buvo neįmanomas ir laimė dėl to galiausiai buvo nepasiekiama.

Rašiau beveik valandą, o paskui liūdnokai žvelgiau į tamsą, nusileidžiančią ant jūros. Kaip ir kiekvienas gyvenime patyriau laimės akimirkų, bet

atrodė, kad man nelemta pajusti pilnatvės. Galbūt laimė skirta tik tam tikriems žmonėms, keliems išrinktiesiems, kuriems aš nepriklausau.

Atėjo mano naktinių maudynių laikas: plaukiojau tyliai ir ilgai, labai ilgai.

12

Anksti keltis galiausiai taps įpročiu. Norėjau šiandien būtinai susitikti su žiniuoniu ir truputį nerimavau dėl to, kad vakar jo nebuvo. Skubiai susiruošiau ir šokau į automobilį, nepamiršdamas pasiimti vakarykščių užrašų. Keletą kartų viršijau greitį ir šyptelėjau pagalvojęs, kad partrenkęs vieną ar du pėsčiuosius suteiksiu jiems galimybę persikūnyti anksčiau, nei buvo numatyta.

Man palengvėjo, kai prisistatęs merginai prie namelio išgirdau: „Eikite paskui mane." Atsipalaidavau, įtraukiau kvapnaus sodo oro ir nuoširdžiai džiaugdamasis pasisveikinau su mokytoju Samtjangu, kai jis prie manęs priėjo.

– Labai nuliūdau, kai vakar jūsų neradau, – prisipažinau.

– Ar padarėte pažangą apmąstydamas savo gyvenimą?

– Taip.

– Matote, jums manęs ne taip jau ir reikia, – pasakė jis šypsodamasis.

Mes kaip įprastai atsisėdome ant demblio, patiesto ant žemės.

– Ar radote įdomios informacijos apie placebą? – paklausė žiniuonis.

– Taip, ir tai, ką perskaičiau, mane apstulbino, – prisipažinau.

Papasakojau jam apie vakar viešbutyje rastą informaciją.

– Maniau, rasiu placebo poveikio įrodymų, susijusių su negalavimais, kuriems akivaizdų poveikį daro psichinė būklė, pavyzdžiui, miego sutrikimams. Bet išties nustebau sužinojęs, kokią įtaką jis daro „apčiuopiamoms“ ligoms ir net pats gali tiesiogiai paveikti kūną. Nepaprasta.

– Taip, tiesa.

– Manau, gaila, kad neatliekama daugiau mokslinių tyrimų, kurie tobulintų „įsitikinimų“ metodą žmonėms gydyti.

– Taip, juo labiau kad jis atrastas ne vakar, prieš du tūkstančius metų jį jau naudojo Jėzus.

– Ką jūs sakote?

– Apie tai nekalbama, bet Jėzus naudojo žmonių įsitikinimus, kad juos išgydytų.

– Jūs juokaujate? Norite parašyti antrą „Da Vinčio kodo“ dalį?

Nieko neatsakęs jis pasilenkė prie kamparmedžio dėžutės ir, mano nuostabai, išsitraukė Bibliją.

– Jūs krikščionis?!

– Ne, bet dėl to man nedraudžiama domėtis Šventuoju Raštu.

Jis ramiai jį pavartė, paskui perskaitė ištrauką.

– Jėzus atsako neregiams, kurie maldauja juos išgydyti (Evangelija pagal Matą 9, 28): „Jėzus paklausė: „Ar tikite, kad aš galiu jus pagydyti?“ Šie atsakė: „Taip, Viešpatie!“ Tada jis palietė jų akis ir tarė: „Tebūnie jums, kaip tikite.“*

– Jis tikrai taip pasakė?

– Pats perskaitykite, – pasakė jis ištiesdamas atverstą Bibliją. – Pamatysite, jis nesako: „Aš, visagalis Jėzus, turiu galią jus pagydyti.“ Ne, jis klausia jų, ar jie tiki, kad jis turi šią galią, tada pasako jiems, jog gaus tai, kuo tiki. Didelis skirtumas.

Negalėjau patikėti. Daugybę kartų perskaičiau šią Evangelijos pagal Matą ištrauką. Neįtikėtina. Kaip Jėzus galėjo žinoti tai, ko XXI amžiuje dar beveik niekas nežino? Kaip jis galėjo suprasti, kaip

* Šventasis Raštas. V., „Katalikų pasaulis“, 1998, p. 1575.

iš esmės veikia žmogaus sąmonė? Turiu pripažinti, buvau sukrėstas to, ką sužinojau.

Žiniuonio balsas nuleido mane ant žemės.

– Vienas amerikiečių mokslininkas neseniai tyrė visų šiais laikais taikomų vėžio gydymo būdų veiksmingumą. Analizavo vienos grupės ligonių rezultatus. Rezultatai buvo gana skirtingi ir tai jį paskatino ištirti išsamiau. Galiausiai jis įrodė, kad šioje grupėje sveikstantys ligoniai buvo gydomi labai skirtingais būdais, tačiau šie žmonės turėjo vieną bendrą dalyką.

– Kokį?

– Visi pasveikusieji buvo iš anksto visiškai įsitikinę, kad gydomi pasveiks. Jie visiškai pasitikėjo gydytojais ir pasirinktu gydymu. Jiems išgijimas buvo savaime suprantamas dalykas.

– Vadinasi, nesvarbu gydymas, svarbu juo tikėti?

– Iš dalies.

– Nieko sau. O juk vėžys ne psichosomatinė liga. Organizme liga matoma nenuginčijamai.

– Dar gerai nežinomos visos galimos vėžio priežastys. Ko gero, jis gali būti paveldimas, atsirasti dėl aplinkos, taršos, maitinimosi ir taip toliau. Galbūt kai kuriais atvejais gali būti ir dar nežinomų psichologinių priežasčių.

– Kaip tai?

– Prieš kelerius metus nutiko kai kas sukrečiančio, ko niekas negalėjo paaiškinti.

– Kas?

– Moteris, turėjusi kraujo vėžio, leukemijos, simptomų, buvo skubiai paguldyta į vieną Amerikos ligoninių. Jai buvo iškart paimtas kraujas, kurio tyrimai parodė tipinį leukemijos atvejį. Pagal ligoninės tvarką reikėjo antrą kartą paimti kraujo, kad būtų patvirtinti pirmojo tyrimo rezultatai. Tačiau antrojo tyrimo rezultatai parodė, kad kraujas visiškai normalus. Nustebę gydytojai paprašė trečio kraujo tyrimo. Rezultatai buvo lygiai tokie pat kaip pirmą kartą. Todėl gydytojai pamanė, kad antras kraujo tyrimas buvo atliktas blogai ir rezultatai neteisingi. Kad viskas būtų visiškai aišku, jie liepė padaryti ketvirtą kraujo tyrimą. Tik ketvirtas kraujo tyrimas patvirtino antrojo rezultatus... Nuostaba, nesupratimas. Tik vėliau gydytojai sužinojo, kad klientė dar kenčia nuo asmenybės susidvejinimo. Sugebėdavo virsti kitu asmeniu per akimirką. Taip jau nutiko, kad šis pasikeitimas įvyko kiekvieną kartą imant kraują... Viena asmenybė sirgo vėžiu, o kita ne.

– Bet juk tai buvo tas pats žmogus!

– Taip.

– Neįtikėtina!

– Tikra paslaptis. Niekas niekada nesugebėjo to paaiškinti.

Buvau nustebintas ir vėl su užsidegimu pagalvojau: jei kada nors būtų atliekami šios srities tyrimai, medicinos galimybės labai išsiplėstų.

– Ir baigiant mūsų pokalbį apie sveikatą, – pasakė žiniuonis, – įdomu tai, kad tikintys Dievą ir religiją (kad ir kokia ji būtų) praktikuojantys žmonės gyvena 29 procentais ilgiau už kitus.

– Žinote, manęs jau niekas nestebina!

– Kaip jums sakiau pastarąjį kartą, įsitikinimų negalima vertinti, bet galima domėtis jų poveikiu. Šiuo atveju niekas negali įrodyti, kad Dievas yra, bet žinoma, kad vienas Dievo tikėjimo padarinių – ilgesnis gyvenimas.

– Na, tada galbūt vėl pradėsiu sekmadieniais lankytis bažnyčioje!

– Nesu tikras, kad tai jus kaip nors paveiks: svarbu tikėjimas, o ne elgesys, net jei, kaip dvasininkai gerai žino, – ritualai palaiko tikėjimą... Beje, kokį medalioną čia turite?

– Šitą? – paklausiau rodydamas į ant kaklo pakabintą hugenotų kryžių.

– Taip.

– Jį man davė tėvas, kai dar buvo gyvas, „kad neštų man laimę“, – atsakiau. – Man jis labai brangus, nes gavau iš tėvo.

– Daug žmonių taip stipriai tiki savo medalionais, kad be jų nesutiktų niekur eiti. Beje, aš jiems to ir nepatarčiau...

Šiandien manęs ir vėl laukė lipnus valgis. Veidmainiškai besišypsod-amas ir galvodamas, kaip išsisukti nieko neįžeidžiant, žiūrėjau į artėjančią prie manęs merginą su padėklu.

– Jūs labai maloni, bet nenorėčiau piktnaudžiauti jūsų svetingumu.

– Mums labai malonu jus pavaišinti, – atsakė mergina ir aš sutrikau.

Pasijutau privaląs paragauti saldumyno.

– Na, tada paimsiu tik labai mažą gabalėlį, nes šįryt daug prisivalgiau.

Ji ištiesė man lėkštę, paskui pasiūlė mokytojui Samtjangui ir dingo. Žiniuonis perprato mano sumišimą ir šypsojosi plačia šypsena. Jam buvo labai smagu.

– Kodėl ir vėl pamelavote?

Neketinau neigti ir dar labiau klimpti į melą. Iš to nebūtų išėję nieko gera: šis vyras skaitė mano mintis.

– Kad jūsų neįžeisčiau pasakydamas, jog nemėgstu jūsų maisto ir apskritai nekenčiu valgyti Balio salos patiekalų, išsitepti rankų lipnia mase...

– Jei negaliu to suprasti ir dėl to įsižeidžiu, čia jau mano bėda, ne jūsų.

– Ką norite pasakyti?!

– Ne žinia gali įžeisti, o tai, kaip jūs ją perteikiate, suformuluojate. Jei pasakome tinkamai, pavyzdžiui, padėkodami kitam žmogui už geranorišką ketinimą, jo neįžeidžiame. Nebent jis būtų itin jautrus, o tuomet tai jau tam tikra prasme jo bėda, ne jūsų.

– Žinote, manau, taip pasielgiau ir todėl, kad buvo lengviau, nei paaiškinti teisybę.

– O dabar jūs naiviai apsigaunate. Kai nesakote kitiems tiesos, jie gali blogai jus suprasti, o tai vėl verčia meluoti. Taip atsitiko ir šį kartą. Galiausiai esate priverstas daryti ką nors prieš savo valią, pavyzdžiui, valgyti patiekalą, kurio nemėgstate... Jūs dvigubai nubaudžiamas.

– Dvigubai?

– Taip, nes meluodamas visų pirma kenkiate sau. Tai tarsi gamina neigiamą energiją, kurią kaupiame

savo viduje. Pabandykite sakyti tiesą: pamatysite, ji išlaisvina ir staiga pasijunti daug lengvesnis.

„Lengvesnis“ buvo įtikinamas žodis, geidžiamas pažadas, kai springau nuo glitaus ir sunkaus maisto.

– Jei jau kalbame apie tiesą, neįvykdžiau jūsų vakar duotos užduoties: neįkopiau į Skuvo kalną.

– Tai manęs nestebina.

– Nenorėjau, todėl ir nekopiau.

– Ir kaip jaučiatės tiesiog sakydamas tiesą?

– Pripažįstu, kad tai malonu. Užlieja ramuma.

– Tuo geriau. Ar įvykdėte kitas pavestas užduotis?

Taip, išklojau popieriuje savo idealaus gyvenimo viziją, paskui surašiau viską, kas man trukdo ją įgyvendinti.

Išsiėmiau knygelę ir perskaičiau išsvajoto gyvenimo aprašymą. Jis tyliai klausėsi manęs ir buvo labai malonu jausti, kad kažkas domisi mano norais jų nekomentuodamas, nesikišdamas, nebandydamas atkalbėti ir nesiūlydamas nieko, kas jam atrodo geriau. Kiek kartų esu girdėjęs svajonių žlugdytojus, tuos, kurie sako: „Tavim dėtas geriau daryčiau...“, arba dar blogiau, tuos, kurie pranašauja, kad jums nepasiseks: „Jei taip pasielgsi, tada...“

Kai baigiau, jis patylėjo ir paprasčiausiai paklausė:

– Iš kur žinote, kad taip gyvendamas būtumėte laimingas?

– Tikrai žinau. Daug kartų tai įsivaizdavau ir kiekvieną kartą taip pat jaučiuosi, toks pat patenkintas. Svarbiausia, kai įsivaizduoju, jog gyvenu tokį gyvenimą, nebeturiu jokių kitų norų.

– O kai įsivaizduojate gyvenąs tokį gyvenimą, ar galėtumėte ką nors prarasti, palyginti su šiandienos situacija?

– Nieko, visiškai nieko.

– Puiku, prieš mums pradedant kalbėti išsamiau, norėčiau sužinoti, ką manote apie tai, kad jūsų svajonių gyvenimas nėra tikrasis jūsų gyvenimas. Kaip nutiko, kad jūsų gyvenimo kelias visiškai kitoks nei tas, kuriuo norėtumėte eiti?

– Manau, man apskritai nelabai sekasi. Kad gerai gyventum, reikia sėkmės, o mane sėkmė retai lydi...

– Ką tik sakėte, kad nesate religingas, – nusijuokė jis, – bet jūs prietaringas! Aš sėkme netikiu. Manau, kiekvienas gyvenime susiduria su daugybe įvairių galimybių, bet vieni moka jomis pasinaudoti, kiti – ne.

– Galbūt...

– Neseniai buvo atliktas labai juokingas tyrimas, jei manęs atmintis neapgauna, Europoje. Jame dalyvavo savanoriai, kurių vieni tvirtino, kad jiems sekasi, o kiti – kad nesiseka. Kiekvienam buvo duotas laikraštis ir kelios minutės, per kurias reikėjo tiksliai suskaičiuoti visas laikraštyje išspausdintas nuotraukas. Po kelių puslapių buvo įklija su užrašu labai didelėmis raidėmis: „Neverta skaičiuoti toliau, laikraštyje yra keturiasdešimt šešios nuotraukos."

Visi tie, kurie teigė, kad jiems sekasi, perskaitę šią žinutę sustojo, užvertė laikraštį ir tyrėjui mokslininkui pasakė, kad yra keturiasdešimt šešios nuotraukos. Kaip jums atrodo, ką darė tie, kurie tvirtino, kad jiems nesiseka?

– Nežinau... Gal pagalvojo, jog čia greičiausiai kokios nors pinklės, ir toliau skaičiavo iki paskutinio laikraščio puslapio, kad prieš pasakydami skaičių įsitikintų?

– Ne. Tiesa, kad jie skaičiavo iki paskutinio puslapio, bet kai jų paklausė, kodėl nepaisė įklijos užrašo, visi nustebo: „Įklijos užrašo? Kokios įklijos?" Nė vienas jos nepastebėjo!

– Išties įdomu...

– Taip, esu įsitikinęs, kad jums sekasi ne mažiau nei kitiems, tik galbūt jūs tiesiog neatkreipiate dėmesio į jums pasitaikančias galimybes.

– Gali būti.

Klausiau savęs, kokių galimybių nepastebėjau savo gyvenime, ir koks galėjo būti mano gyvenimas, jei būčiau į jas atkreipęs dėmesį ir jomis pasinaudojęs.

– Gerai, dabar pereikime prie atskirų jūsų svajonės dalių.

– Svarbiausia man būtų tapti nepriklausomam ir įkurti savo vestuvinių fotografijų studiją.

– Labai gerai, tada papasakokite man, kas jums trukdo?

– Iš tikrųjų labai bijau, kad nesugebėsiu, net jei tokia galimybė mane labai stipriai traukia.

– Iš kur žinote, kad nesugebėsite?

– Jaučiu. Tai labai skiriasi nuo dabartinio mano darbo, nuo to, ką esu įpratęs dirbti. Galbūt tai per didelis pasikeitimas ir man nepavyks.

– Jei remsitės tik nuojauta, nesužinosite, ar taip yra iš tiesų, ar tai tik jus varžantis įsitikinimas.

– Galbūt.

– Ar žinote, kaip galima patikėti, kad sugebame ką nors padaryti?

– Ne.

– Privalote atsakyti į klausimą, dažniausiai dar sąmoningai nesuformuluotą, į kurį neturite atsakymo.

– Nesuprantu jūsų.

– Pavyzdžiui: jei negalite atsakyti į klausimą: „Ko konkretaus turiu imtis, kad įgyvendinčiau šį planą?“, gali būti, kad galvosite: „Nesugebu šio plano įgyvendinti“, o tai yra jus varžantis įsitikinimas... Todėl užduodu jums klausimą: ką galvojate daryti, kad šis planas išvystų dienos šviesą?

– Nežinau.

– Matote! Kol neatsakėte į šį klausimą, jums atrodys, kad nesugebate įgyvendinti savo svajonės.

– Suprantu.

– Kad galėtumėte atsakyti į šį klausimą, jums reikės apgalvoti kiekvieną smulkmeną, nes kol turite susidaręs tik labai bendrą plano vaizdą, suvokiate jį kaip truputį abstraktų, todėl ir neįgyvendinamą dalyką.

– Taip, tiesa, tai tik jausmai, bet neturiu tikslaus veiksmų plano. Teigiami jausmai, kai galvoju apie rezultatą, ir neigiami, kai galvoju, kad reikia veikti...

– Na, štai. Planas nebeatrodys toks paslaptingas, kai tiksliai sudėliosite viską, ką turite nuveik-

ti, kad jį įgyvendintumėte, o paskui prie kiekvienos užduoties pažymėsite, ką mokate daryti, o ko dar nemokate. Tada tereikės rasti būdą, kaip įgyti trūkstamų įgūdžių.

– Turėčiau perprasti nemažai dalykų, kurie man šiandien visiškai svetimi, pavyzdžiui, išmokti valdyti studiją, kuri tam tikra prasme būtų nedidelė įmonė, ar įgyti komercinių įgūdžių, nes juk reikės paskleisti apie save informaciją ir parduoti paslaugas. Blogai, kad neturėsiu nei laiko, nei pinigų mokytis.

– Na, galite pasinaudoti savo kūrybiškumu: ne visada būtina eiti į paskaitas, kad ko nors išmoktum! Kas, tarkime, iš jūsų aplinkos gali turėti įgūdžių, kurių jums trūksta, ir jus to išmokyti?

– Mano direktorius išmano kai kuriuos dalykus, bet negali būti nė kalbos, kad aš jam apie tai užsiminčiau.

– O kas dar?

– Mano ankstesnės mokyklos, kurioje dirbau, direktorius.

– Puiku, galėsite paprašyti jo pagalbos.

– Ne...

– O kas jums trukdo?

– Nenoriu...

– Kodėl?

– Nežinau, nenoriu jam įkyrėti su savo reikalais.

– Iš kur žinote, kad įkyrėsite? – paklausė nustebęs, tarsi būčiau jam pareiškęs, kad esu aiškiaregys, galintis iš anksto žinoti, ką kiti pagalvos.

– Jis greičiausiai nenorės gaišti laiko padėdamas žmogui, kuris net nėra giminaitis ar šeimos narys.

– O jūs nepadėtumėte žmogui, paprašiusiam patarimo, susijusio su jūsų profesija?

– Padėčiau, žinoma.

Jis pažiūrėjo man į akis.

– Tada ko jūs bijote? – paklausė be galo švelniai.

Man ir vėl pasirodė, kad jis bakstelėjo pirštu tiksliai ten, kur būtina, jam net nereikėjo stipriai paspausti, kad mane paveiktų. Žodis „baimė“ įgavo man ypatingą atgarsį. Keletą akimirkų jis skambėjo tarsi gongas krūtinėje, gongas, kurio virpesiai pasklido po atokiausius mano asmenybės vingius. Ir į paviršių iškilo tai, kas man pasirodė akivaizdu.

– Bijau būti atstumtas, todėl geriau nerizikuoju.

Vien apie tai pagalvojus, pajusdavau gėdą, kurią turėčiau ištverti, jei buvęs viršininkas pasiųstų mane velniop.

– Jūsų baimė kyla dėl painiavos, jūs suplakate į viena prašymo atmetimą ir jūsų kaip asmens atme-

timą. Jei kas nors nesutinka jums padėti, tai nereiškia, kad jūs nepatinkate ar kad jūsų negerbia.

– Galbūt.

– Be to, jūs iš tiesų net nežinote, ar jo reakcija būtų neigiama. Negalime atsakyti už kitus žmones. Sužinosite tik paklausęs jų.

– Ko gero, man nelabai patinka kentėti.

– Daugelis mūsų baimių yra mūsų proto kūriniai. Jūs veikiausiai to nesuprantate, bet vienas svarbiausių dalykų yra mokėjimas kreiptis į kitus žmones ir prašyti. Visi, kuriems gyvenime pasisekė, tą gali.

– Gal aš turiu kitų savybių, kurios kompensuoja tas, kurių man trūksta...

– Šią savybę jūs privalote įgyti. Gyvenime daug nepasieksi, jei nemoki kreiptis į kitus ir paprašyti palaikymo, paramos, pagalbos, patarimų, ryšių. Netrukus mes išsiskirsime, bet prieš tai duosiu jums užduotį, kad patobulėtumėte šiuo klausimu.

Sutikau melsdamasis, kad nereikėtų įkopti į kitą kalną ar perplaukti sąsiaurį, stengiantis išvengti ryklių.

– Beje, kad įgyvendinčiau savo planą, turiu išmokti dar vieną dalyką, tik nežinau, ar sugebėsiu.

– Kokį?

– Neįmanoma vienam rūpintis studija, nes kai fotografuoji, nebėra kam priimti klientų ir atsakyti į telefono skambučius. Todėl reikėtų pasamdyti vieną arba du darbuotojus. Tai gali viską sugadinti.

– Ką norite tuo pasakyti?

– Išties bijau vieno dalyko: kad nesugebėsiu vadovauti žmonėms.

– Iš kur žinote? – paklausė su linksma gaidele balse.

– Mano direktorius vieną dieną negalėjo būti darbe ir paprašė jį pakeisti, kad prireikus mokykloje būtų atsakingas žmogus. Ir kaip tyčia prireikė. Vienas mano kolegų mokytojų pasijuto blogai ir aš turėjau išskirstyti jo mokinius į kitas klases. Bet kiekviena klasė turėjo savo tvarkaraštį ir mokiniai, kuriuos patikėjau kolegoms, turėjo likti pamokose iki numatytos valandos. Kai kurie mokytojai pareiškė nesutinką dirbti iš anksto nenumatytų viršvalandžių. Pabandžiau derėtis su kiekvienu jų. Veltui. Viskas virto tikru košmaru: galiausiai visus mokinius surinkau į savo klasę, bet ji buvo per maža, kad visi tilptų. Kai kurie pradėjo verkti. Visiškai nebevaldžiau situacijos, prasidėjo tikras sąmyšis. Kitą dieną direktoriaus veide mačiau panieką. Pagalvojau, kad niekada daugiau nebesiimsiu vadovauti žmonėms.

– Vieną kartą susidūrėte su tokiais sunkumais ir padarėte išvadas, kad nesugebate?

– Tai daugiau nei sunkumai, tai buvo visiškas pralaimėjimas.

– Niekada nebandėte iš naujo?

– Labai stengiausi išvengti.

– Ar esate kada nors stebėjęs vaikščioti besimokantį kūdikį?

– Ačiū už palyginimą.

– Kūdikiai gali išmokyti mus daugybės dalykų. Pažiūrėkite į vaiką, kuris mokosi vaikščioti: jums atrodo, kad jam iš karto pavyksta? Bando išsitiesti ir bumbt – krinta. Skaudi nesėkmė, bet jis iškart vėl bando. Vėl išsitiesia ir... vėl krinta! Vaikas vidutiniškai parkris du tūkstančius kartų, kol išmoks vaikščioti.

Jis nusišypsojo ir pridūrė:

– Jei visi kūdikiai būtų tokie kaip jūs, miestuose knibždėtų žmonių, ropojančių keturiomis.

– Žodžiu, norite pasakyti, kad aš vėl susikūriau save varžantį įsitikinimą po vienos nesėkmės.

– Taip, ir, ko gero, jums reikia lankyti vadybos kursus.

– Kaip jums sakiau, tam reikia laiko ir pinigų, o aš nei vieno, nei kito per daug neturiu.

– Nemanau, kad reikėtų daugiau nei atostogoms Balio saloje.

– Aš nelinkęs aukoti atostogų ar savaitgalių. Laisvadieniai man – šventas dalykas.

– Jūs galite rinktis, kas jums svarbiau: įgyvendinti svajonę ar džiaugtis nedarbo dienomis, – atsakė mokytojas visiškai neutraliu balsu, palikdamas man visišką laisvę rinktis.

– Aš noriu įgyvendinti savo svajonę, bet man būtų sunku apsieti be atostogų!

– Sakėte, kad įgyvendinęs svajonę jaustumėtės laimingas. Ar atostogos padaro jus laimingą?

– Būtų per stipriai pasakyta. Tarkime, jos man teikia malonumą, yra svarbios.

– Būna aplinkybių, kai reikia rinktis, taigi ir atsisakyti svarbių dalykų, kad pasiektumėte, ko labiausiai trokšta širdis, – visiškai paprastai paaiškino išminčius.

– Man nepatinka atsisakyti, kad ir kas tai būtų.

– Jei nieko neaukojate, negalite rinktis. O nesirinkdamas atsisakote gyventi tokį gyvenimą, kokio norėtumėte.

Jis pasakė tai švelniai, gerumo kupinu žvilgsniu. Man pačiam dažnai atrodydavo, kad nesiryždamas spręsti išvengdavau kančių, o dabar pajutau, kad taip prisidėjau kurdamas savo paties nelaimę.

– Noriu, kad gerai mane suprastumėte, – kalbėjo toliau išminčius, – nesistengiu jūsų įtikinti nebeatostogauti. Tik norėčiau, kad suprastumėte, jog negalime pasiekti gyvenimo svajonių, jei nesame pasiryžę stengtis ir, jei reikia, ką nors aukoti.

Žodžiai skambėjo išmintingai, bet kad galėtum stengtis ir aukoti, neužtenka paprasčiausio apsisprendimo... Man net atrodė, jog kai kurie žmonės jau gimę turi šį gebėjimą. Aišku, tik ne aš...

– Eiti savo keliu, kad galiausiai visiškai save realizuotum, kartais panašu į kopimą į kalną: kol to nebandėme, nežinome, kad kopiant reikalingos pastangos sustiprina pasitenkinimą, kurį jaučiame pasiekę tikslą. Kuo pastangos didesnės, tuo stipresnė bus laimė ir tuo ilgesniam laikui ji įsirėš mūsų širdyje.

Gavau labai taiklią pastabą ir buvau dėkingas, kad jis susilaikė tiesiogiai neaptarinėdamas mano vengimo kopti į Skuvo kalną.

– Turiu rasti būdą, – pasakė, tarsi kalbėtų pats su savimi, – kaip padėti jums suprasti, ką reiškia pasirinkimas, pastangos ir aukojimas.

Man vis dėlto pasisekė – šis vyras domisi manimi tiek, kad net galvoja, kaip įveikti mano nenorą laikytis įsipareigojimų ir, kad ir kas nutiktų, padėti man išmokti to, ką turiu išmokti!

– Šiandien tiek, – pasakė mokytojas, – bet iki rytdienos norėčiau, jog įsivaizduotumėte, kad praėjo keli mėnesiai ir jūs išmokote visko, ko jums dabar trūksta. Norėčiau, kad įlįstumėte į fotografo kailį ir papasakotumėte man, kaip jaučiatės.

– Gerai.

– Paskutinis dalykas: pažadėjau duoti jums užduotį, kuri padėtų išsivaduoti iš baimės kreiptis į kitus žmones ir prašyti pagalbos, baimės būti atstumtam.

– Taip.

– Tai štai: rytoj vėl susitiksime, o per tą laiką turėsite kreiptis į savo nuožiūra pasirinktus žmones ir ko nors jų paprašyti, – nesvarbu ko, bet su vienu tikslu.

– Kokiu?

– Gauti neigiamą atsakymą.

– Atsiprašau, ką sakote?

– Puikiai mane išgirdote: turite pasiekti, kad žmonės, į kuriuos kreipsitės, atmestų jūsų prašymą. Tiksliau, jie turi aiškiai pasakyti „ne“. Turi ištarti šį žodį. Iki rytdienos turite išgirsti penkis „ne“.

– Neturėtų būti pernelyg sunku...

– Tada linkiu smagiai praleisti laiką. Lauksiu jūsų ryt rytą, – pasakė jis pakildamas.

– Dar vienas dalykas: šeštadienį išvykstu iš Balio ir grįžtu namo.

– Taip greitai? Buvau numatęs su jumis susitikti dar tris keturis kartus.

– Galime susitikti rytoj ir penktadienį, bet šeštadienį po pietų išskrendu. Gal tada galėtume susitikti iš ryto?

– Šeštadienį rytais dažniausiai būnu užsiėmęs.

– Gaila... Na ir nepasisekė!

– Jei jums svarbu paskutinį kartą susitikti šeštadienį, pakaks pakeisti lėktuvo bilietą ir grįžti sekmadienį! – patarė mokytojas, tarsi tai būtų savaime aišku.

– Ne taip paprasta: norint pakeisti bilieto datą, reikia daug papildomai mokėti. Be to, pirmadienį grįžtu į darbą. Skrydis toks ilgas, kad tektų iš oro uosto keliauti tiesiai į pamokas. Geriau jau to išvengti...

– Pažiūrėsime rytoj, ar jums dar reikia sužinoti ką nors svarbaus ir ar tikrai būtina susitikti šeštadienį.

13

Staiga suvokiau, kiek mažai laiko liko iki išvykimo, ir panorau tučtuojau griebti jautį už ragų. Per šį susitikimą suvokiau, kad užduotis mokytojas man skiria ne šiaip sau, ir dabar man buvo labai svarbu įvykdyti tas, kurias gavau šiandien.

Žinoma, nešokinėjau iš džiaugsmo vien pagalvojęs, kad turėsiu daryti tai, ko nekenčiu: kreiptis į žmones ir prašyti paslaugos. Tačiau man buvo smalsu sužinoti, ką iš tiesų galų gale man tai duos, nes dabar jau buvau įsitikinęs, kad visi išminčiaus veiksmai turi prasmę.

Nuvykau į Ubudą, ten, kur galėčiau sutikti vakariečių, nes kreiptis į baliečius neverta – jie nemoka sakyti „ne“.

Nuo ko pradėti? Turėjau taip prašyti, kad žmonės atsisakytų man padėti. Žodžiu, turėjau veikti

taip, kad pasiekčiau tokį rezultatą, kokio paprastai labai rūpestingai vengdavau. Vadinasi, penkis kartus išgirsiu negailestingus „ne“ iš mano prašymą atmesiančių žmonių. Nuostabu.

Pagrindinė gatvė šią popietę buvo gana judri. Puiku, lengviau nuslėpsiu vieną po kitos patiriamą gėdą.

– Taksi! Taksi! – šūkavo baliečiai turistams iš visų pusių. Vienas jų kreipėsi į mane.

– Neturiu pasiėmęs pinigų: galite nuvežti mane į Kutą veltui? – pradėjau juokdamasis.

– Penkiasdešimt tūkstančių rupijų, sumokėsite grįžęs, – atsakė plačiai šypsodamasis.

– Ne, neturiu pinigų, gal galite šią kelionę padovanoti?

– Na, jūs labai mielas, tebus trisdešimt tūkstančių rupijų.

– Ne. Veltui. Dovana.

– Tuomet dvidešimt tūkstančių rupijų.

– Ne, negaliu.

– Gerai, važiuojam į Kutą, o dėl kainos pasikalbėsim, susitarsim. Lipkit!

– Ne, tiek to, nuvyksiu kaip nors kitaip, ačiū.

Jaučiausi vis labiau sutrikęs.

– Ne, lipkit, juk sakiau, kad susitarsim!

– Nereikia, ačiū, labai ačiū.

– Lipkit.

– Ne, ačiū, persigalvojau, nebevažiuosiu į Kutą. Viso labo.

Jis linksmai žiūrėjo, kaip tolstu, ir tikriausiai mąstė: „Na ir keisti tie vakariečiai."

Na va, nieko neišėjo. Iš tiesų išgirdau penkis „ne", bet juos visus ištariau aš! Beje, ir kodėl kreipiausi į balietį, juk nusprendžiau, kad neverta? Ko gero, taip buvo lengviau: baliečiai labai švelnūs, geri, su jais aš jausdavausi laisviau negu su kai kuriais tėvynainiais ir savo šalies kaimynais. Turėjau pripažinti akivaizdų dalyką: taip bijojau būti atstumtas, kad verčiau pats sau pasunkinau užduotį, o ne stojau į akistatą su savo baime. Pagaliau sukaupsiu drąsą, nugalėsiu nerimą, greitai surinksiu penkis „ne" ir skubėsiu išsitiesti į savo tuščią paplūdimį.

Apsižvalgiau. Siaurais pagrindinės gatvės šaligatviais į vieną ar kitą pusę vaikščiojo daug praeivių. Kai kurie jų išeidavo iš meno galerijų, o kiti patraukdavo į gražias pokolonijinio stiliaus kavines, puikiai pritaikytas vakariečių skoniui. Žmonės žingsniavo stengdamiesi nesumindžioti ant žemės paliktų aukų dievams.

Reikėjo nerti stačia galva: bet kokio žmogaus prašyti bet ko. Staiga pamačiau priešais save storą šviesiaplaukę amerikietę turkio spalvos sijonu ir ryškiai rožiniais marškiniais, pro kuriuos matėsi gilus milžiniškos krūtinės tarpeklis. Ji ką tik išėjo iš ledų pardavėjo krautuvėlės, rankose laikydama didžiulį ragelį ledų.

– Nuostabūs ledai! – pasakiau.

– Nepakartojami! – atsakė, o jos akys spindėjo smaguriška džiaugsmu.

Jos storos atsikišusios lūpos ir veidas aplink burną blizgėjo išteptas ledais.

– Duosite paragauti? – prisiverčiau paprašyti.

– O! Jūs tikras valiūkas! – pasakė ji spindinčiomis akimis ir šypsodamasi besote burna.

Jos žvilgsnyje perskaičiau, kad leisdama man palaižyti ledų ji jaustųsi gavusi tikrų tikriausią bučinį tiesiai į lūpas.

– Sutinkate ar ne?

– Aišku, sutinku, meiluti, – atsakė ji artėdama ir godžiai žiūrėdama į mane.

– Ne, aš pajuokavau, tik pajuokavau, – atsakiau šiaip ne taip nusijuokdamas.

– Nebijokite, galite paragauti. Nagi.

– Ne, ačiū, tiesiog šiaip paklausiau... Tik šiaip... Na, viso, skanių ledų!

Ji liko stovėti kaip įbesta, apstulbusi, pačiame šaligatvio viduryje su ledais rankoje, kuri atrodė kaip sutraukta mėšlungio, o per jos patinusius pirštus lėtai tekėjo ledai.

Dar viena nesėkmė. Ir dar su žala prašalaičiams. Išraudau kaip bijūnas, galbūt pykau ant savęs, kad įžeidžiau kitą žmogų. Paspartinau žingsnį ir pasukau pirma pasitaikiusia gatve į kairę. Myniau kojomis suplūktą žemę bandydamas susikaupti. Galvojau, ko dabar reikės prašyti, ir pamačiau ant medinių vartų lentelę su užrašu *Pringga Juwita.* Žengiau į priekį ir pro tankią augmeniją pastebėjau kelis po medžiais pasislėpusius viešbučio namelius. Priėjau arčiau ir kaip tik tuo metu pro vartus išėjo du turistai.

– Atleiskite, – prakalbau, – jūs gyvenate viešbutyje?

– Taip.

– Aš apsistojau salos rytuose. Mano automobilis ką tik sugedo ir bus sutaisytas tik rytoj. Su savimi tikrai neturiu tiek pinigų, kad galėčiau pernakvoti viešbutyje. Žinau, mano prašymas netinkamas, bet gal sutiktumėte priglausti mane šiąnakt savo kambaryje? Nenorėčiau miegoti lauke.

Akimirką jie nustebę susižvalgė, tada vienas jų paklausė:

– Sugedo jūsų automobilis?

– Taip.

– Nepaprašėte automobilį taisančio žmogaus jūsų apgyvendinti?

– Ne.

– Čia žmonės labai svetingi, gal jis galės jus priimti savo namuose ar paprašyti kurio nors kaimyno. Neprieštaraučiau, bet mūsų kambarys gana mažas. Norite, kad paklausčiau viešbučio registratūroje? Mes čia jau aštuonios dienos, viešbučio tarnautojai jau gerai mus pažįsta. Žinau, kad laisvų vietų nėra, bet jie tikrai ką nors pažįsta, kas galėtų apgyvendinti klientų draugą.

– Ne, kaip nors pats išsisuksiu, ačiū, jūs labai malonūs.

– Kaip norite.

– Vis tiek ačiū.

– Sėkmės.

– Ačiū. Viso geriausio.

Varge, negalėjo paprasčiausiai pasakyti „ne“?! Žiūrėdamas, kaip jie pasuka už kampo gatvėje, pradėjau galvoti, kad bus sunkiau, nei maniau.

Tą akimirką iš viešbučio išėjo kitas turistas ir jau ruošiausi prašyti to paties, bet jo katiniška eisena, drabužių stilius, subtilūs veido bruožai ir

auskaras ausyje atvėsino mano įkarštį: staiga išsigandau, kad gali sutikti...

Vėl patraukiau į pagrindinę gatvę. Vis dar tiek pat daug žmonių. Reikėjo rasti ką nors tokio, ko žmonės būtų priversti atsisakyti. Nagi... Nagi, nagi... Pinigų. Taip, būtent pinigų. Kai tik pasikėsiname į pinigines, žmonės pajunta pavojų ir tampa daug tiesmukesni.

Ėjau pro paštą ir užkalbinau pirmą išėjusį žmogų. Tai buvo penkiasdešimties metų moteris, pilkais, labai trumpai kirptais plaukais, kiek vyriška, atrodė gana ryžtinga, tokia, kuriai visiškai nesunku pasakyti „ne" – idealus grobis. Ji man jau patiko.

– Atleiskite, kad jums trukdau, bet man būtinai reikia svarbiu reikalu paskambinti į užsienį. Neturiu su savimi pinigų. Gal būtumėte tokia maloni ir duotumėte penkis šimtus rupijų, kad galėčiau pasinaudoti pašto kabina?

– Turite skubiai paskambinti? – paklausė gana valdingai.

– Taip.

– Kur jums reikia paskambinti?

Pažiūrėjo tiesiai man į akis suraukusi antakius.

– Į Jungtines Amerikos Valstijas.

– Ilgai kalbėsit?

Jaučiausi taip, lyg būčiau kvočiamas policijos.

– Taip, penkias, gal šešias minutes.

– Eikite su manimi į mano viešbutį, – paliepė ji. – Visai šalia. Naudojuosi viešbučio telefono kabina su iš anksto apmokėta kortele ir tai man nedaug tekainuoja. Bet galėsite ja pasinaudoti tiksliai tris minutes, ne daugiau.

– Deja, tiek neužteks. Ar leistumėte kalbėti šešias minutes?

Pats savęs nepažinau. Niekada anksčiau nebūčiau išdrįsęs to paprašyti, ypač ponios, kuri buvo tokia gera, kad sutiko perleisti man tris minutes iš savo pokalbių laiko ir taip padėti nepažįstamam žmogui...

– Esu įsitikinusi, kad jums pavyks ir per tris minutes, nagi! – tarė tempdama mane. – Išmoksite kalbėti apie tai, kas svarbiausia. Gyvenime labai praverčia!

Iš tiesų visi nori pamokyti mane gyventi.

– Ne... Nenoriu jūsų trukdyti, eiti į jūsų viešbutį. Nesijaudinkite, rasiu išeitį.

– Jūs man netrukdote, – valdingai atkirto nesustodama ir rodydama man kelią.

– Bet jums pačiai, ko gero, to reikės. Negaliu imti iš jūsų pokalbio kreditų.

– Užteks metafizinių klausimų. Jei man tai sukeltų sunkumų, nebūčiau pasiūliusi.

Po dešimties minučių skambinau į savo namus ir skubiai palikau žinutę telefono atsakiklyje. Ragelį padėjau po dviejų minučių.

– Jūs buvote teisi, pakako dviejų minučių.

– Puiku! Na, tai taisosi jūsų reikalai? – paklausė darbus priimančio kontrolieriaus tonu.

– Taip, nežinau, kaip jums dėkoti.

– Tada nedėkokite!

– Na, tuomet... viso labo ir gerų atostogų!

– Viso geriausio ir prisiminkite: gyvenime reikia eiti tiesiai į tikslą!

Ji žiūrėjo, kaip tolstu, ir kai už dešimties metrų atsisukau, moteris šypsojosi, žinoma, patenkinta savimi... nė neįtardama, kad iš jos man reikėjo visai ko kito.

Išsekęs užsukau į pirmą pasitaikiusią kavinę truputį atsigaivinti. Jei taip eisis ir toliau, man prireiks savaitės, kad surinkčiau penkis „ne“. Ši mintis mane slėgė. Peržengiau kavinės *Yogi's* duris, plūstelėjo ramybė ir maloniai užgožė nuovargį. Pro elegantiškas medines žaliuzes į kavinę sklindanti blausi šviesa, žemi foteliai ir staliukai, švelniai skambanti Indonezijos dainininko Šabano Jahijos

muzika, tyliai kalbantys klientai: puiki vieta kelias minutes pailsėti ir atgauti jėgas. Užsisakiau šaltos arbatos ir nugrimzdau į vieną fotelių, norėdamas atsikratyti įtampos. Trumpam užsimerkiau ir ilgu tyliu atokvėpiu išstūmiau orą iš plaučių. Man atrodė, kokią valandą buvau pamiršęs įkvėpti šviežio oro į plaučius. Švarus įkvepiamas oras atgaivino šnerves, o sumišę arbatos ir smilkalų kvapai užliūliavo. Šviežias oras palaimingai pasklido mano kvėpavimo takais iki pačių atokiausių kampelių. Kelias akimirkas išbuvau tarsi nesvarumo būklės, stengdamasis atsikratyti visų minčių.

Atsimerkęs pamačiau tarsi viziją – jauną moterį, sėdinčią už kelių metrų nuo manęs. Būčiau galėjęs prisiekti – kai įėjau, jos čia nebuvo, o gal jau sėdėjo, bet dėl savo dvasinių kančių jos nemačiau. Ji buvo labai liesa, o jos siaura nugara, į kurią žiūrėjau iš šono, buvo natūraliai palinkusi. Ilgi kaštoniniai plaukai surišti ant pakaušio, todėl buvo lengva pastebėti jos kaklo grakštumą. Ji buvo įnikusi į knygą, padėtą ant žemo staliuko, o dešine ranka automatiškai suko šaukštelį garuojančios arbatos puodelyje. Ilgai į ją žiūrėjau žavėdamasis natūraliu grakštumu. Moteris atitraukė akis nuo knygos ir pakėlė puodelį prie putlių lūpų, kurios man priminė avietes. Ji padėjo puodelį, švelniai pa-

suko galvą ir pažvelgė į mane, tarsi būtų žinojusi, kad esu čia, ir laukusi akimirkos apdovanoti mane dėmesiu. Jos akys sutiko manąsias ir jų nebepaliko, kaip man pasirodė, visą amžinybę. Mane taip prikaustė jos žvilgsnis, kad nedrįsau nė mirktelėti. Atrodė, kad mus skiriantis atstumas mažėja tarsi valdomas fotoaparato objektyvo, o viskas aplinkui skęsta migloje, nyksta. Mane apsupo nebūtis ir tarsi juodoji skylė įtraukė grožio viesulo akis. Atrodė, kad muzika skamba toli, bet kartu ji galėjo sklisti iš manęs. Moteris nesišypsojo, jos veidas nė nevirptelėjo. Tik dailios šnervės nepastebimai išsiplėsdavo kvėpuojant. Būtų buvę neverta bandyti atspėti jos minčių, suprasti, ką reiškia šis žvilgsnis. Tai, ką patyrėme, nebepriklausė mintims, kalbai ar supratimui. Jos siela kalbėjo mano sielai, kuri į tai atsiliepė. Ši akimirka priklausė tik mūsų sieloms ir nevertėjo ieškoti prasmės to, ko negalime suprasti. Aš nieko nenorėjau, man nieko nereikėjo. Aš nebebuvau aš, buvau peržengęs savo ribas. Galbūt kelias akimirkas buvau pasiekęs tą lygmenį, kur būtybės susitinka ir supranta viena kitą be žodžių.

Laiko suvokimas taip išsikreipė, kad nė neįsivaizdavau, kiek visa tai truko. Mūsų ryšį nutraukė padavėjas, kuris atnešė sąskaitą ir pradėjo su manimi kalbėtis. Kol atsakiau, išsiėmiau pinigus, sumo-

kėjau, gavau grąžą... ji dingo. Išnyko taip pat, kaip ir pasirodė. Jaučiau, kad nėra prasmės jos ieškoti, skubėti į gatvę, klausinėti žmonių. Ją sutikti, susipažinti, užkalbinti – viskas būtų tik nuleidę ant žemės tai, ką patyrėme dvasiniu lygmeniu. Be to, prie tobulybės nieko nepridėsi jos nesugadindamas, nuo jos nenutoldamas ir galiausiai jos neprarasdamas. Ir, šiaip ar taip, tobulybė negali būti santykių pagrindas. Ant jos nieko nesukursi. Gyvenimas yra viskas, išskyrus tobulybę.

Dar šiek tiek pabuvau kavinėje, o tada prisiminiau savo užduotį. Išėjau ir visą valandą kalbinau įvairius žmones, prašydamas daugybės vis nepriimtinesnių dalykų. Tačiau nė karto neišgirdau tiesmuko ir šiurkštaus „ne“. Arba žmonės iš dalies sutikdavo su mano prašymu, arba ieškodavo būdo, kaip vis dėlto man padėti. Baigiantis dienai jaučiausi gana suirzęs, o juk buvau tvirtai nusprendęs įvykdyti šią užduotį. Laimė, staiga gatvės kampe pastebėjau žmogų, kuris galėjo išgelbėti mano garbę ir neleisti grįžti nieko nepešus.

– Hansai! Hansai! – pašaukiau iš tolo. – Hansai, ar gali paskolinti pinigų?

14

Grįžau į namelį džiaugdamasis šia lengva pergale. Pirmą kartą gyvenime užplūdo malonumas, matant sustingstantį veidą, atšąlantį žvilgsnį, iki gilios raukšlės virš nosies suraukiamus antakius, suspaudžiamas lūpas.

Man atrodė, jog viskas vyko taip sulėtintai, kaip tik įmanoma, kad būtų galima pasidžiaugti kiekviena tūkstantąja sekundės dalimi, kadras po kadro. Kiekvieną tą sekundę aš atsimenu, tarsi tai būtų įvykę vakar: vėl matau, kaip atsiveria jo burna, ir tiksliai tą akimirką, kai liežuvis atsiplešia nuo gomurio, atokvėpis iššauna sausu garsu, nutvilkančiu orą kaip rykštė, – ir pasigirsta stebuklingas atmetimo žodis, tas žodis, kurį beviltiškai stengiausi ištraukti iš kitų visą popietę. Norėjau nufilmuoti šią sceną, kad paskui galėčiau dar ne kartą peržiūrėti.

Vos neištiesiau rankų ir nepakėliau žvilgsnio į dangų, kaip daro teniso čempionai, ką tik laimėję finalines „Didžiojo kirčio" serijos turnyro varžybas. Taip pat galėjau pulti Hansui ant kaklo ir iš dėkingumo pabučiuoti. Bet tik nusišypsojau ir tyliai į jį žiūrėdamas laukiau, kada pradės aiškintis, kodėl taip elgiasi, nurodys neįtikinamą priežastį ar ims dėstyti nieko vertus moralinius įsitikinimus. Kai pasakiau, kad pajuokavau, kad man nereikia pinigų, jis dirbtinai nusijuokė tarsi žmogus, kuriam palengvėjo, bet kuris dar nespėjo atsikratyti įtampos po tokio prašymo.

Po pergalės pasijutęs dar ryžtingiau iš karto pelniau ir antrą tašką: paskambinau į Kutos kelionių agentūrą, kur man aiškiai pasakė – NE, neįmanoma pakeisti lėktuvo bilieto nesumokant šešių šimtų dolerių baudos. Niekada dar nesu reagavęs į blogą naujieną su tokia gera nuotaika.

Akimirkos entuziazmo pagautas susisiekiau su buvusiu direktoriumi. Neapskaičiavau laiko skirtumo ir man pasirodė, kad ištraukiau jį iš lovos: jo balsas buvo mieguistas, šiek tiek nerimastingas, toks, koks būna, kai vidury nakties suskamba telefonas ir pagalvojame, dėl kokios siaubingos naujienos mus pakėlė iš miego tokiu metu. Su užsidegi-

mu išklojau jam savo planą, nepastebėdamas, kaip skiriasi mano jaudulys nuo jo mieguistumo. Jis išklausė manęs neprieštaraudamas ir kai pasiteiravau, ar sutiktų skirti man šiek tiek laiko pasidalyti savo patirtimi, jis sutiko ir jam greičiausiai palengvėjo, kad skambinu ne norėdamas pranešti apie jo senelės mirtį ar per teroristų išpuolį susprogdintą mokyklą.

Du iš penkių galiausiai buvo garbingas rezultatas naujokui, todėl ramus ir su pasitikėjimu grįžau į paplūdimį. Likusį vakarą skyriau antrajai užduočiai: įsivaizdavau esąs fotografas ir atidžiai save stebėjau, kaip jausčiausi užsiimdamas šia man nauja veikla.

Mano nakties maudynės buvo stebuklingos – užsimiršau, atsipalaidavau ir pasijutau laimingas po tokios varginančios, bet pergalingos dienos.

15

– Na, ar buvo taip lengva, kaip įsivaizdavote, išgirsti „ne“?

– Patikėkite, ne, prisipažįstu.

Sėsdamasis ant demblio lotoso poza jis nusišypsojo. Žiūrėjau į jį ir buvau laimingas vėl su juo susitikęs. Man patiko jo skaidrus, ramus veidas. Veidas žmogaus, kuris nieko daugiau nesitiki iš gyvenimo, nieko negeidžia, neturi ypatingų troškimų. Žmogus, kuriam pakanka būti ir kuris šią būseną dovanoja kitiems, tarsi pavyzdys, kuriuo, jei norime, galime sekti.

– Žmonės, bijantys būti atstumti, – kalbėjo jis toliau, – visiškai nesupranta, kad kiti atsisako mums padėti labai retai. Netgi sunku tą pasiekti. Žmonės dažniausiai yra linkę jums pagelbėti, jūsų nenuvilti, daryti tai, ko iš jų tikitės. Būtent tada, kai

bijome, kad mus atstums, pagaliau taip ir atsitinka dėl mūsų pačių įsitikinimų poveikio, apie kurį jūs jau gerai žinote.

– Tiesa.

– Kai išmokstame kreiptis į kitus, kad paprašytume to, ko mums reikia, prieš mus atsiveria visas pasaulis. Gyvenimas – tai būti atviram kitiems, neužsisklęsti. Viskas, kas leidžia užmegzti ryšį su kitu, yra teigiama.

Pagalvojau apie save ir Hansą vakar... Juk vis vien gerai praleidau laiką ir galiausiai pripažinau, kad jo labiau reikia gailėtis nei nekęsti.

– Iš tiesų manau, kad jūs teisus.

– O ar jums pavyko save įsivaizduoti tuo, kuo planuojate tapti?

– Būtent apie tai ir norėjau su jumis pasikalbėti – susidūriau su vienu keblumu.

– Gerai, kad tą supratote prieš imdamasis planų...

– Taigi jei jau taip...

– Kokios bėdos?

– Kai įsivaizduoju esąs fotografas, tai yra menininkas, nesijaučiu labai gerai.

– Kas konkrečiai jums trukdo? – paklausė išminčius išsipasakoti raginančiu balsu.

– Aš esu iš... kaip čia paaiškinus?.. Esu iš šeimos, kuri vertina tik intelektualias profesijas. Mano tėvai skatino baigti aukštuosius mokslus. Galėčiau net pasakyti, kad neturėjau kito pasirinkimo. Mano šeimoje esi gerbiamas, jei esi mokslininkas arba mokytojas, tai beveik ir viskas. Kitos profesijos laikomos nerimtomis. Todėl fotografas...

– Jie turi teisę būti tokios nuomonės, o jūs turite teisę su savo gyvenimu elgtis taip, kaip norite.

– Žinoma, būdamas tokio amžiaus neprivalau jiems atsiskaityti, bet jie būtų labai sukrėsti! Bijau juos nuliūdinti.

– O ar šiandien, žinodami, kad jūs nerealizuojate savęs darbe, jie liūdi? Ar kada nors stengėsi jus dvasiškai palaikyti?

– Ne, nelabai.

– Jei jie jus myli, kaip manote, kas jiems labiau patiks: kad esate nelaimingas mokytojas ar klestintis fotografas?

– Na, jei galvosime taip...

– Taip ir reikia galvoti: jei mylime žmones tik tada, kai jie elgiasi taip, kad atitiktų mūsų idealus, tai ne meilė... Todėl manau, kad jums nereikia nieko bijoti, ypač kalbant apie jus mylinčius žmones. Net mylinčioje šeimoje kiekvienas turi gyven-

ti savo gyvenimą. Reikia atsižvelgti į tai, ar mūsų veikla jiems nekenkia, bet negalime visąlaik pildyti jų pageidavimų ir tuo labiau rūpintis, kaip jie įvertins jūsų veiksmus. Kiekvienas atsakingas už savo sprendimus. Kito nuomonė – ne jūsų reikalas.

Jis greičiausiai buvo teisus, bet kažkas man vis dar nedavė ramybės.

– Iš tiesų klausiu savęs, ar šeima manęs „neužkrėtė“: net jei noriu griebtis šio plano su dideliu užsidegimu, mane trikdo mintis, kad turėsiu palikti mokslo žmonių stovyklą ir pereiti pas menininkus!

– Manau, neverta galvoti apie stovyklas, o juo labiau priklausomybę kuriai nors iš jų. Jūs ne paliekate vieną stovyklą, kad pereitumėte į kitą, o tiesiog norite įgyvendinti jums svarbų planą.

Vis dar buvau susimąstęs, nors, aišku, šie žodžiai mane paveikė, ir manau, išminčius pajuto, kad susidūriau su nedidele kliūtimi.

– Eime su manimi, – pasakė lėtai atsistodamas.

Matydamas jį einant, pirmą kartą suvokiau, kad žiniuonis yra garbaus amžiaus, tačiau metai pradingdavo jam kalbant, nes žodį jis valdė nepaprastai ramiai ir labai tiksliai.

Tada aš irgi atsistojau ir nusekiau paskui. Jis apėjo kelis namelius ir pasuko tarp augalų vingiuojan-

čiu takeliu, augmenija buvo tokia tanki, kad net nesimatė, kur baigiasi sodas. Keletą minučių tylėdami sekėme vienas paskui kitą, paskui takelis praplatėjo ir jau ėjau šalia jo. Nedideli žemės lopinėliai buvo dirbami ir kruopščiai prižiūrimi: greičiausiai ten augo gydomieji augalai, kai kurie nusėti mažulyčiais geltonais ir mėlynais žiedeliais. Perėję didžiulių tankių bambukų atžalyną, kurio gaivi žaluma kvepėjo drėgme ir slėpė mus po šešėliu, staiga atsidūrėme ant skardžio, svaiginamai pakibusio virš slėnio. Žinojau, kad gyvenvietė įsikūrusi aukštoje vietoje, bet tikrai negalėjau net įsivaizduoti, kad mokytojo Samtjango sodas yra du ar tris šimtus metrų iškilęs virš daugybę kilometrų besidriekiančio slėnio. Buvome tarsi pakibę virš bedugnės, o prieš mus iš aukštai atsiveriantis vaizdas buvo visiška priešingybė tankiam tarsi širma sodui. Atsisėdome vienas šalia kito ant uolos, nuleidome kojas į prarają ir kurį laiką tylomis žiūrėjome į platų kraštovaizdį, nuo kurio pasijutau visiškai mažas. Pirmasis tylą nutraukė žiniuonis ir tarė ramiu, geraširdišku balsu:

– Ką matote ryžių laukuose?

Tolumoje, labai žemai, buvo matyti daugybė iki pusės blauzdų į vandenį įbridusių, palinkusių ir į ryžius rankas ištiesusių žemdirbių.

– Matau būrį darbininkų, plušančių laukuose.

– Ne, ten ne darbininkų būrys.

– Žemdirbių grupė, jei taip jums labiau patinka.

– Ne, ten ne būrys ir ne grupė.

„Koks skirtumas, kokį žodį pavartojau", – pagalvojau.

– Ar žinote, – paklausė jis, – kiek Žemėje yra žmonių?

– Apytiksliai šeši septyni milijardai.

– O iš kiek genų sudarytas kiekvienas žmogus?

– Nežinau, kelių tūkstančių?

– Mažiau kaip iš trisdešimties tūkstančių. Ir tarp šešių milijardų žmonių nėra dviejų su tokiais pat genais. Nė dviejų! Ar suprantate? Tarp šešių milijardų žmonių nėra dviejų vienodų!

– Taip, kiekvienas mūsų vienintelis toks.

– Būtent! Net jei kai kurie žmonės dirba tą patį darbą tuo pačiu laiku, negalima jų laikyti nei būriu, nei grupe, nes, kad ir kokių bendrų bruožų jie turėtų, visada bus daugiau skirtumų nei bendrumų, susijusių su darbu!

– Suprantu, ką norite pasakyti.

– Kartais esame linkę mąstyti apibendrintai, elgtis su žmonėmis taip, tarsi visi jie būtų panašūs, nes priklauso vienai kategorijai, o iš tiesų šiame lauke

apačioje yra kelios dešimtys žmonių, turinčių savo tapatybę, savo istoriją, išskirtinę asmenybę, ypatingus poreikius. Daugiau kaip pusė jų gyvena mūsų kaime ir aš juos pažįstu. Vien jau tuo, kodėl dirba šį darbą, jie skirtingi. Vienas dirba, nes jam patinka dirbti braidant po vandenį, o jo kaimynas neturi kitos išeities, trečiasis dirba todėl, kad gauna truputį daugiau nei ankstesniame darbe, o ketvirtasis tiesiog nori padėti tėvui. Penktasis darbininkas mėgsta rūpintis augalais ir matyti, kaip jie auga. Šeštasis tuo užsiima, nes tokia jo šeimos tradicija ir jam niekada nešovė į galvą mintis užsiimti kuo nors kitu.

Kai galvojame apie grupes, būrius, stovyklas, nematome kiekvieno asmens ypatumų, vertės, nuopelnų ir lengvai įkliūvame į supaprastinimus, apibendrinimus. Kalbame apie darbininkus, valdininkus, mokslininkus, žemdirbius, menininkus, imigrantus, miestiečius, namų šeimininkes. Kuriame teorijas, kurios tarnauja mūsų įsitikinimams. Be to, dauguma šių teorijų ne tik neteisingos, bet dar ir pastūmėja žmones tapti tokius, kokie jie tose teorijose apibendrinami.

– Suprantu.

– Gyvenime žengiame didelį žingsnį, kai atsisakome apibendrinimų ir pradedame matyti kiekvie-

ną atskirai, net jeigu jis yra dalis visumos, kurios pats neaprėpia, pavyzdžiui, žmonijos ar dar plačiau – pasaulio.

Žiūrėjau į daugybę kilometrų besidriekiančio slėnio tolius. Priešais mus, kitoje prarajos pusėje, kilo dar viena kalva, vos ne kalnas, beveik toks pat aukštas kaip šis, tik nutolęs už daugybės šimtų metrų ir atveriantis milžinišką kanjoną su slėniu gilumoje. Kai kurie debesys plaukė mums po kojomis, kiti kabojo virš mūsų, ir atrodė, tarsi sklęstume tarp dviejų pasaulių.

Be paliovos pūtė lengvas vėjelis, todėl karštis buvo malonus ir kartkartėmis atnešdavo man nepažįstamų kvapų dvelksmą.

– Na, grįžkime prie mūsų reikalo, – pasakė išminčius.

– Nusileiskime ant žemės?

– Atsiprašau, ką pasakėte?

– Ne, nieko, pajuokavau...

– Įgyvendindamas sau svarbų planą netapsite priklausomas kokiai nors žmonių kategorijai, jūs būsite savimi, išreikšite savo talentą ir laikysitės savo vertybių.

– Tikrai, turiu to nepamiršti.

– Taip.

– Žinote, apie šį planą jau truputį pasakojau dviem savo aplinkos žmonėms ir, turiu pasakyti, jie truputį atšaldė mano norus.

– Kodėl?

– Vienas jų sakė, kad ši profesija gana uždara ir aš nerasiu savo nišos štai taip – be diplomų, be ryšių. Kitas man atkirto, kad tokios veiklos negalima pradėti staiga, iš karto, neturint savų klientų, ir mažai vilties, jog man pavyks.

– Visi žmonės, turintys kokių nors planų, susiduria su šia bėda.

– Kaip tai?

– Kai pasakojate apie savo planus aplinkiniams, susiduriate su trijų rūšių reakcijomis: neutraliomis, padrąsinančiomis ir neigiamomis, kai stengiamasi jus atkalbėti.

– Žinoma...

– Reikia atkakliai vengti žmonių, kurie, jaučiate, gali sumenkinti jūsų ryžtą. Šiaip ar taip, nepasakokite jiems apie savo planus.

– Taip, bet kartais naudinga, kai žmonės jums atveria akis ir parodo, kad žengiate neteisingu keliu.

– Dėl to kreipkitės tik į jus dominančios srities žinovus. Bet neturite pasikliauti žmonėmis, kurie bando suniekinti jūsų norus tik tam, kad patenkin-

tų savo pačių psichologinius poreikius. Pavyzdžiui, yra žmonių, kurie jaučiasi geriau, kai jums blogai, ir kurie daro viską, kad jums nesisektų! Yra ir tokių, kuriems labai nepatiktų, jei įgyvendintumėte svajones, nes tai jiems primintų, kad savosioms įgyvendinti jie stokoja drąsos. Būna ir tokių žmonių, kurie jaučiasi vertingesni, kai jums nesiseka, mat taip jie gauna progą jums padėti. Tokiais atvejais jūsų planai išmuša jiems pagrindą iš po kojų ir jie padarys viską, kad tik jus atkalbėtų. Tikrai nereikia dėl to pykti, nes jie taip elgiasi nesąmoningai. Vis dėlto geriau tokiems žmonėms neprasitarti apie savo planus. Jie pasistengs, kad prarastumėte pasitikėjimą savimi. Prisimenate, vakar kalbėjome apie vaikščioti besimokantį kūdikį, kuris niekada nepraranda drąsos, kad ir kaip jam nesisektų?

– Taip.

– Jis taip atkakliai to siekia ir pagaliau jam tai pavyksta todėl, kad nė vienas tėvas ar motina neabejoja vaiko gebėjimu vaikščioti ir niekas pasaulyje neatima iš jo noro bandyti. Tačiau kai suaugame, daugybė žmonių mėgina mus atkalbėti nuo svajonių.

– Taip, tikrai...

– Todėl jums ir reikia vengti tokių žmonių arba nepasakoti jiems apie savo planus. Antraip tapsite

dar vienu iš milijonų, gyvenančių ne tokį gyvenimą, kokio trokšta.

– Suprantu.

– Todėl gerai savo aplinkoje turėti vieną ar du jumis tikinčius žmones.

– Tikinčius manimi?

– Kai imamės įgyvendinti planą, kuris kiek nors rizikingas, pavyzdžiui, kai trokštame pakeisti profesiją, visada tenka patirti ir šilta, ir šalta. Tikime tuo, norime to, ir staiga mus apninka abejonės, prarandame tikėjimą, nebesijaučiame ką nors sugebantys, bijome pasikeitimų, nežinios. Jei tokiomis akimirkomis esame vieni, visai gali būti, kad atsisakysime savo svajonės, ją išduosime. Jei šalia yra jumis tikintis žmogus, neabejojantis, kad sugebėsite įgyvendinti savo planą, ir susitikus šį pasitikėjimą parodo, jūsų abejonės bus nušluotos, o baimės išnyks lyg mostelėjus burtų lazdele. Šio žmogaus rodomas tikėjimas jumis užkrės ir jus patį. Jis įkvėps jums ryžto siekti pergalės ir suteiks tiek jėgų, kad galėsite kalnus nuversti. Mes penkiolika kartų stipresni, kai nebesame vieni priešais savo planą. Bet gerai mane supraskite: nebūtina, kad šis žmogus jums padėtų ar duotų patarimų. Ne, visų svarbiausia viena – kad jumis tikėtų. Beje,

nustebtumėte išgirdęs, kiek garsių žmonių iš pradžių gavo tokią paramą.

– Abejoju, ar šalia manęs yra toks žmogus...

– Tada pagalvokite apie tolimesnį žmogų, gal senolį ar vaikystės draugą, net jei dažnai su juo nesimatote. Jei tikrai negalite tokio žmogaus rasti, galite galvoti apie čia nebesantį asmenį, kurį mylėjote, kai jis buvo gyvas. Galvokite apie jį ir kartokite: „Žinau, jei ten, kur jis yra, mato mane įgyvendinantį savo planą, jis manimi tiki." Kai tik apninka abejonės, pagalvokite apie jį ir įsivaizduokite, kaip jis jus padrąsina, nes žino, kad jums pasiseks.

– Tada pasirinkčiau savo senelę. Visada jos žvilgsnyje mačiau, kad ji manimi didžiuojasi. Kai kartais mokykloje gaudavau blogą pažymį, tėvai mane bardavo, o ji sakydavo: „Nieko tokio, žinau, kad kitą kartą gausi gerą pažymį."

– Puikus pavyzdys. Taip pat yra žmonių, kurie tiki Dievą, ir jis jiems suteikia jėgų veikti. Napoleonas buvo įsitikinęs, kad jį saugo jo žvaigždė. Per daugumą mūšių, net jei jų pradžia būdavo bloga, šis karvedys tvirtai tikėjo, kad laimės padedamas savo žvaigždės. Tikėjimas jam suteikdavo didžiulę paskatą ir taip jis įgaudavo dažnai lemiamos drąsos.

– Būdamas vaikas turėjau draugę, kuri dievino savo katę. Ji sakydavo, jog katės žvilgsnyje mato palaikymą, kad ir kas nutiktų. Jos tėvai buvo griežti ir šalti. Kai mergaitei būdavo sunku, tėvai neskubėdavo jos guosti. Todėl ji eidavo pasiguosti katei, glostydavo ją, pasakodavo savo bėdas. Katė murkdama žiūrėdavo jai į akis giliu, geru žvilgsniu ir pasitikėjimas savimi vėl grįždavo.

– Visiškai įmanoma. Gyvūnas dažnai besąlygiškai myli savo šeimininką ir ši meilė gali labai smarkiai padėti. Žinote, pradedami moksliniai meilės tyrimai ir atrandami neįtikėtini dalykai. Viename Amerikos universitetų mokslininkams, Petri lėkštelėse auginantiems vėžio ląsteles, kilo mintis į savo laboratoriją pasikviesti studentų – Jungtinėse Valstijose jie dažnai naudojami kaip kokie bandomieji triušiai. Mokslininkai sukvietė studentus aplink lėkštelę ir paprašė „siųsti meilę" vėžio ląstelėms. Studentai taip ir padarė, o mokslininkai atliko skaičiavimus ir nustatė, kad vėžio ląstelės sumenko. Jie nesugebėjo paaiškinti šio fenomeno, kaip, beje, negalėjo tiksliai nusakyti, kaip studentai „siunčia meilę", bet rezultatas buvo neginčijamas – ląstelės nusilpo.

– Beprotybė.

– Taip, meilė, be jokių abejonių, turi didžiulį poveikį, tik dabar pradedame tai po truputį atrasti. Bet dauguma mokslininkų nemėgsta tokių eksperimentų, nes vėliau nesugeba paaiškinti atrasto fenomeno. Iš tiesų tokiais atvejais ir mes nusiviltume.

Šiandien, jau stovėdamas ant savo gyvenimo slenksčio, esu įsitikinęs, kad meilė gali išspręsti daugelį bėdų žmonių gyvenime. Tai gali atrodyti paprasta ir banali mintis, bet beveik niekas jos neišnaudoja, nes mylėti dažnai yra sunku.

– Na, juk yra žmonių, kurie nenori mylėti. Man atrodo, kartais kai kurie deda daugybę pastangų, kad ir jų nemylėtų!

– Yra piktų žmonių, nes jie patys savęs nemyli. Kiti yra pagiežingi, nes daug kentėjo ir nori visą pasaulį priversti už tai sumokėti. Yra ir tokių, kuriuos kiti apgaudinėjo, ir jie mano, kad nemaloniai elgdamiesi apsisaugos. Yra žmonių, kuriuos taip nuvylė aplinkiniai, kad jie visiškai užsisklendė ir mano, jog ateityje nebenusivils, jei nieko iš kitų nesitikės. Dar kiti yra savimylos, manantys, kad ir visi kiti yra tokie pat, todėl tiki būsią laimingesni, jei visada pirmaus. Visiems šiems žmonėms bendra viena: jei juos mylite, jie sutrinka, nes to nesitiki. Dauguma jų iš pradžių nenorės tikėti, nes jiems tai

atrodys visiškai nenormalu. Bet jei būsite atkaklus ir rodysite savo meilę, pavyzdžiui, ką nors padarysite ir nelauksite padėkos, tai gali apversti jų pasaulio suvokimą ir santykius su jumis.

– Aš tam neprieštarauju, bet sunku bendrauti su tokiais žmonėmis ir jausti jiems teigiamus jausmus.

– Lengviau, kai žinote, jog visiems šiems žmonėms bendra yra tai, kad už visko, ką jie daro, vis dėlto slepiasi geri ketinimai. Jie įsitikinę, kad jų veiksmai yra geriausia, ką jie gali padaryti, arba kad nieko kita padaryti neįmanoma. Todėl net jei jų poelgiai nusipelno kritikos, jų elgesio motyvacija dažnai yra suprantama.

Kad galėtumėte mylėti tokį žmogų, atskirkite jį nuo jo veiklos. Pasakykite sau, kad nors jis elgiasi bjauriai, kažkur giliai, smarkiai užgniaužtas ir jam pačiam to nežinant, slepiasi gėris. Jei įstengsite tai suvokti ir pamilsite tą žmogų, padėsite jam susitikti su savo gerąja dalele.

Žinote, meilė pats geriausias būdas priversti kitą pasikeisti. Jei kitam žmogui imate dėl ko nors priekaištauti, paakinate jį laikytis įsikibus savo tiesos ir neklausyti jūsų argumentų. Jausdamasis atstumtas, jis atmes viską, ką sakote. Priešingai, jei

kreipiatės į žmogų tikėdamas, kad, nepaisant jo siaubingo poelgio, giliai širdyje jis yra geras ir taip elgdamasis turėjo teigiamų ketinimų, jūs padedate tam žmogui atsipalaiduoti, tapti atviresniam žodžiams, kuriuos norite jam pasakyti. Tai vienintelis būdas suteikti jam galimybę pasikeisti.

– Prisiminiau vieną kriminalinį įvykį, girdėtą per radiją prieš kelerius metus. Tai įvyko Prancūzijoje. Serijinis prievartautojas nusekė moterį iki pat jos namų. Vos ji atidarė duris, jis skubiai įsmuko ir užsidarė kartu bute. Prievartautojas buvo ginkluotas, o moteris neturėjo nieko, kad apsigintų, ir negalėjo rėkti, nes jis jai grasino. Todėl ji pradėjo kalbinti prievartautoją. Moteris primygtinai stengėsi jį prašnekinti. Ji pasakojo, kad prievartautoją tai truputį išmušė iš vėžių, nes jis nesitikėjo to iš aukos. Moteris kalbėjo toliau, uždavinėjo klausimus ir pati į juos atsakydavo, kiek galėdama bandė slėpti ją apimantį siaubą. Galiausiai nebežinodama, ko griebtis, nuojautos pakuždėta pasakė: „Nesuprantu, kodėl taip elgiatės, juk jūs geras žmogus." Moteris papasakojo žurnalistams, kad jos užpuolikas prapliupo raudoti ir pro ašaras papasakojo apie savo nelaimingą gyvenimą, o ji klausėsi jo slopindama siaubą. Moteriai pavyko jį išprašyti.

– Jūs papasakojote baisų atvejį, bet iš tiesų žmonės paprastai elgiasi taip, kaip mes juos matome, susitapatina su tuo, kaip mes juos suvokiame. Reikia suprasti, kad kiekvienas mūsų turime teigiamų ir neigiamų bruožų, į ką atkreipiame dėmesį, tas ir gali sustiprėti, išaugti. Jei nutaikote prožektorius į gerąsias žmogaus savybes, net vos matomas, jos taps ryškesnės, išsiskleis ir pamažu nugalės visas kitas. Todėl ir svarbu šalia savęs turėti jumis, jūsų privalumais ir sugebėjimais tikinčių žmonių.

16

– Ar imantis šio plano dar kas nors galėtų jus sulaikyti, o gal kas nors jums vis dar neduoda ramybės, kai pagalvojate apie jo įgyvendinimą?

– Taip, paskutinis dalykas.

– Koks?

– Savo svajonėse aš uždirbu daug pinigų, tai yra pakankamai, kad galėčiau nusipirkti namą su sodu. Bet ši mintis man kelia šiokį tokį nerimą. Abejoju, ar esu sukurtas pinigams uždirbti, o gal giliai širdyje to net nenoriu. Žodžiu, kai kalbu apie pinigus, kažkas mane liūdina.

– Na štai, pagaliau!

– Kaip tai?

– Žinojau, kad anksčiau ar vėliau apie tai prakalbsime.

– Kodėl?

– Pinigai traukte traukia visokiausius prasimanymus, svarstymus apie ateitį, baimes, neapykantą, troškimą, pavydą, nevisavertiškumo ir pranašumo kompleksus ir dar daugybę kitų dalykų. Būtų labai keista, jei apie tai nepakalbėtume.

– Nežinojau, kad toks trumpas žodis tiek daug apima!

– Na, tai klokite: kodėl nerimaujate dėl pinigų?

Jis kalbėjo tuo pačiu geraširdišku balsu, bet jaučiau dar ir linksmą gaidelę, tarsi jis jau būtų tiek šnekėjęs šiuo klausimu, jog nebesitiki būti nustebintas, kad ir ką jam pasakyčiau.

– Tarkime, mane šiuo klausimu kankina dvejonės: viena mano pusė norėtų uždirbti pinigų, o kita – ne, tarsi tai būtų kažkas nešvaraus.

– Vadinasi, klausimas – kaip sutaikyti šias dvi jūsų puses, tiesa?

– Skamba keistai, bet iš tikrųjų galima pasakyti ir taip.

– Tada iš pradžių man papasakokite, ko trokšta ta dalis, kuri nori uždirbti pinigų.

– Manau, pinigai galėtų suteikti tam tikrą laisvę: man atrodo, kuo turtingesnis esi, tuo mažiau priklausai nuo kitų; gali laisvai planuoti savo laiką, spręsti, ką veikti, ir niekam už tai neatsiskaityti.

– Na, negalėčiau pasakyti, kad tai visiška netiesa. Kas dar?

– Norėčiau užsitikrinti tam tikrą materialinę gerovę. Man rodos, lengviau būti laimingam gražiame, ramiame name, o ne nušiurusiame dviejų kambarių bute su langais į šiaurę triukšmingame, purviname kvartale.

– Nieko bloga siekti tam tikros materialinės gerovės, tiesa ir tai, jog kai kurie dalykai gali tapti lengvesni. Tiksliau, materialinė gerovė nesuteikia laimės, tačiau be jos laimė kartais gali sumenkti, būti sutrikdyta.

– Puikiai tą suprantu.

– Tačiau norėčiau pabrėžti, kad materialinės vertybės negali suteikti laimės. Daugelis su tuo sutinka, kartais net garsiai ir atkakliai tą tvirtina, bet giliai širdyje vis dėlto nesąmoningai tiki, kad pinigai juos padarytų laimingus. Todėl jie linkę smerkti tuos, kurie demonstruoja savo turtus, bet smerkdami iš dalies jiems ir pavydi, nes tiki, kad tokie turtuoliai laimingesni už juos. Toks įsitikinimas labai dažnas, taip pat ir tarp tų, kurie teigia priešingai.

– Taip, tai įmanoma.

Prisiminiau vieną savo draugę, kuri taip įnirtingai kritikuodavo turtuolius ir tuos, kurie galvoja tik

apie materialius dalykus, kad net kėlė įtarimą. Ji nesugebėdavo nekreipti dėmesio į turtingus žmones ir tai greičiausiai rodė, kad jų pinigai jai sukeldavo ypatingus, galbūt ne tokius jau nekaltus jausmus.

– Iš tiesų nelaimingi tampame dėl paties įsitikinimo, kuris įsuka žmones į begalinį ratą: trokštame kokio nors daikto, automobilio, drabužio ar dar ko nors ir pradedame tikėti, kad jį turėdami būsime laimingi. Geidžiame jo, trokštame ir jei galiausiai įsigyjame, labai greitai pamirštame ir užsinorime kito, kurį gavę tikrai taptume laimingi. Tokie norai niekada nesibaigia. Žmonės nežino, jog važinėdami ferariu, turėdami butą Holivude ir keliaudami nuosavu lėktuvu, jie įtikintų save, kad tik įsigiję jachtą, kurios dar neturi, pasijustų laimingi. Žinoma, tuos, kurie toli gražu nevažinėja ferariais, tokie norai stulbina ir jie mano, kad pakaktų būti tik šiek tiek turtingesniems nei dabar. Jie neprašo apartamentų Holivude, ne, tik truputį didesnio buto, ir yra įsitikinę, kad to pakaktų ir jie daugiau nieko nenorėtų. Šie žmonės klysta: kad ir kokios materialinės gerovės siektume, vos ją pasiekę trokštame daugiau. Tai tarsi užburtas ratas.

Šie žodžiai pažadino mano prisiminimus apie vaikystės Kalėdas. Labai jaudindavausi rašyda-

mas Kalėdų Seneliui laišką, vardydamas žaislų, kuriuos tikiuosi gauti, sąrašą. Galvodavau apie jį ištisas savaites, nekantriai laukdavau dienos, kai pagaliau tuos žaislus turėsiu. Vos sutramdydavau jaudulį Kūčių vakarą: nenuleisdavau akių nuo Kalėdų eglutės, po kuria, įsivaizduodavau, padėta mano rytdienos laimė. Eidavau miegoti galvodamas, kokia ilga naktis manęs laukia, ir su didžiuliu džiaugsmu pąbusdavau anksti rytą. Pagaliau išaušo didžioji diena! Atidaręs svetainės duris rasdavau daugybę spalvotų dovanų dėžių po žibančia eglute ir pajusdavau nepaprastą džiaugsmą. Šnopuodamas iš susijaudinimo išvyniodavau visas dovanas ir beveik visą dieną su jomis žaisdavau, tik ir taikydamasis pasprukti nuo šventinio stalo, prie kurio, rodos, nebuvo galo nuobodžioms suaugusiųjų šnekoms. Bet prisimenu, kad artėjant vakarui ir saulei leidžiantis horizonto link mano džiaugsmas imdavo pamažu blėsti. Naujieji žaislai jau nebekeldavo tiek daug džiaugsmo. Imdavau ilgėtis vakarykščio jaudulio. Norėjau ir vėl jį patirti. Prisimenu, vienais metais supratau, kad svajonės apie žaislus man suteikdavo daugiau laimės nei patys žaislai. Laukimas buvo džiugesnis nei jo atomazga.

Papasakojau tai išminčiui ir jis su šypsena atsakė:

– Didžiausias tėvų melas vaikams – ne apie Kalėdų Senelį, o tylus pažadas, kad dovanos suteiks jiems laimės.

Žiūrėjau į slėnyje dirbančius žemdirbius ir klausiau savęs, ar ir jie turi tradiciją kartą per metus bandyti suteikti savo vaikams laimę užverčiant juos dovanomis.

– Jūs papasakojote man, – toliau kalbėjo mokytojas, – apie priežastis, kurios skatina vieną jūsų pusę, trokštančią uždirbti pinigų. Papasakokite apie kitą pusę, kuriai ši mintis nepatinka.

– Manau, kad pinigai jau patys savaime man kelia pasibjaurėjimą. Kartais man atrodo, kad šitame lėkštame pasaulyje pinigai tampa svarbiausiu žmonių rūpesčiu.

– Taip, kartais pinigų reikšmė iškreipiama, o gaila, nes pinigai yra labai geras išradimas.

– Kodėl taip sakote?

– Dažnai pamirštame, kad iš pradžių pinigai buvo viso labo būdas palengvinti mainus tarp žmonių: keičiantis ne tik turtu, bet ir žiniomis, paslaugomis, patarimais. Kol nebuvo pinigų, vyravo natūriniai mainai. Tas, kuriam ko nors reikia,

turėjo surasti žmogų, kurį domintų tai, ką jis gali pasiūlyti mainais. Nelengva... O sukūrus pinigus tapo įmanoma įvertinti kiekvieną daiktą ar paslaugą, o iš surinktų pinigų vėliau laisvai įsigyti kitų daiktų ir paslaugų. Čia nėra nieko bloga. Tam tikra prasme net galėtume pasakyti – kuo daugiau pinigai keliauja, tuo daugiau vyksta mainų tarp žmonių ir tuo yra geriau...

– Šiuo požiūriu viskas tiesiog puiku!

– Na, taip turėtų būti. Kiti turėtų naudotis tuo, ką tu gali padaryti – tavo darbo vaisiais, sugebėjimais, – o tu mainais gauti tai, ko pats nemoki, bet padaro kiti. Pinigai, beje, nėra tai, ką turėtume kaupti, juos reikėtų naudoti. Jei visi vadovautumės šiuo principu, nedarbo nebūtų, nes žmonės vieni kitiems gali teikti daugybę paslaugų. Pakaktų sudaryti palankias sąlygas žmonių kūrybiškumui ir paskatinti juos įgyvendinti savo planus.

– Tada kodėl pinigai šiandien tapo kažkuo nešvariu?

– Kad tą suprastume, reikia suvokti du svarbius dalykus: kaip pinigai uždirbami ir kaip išleidžiami. Pinigai geri, jei gauname juos dalydamiesi žiniomis, atiduodami tai, ką turime geriausia. Tada jie suteikia tikrą pasitenkinimą juos uždirbančiam. Bet jei

pinigai gauti piktnaudžiaujant kitais, pavyzdžiui, klientais ar bendradarbiais, šie pinigai sukuria tai, ką galime simboliškai pavadinti neigiama energija. Šamanai ją vadina *huša* – ir tas *huša* tempia visus žemyn, teršia dvasią ir galiausiai padaro nelaimingus ir apiplėštąjį, ir plėšiką. Pastarajam gali atrodyti, kad kažką gavo, bet viduje jis kaupia šią neigiamą energiją ir ji vis labiau trukdo būti laimingam. Tai atsispindi senstančiame veide ir nesvarbu, kiek turtų sukaupei... Tačiau tas, kuris uždirba pinigus stengdamasis kuo geriau daryti tai, ką gali, ir gerbdamas kitus, gali turtėti ir dvasiškai augti.

Negalėjau neprisiminti romano „Doriano Grėjaus portretas", to neįtikėtino Oskaro Vaildo kūrinio, kuriame aprašomas blogai besielgiantis žmogus. Kiekvienas piktavalis knygos veikėjo darbas įsirėžia nutapytame jo veide, vis labiau jį keisdamas, kol šis tampa šlykštus.

– Sakėte, kad ir būdas, kaip išleidžiami pinigai, yra svarbus...

– Taip, jei už uždirbtus pinigus suteikiame galimybę kitiems atskleisti savo talentą, perteikti žinias, suteikti paslaugą, pinigai gamina teigiamą energiją. Priešingai, jei pasitenkiname tik materialių daiktų kaupimu, gyvenimas netenka prasmės. Mes pama-

žu išsenkame. Pažiūrėkite aplink save: žmonės, visą gyvenimą kaupę ir nieko kitiems nedavę, neturi jokio ryšio su kitais žmonėmis. Jie neturi tikrų žmogiškų santykių. Nesugeba nuoširdžiai domėtis kitu žmogumi, nesugeba mylėti. Ir, patikėkite manimi, kai taip nusiritame, nesame laimingi!

– Juokinga, kai pagalvoji: esu kitame pasaulio krašte, sutinku dvasinį mokytoją, kad galėčiau pasikalbėti apie pinigus!

– Iš tiesų mudu kalbame ne visai apie pinigus.

– Kaip tai?

– Kalbame apie ribas, kurias nusibrėžiate gyvenime. Pinigai – tai tik jūsų galimybių metafora.

Mosikavau kojomis virš prarajos ir stebėjau milžinišką priešais atsiveriančią erdvę. Lengvas šilto vėjelio dvelksmas toliau kuteno šnerves gaiviais kvapais ir šnabždėjo į ausis savo paslaptis.

– Galbūt aš ir šiandien pakankamai uždirbu ir man nereikia daugiau pinigų. Bet sakykite, jei jūsų santykis su pinigais toks paprastas, kaip čia yra, kad nesate turtuolis?

Prieš atsakydamas išminčius nusišypsojo.

– Todėl, kad man pinigų nereikia.

– Tada kodėl man padedate lengviau juos priimti?

– Todėl, kad galbūt turėsite išmokti užsidirbti pinigų, kad vėliau galėtumėte iš jų išsilaisvinti.

– O jei aš jau esu laisvas?

Trumpai patylėjęs mokytojas tarė:

– Tai ne laisvė, tai atsisakymas.

Jo žodžiai tarsi suskambėjo manyje ir man atrodė, kad jo balso aidas pavirto ilgu virpesiu.

Turėjau pripažinti, kad ir šį kartą jis buvo teisus.

– Hinduizmo filosofijoje, – toliau kalbėjo išminčius, – teigiama, kad uždirbti pinigų – geras tikslas ir atitinka vieną gyvenimo periodų. Tiesiog nereikia jame įstrigti, judėti toliau, kad nugyventum gerą gyvenimą.

– O kas yra geras gyvenimas? – paklausiau kiek naiviai.

– Geras gyvenimas yra toks, kurį gyvename taip, kaip norime, elgdamiesi taip, kad neišduotume savo vertybių, savo veikla atiduodami tai, ką turime geriausia, būdami darnoje su savimi tokiu, koks esame, ir, jei įmanoma, gyvendami gyvenimą, kuris suteikia mums galimybę peržengti save, aukotis kitam, gyventi ne tik dėl savęs, bet ir ką nors duoti žmonijai, net jei tai labai kuklus, labai mažas indėlis. Paukščio plunksnelė, patikėta vėjui. Šypsena kitiems.

– Vadinasi, turime žinoti, ko norime.

– Taip.

– O kaip žinoti, kad veikiame neišduodami savo vertybių?

– Atidžiai įsiklausydami į savo jausmus: jei tai, ką darote, neatitinka jūsų vertybių, jausitės nesmagiai, truputį nejaukiai, o gal net kažkuo kaltas. Tai ženklas, kuris turėtų paakinti paklausti savęs, ar jūsų veiksmai neprieštarauja tam, kas jums svarbu. Taip pat galite dienos pabaigoje užduoti sau klausimą, ar didžiuojatės tuo, ką atlikote, net jei kalbama tik apie antraeilius dalykus. Tai labai svarbu: negalime tobulėti ar paprasčiausiai nesirgti, kai mūsų veiksmai pamina mūsų vertybes.

– Keista, kad prakalbote apie sveikatą, nes prisiminiau, kad studijuodamas vasarą dirbau vienoje draudimo bendrovėje konsultantu telefonu. Turėjau skambinti žmonėms ir paraginti juos pasirašyti tam tikrą draudimo sutartį. Bendrovės vadovai žinojo, kad 75 procentai asmenų, kuriems skambiname, nė nenutuokia, jog turi šį draudimą, nes jis įeina į banko kortelės paslaugų paketą. Bet svarbiausia buvo jiems apie tai neprasitarti ir įsiūlyti draudimą. Tą vasarą pirmą kartą gyvenime susirgau ūmine egzema. Gydytojas taip ir nenustatė ligos priežasties,

o paskirtas gydymas nepadėjo, todėl jį nutraukiau. Egzema toliau plėtėsi ir galiausiai mečiau darbą, nes man buvo gėda tokiam rodytis darbe. Po aštuonių dienų visi egzemos požymiai dingo.

– Aišku, negalime tiksliai žinoti, bet gali būti, kad taip jūsų kūnas parodė, jog elgiatės prieštaraudamas savo vertybėms, tokioms kaip pagarba kitam, pasitikėjimas ir sąžiningumas.

– Taip, man šios vertybės tikrai svarbiausios.

– Esu tuo visiškai tikras.

– Taip pat sakėte, kad reikia kuo geriau atlikti tai, ko imamės?

– Taip, tai viena laimės sąlygų. Žinote, žmogui patinka plaukti pasroviui, bet laimę jis pasiekia tik būdamas reiklus sau. Kai ką nors darome susikaupę, stengdamiesi panaudoti savo gebėjimus, ir kiekvieną kartą susidorojame su naujais iššūkiais, tik tada jaučiamės laimingi. Ši taisyklė galioja visiems, nesvarbu, kokia mūsų profesija ar sugebėjimai. Mūsų laimė didesnė, jei mūsų pastangos duoda ką nors kitiems, tegul ir netiesiogiai, tegul ir nedaug.

Kaip tik tą akimirką atmintis mane sugrąžino į įvykius prieš ketverius metus. Buvau Maroke,

Marakeše. Baigiantis dienai vaikštinėjau Džema el Fna aikštėje. Besiartinanti naktis apgaubė aikštę savo kerais. Daugybėje užeigų spragsėjo malkos, ant kurių buvo kepama mėsa. Ugnies šviesa žaidė staiga nuplieksdama praeivių veidus ir ant sienų šokdindama milžiniškus šešėlius. Dešrelių kvapas rungėsi su garuojančio muskuso kvapu. Nelegalių prekeivių knibždėte knibždėjo. Kai kurie siūlė ką tik iš raugyklų atneštus odos dirbinius, vis dar skleidžiančius rūgštų, stiprų kvapą. Kiti rodė didžiulius graviruotus vario padėklus, atspindinčius ugnies šviesą ir išbarstančius aukso žybsnius ant praeivių veidų, turbanų ir dželabų. Balsų nuotrupos pynėsi su įkyriais tambūrinų garsais ir gyvačių kerėtojų dūdelių melodijomis. Ėjau aikšte išplėstomis akimis, užburtas šios neįtikėtinos aplinkos, kvapų, vaizdų ir garsų persisotinusiomis juslėmis. Staiga mane pašaukė nedidukas, liesas, plačiai besišypsantis penkiasdešimtmetis vyras, pietų saulės išvagotu veidu. Jis sėdėjo ant dėžės, padėtos tiesiai ant suplūktos žemės, įsispraudęs tarp karšto maisto pardavėjo ir prekeivio keramikos dirbiniais. Atsakiau jam šypsena ir pažiūrėjau į kėdę, kurią jis man rodė kviesdamas atsisėsti. Tik tada supratau, koks jo darbas. Batų šveitėjas. Mano šypsena sustingo,

aš nepastebimai įsitempiau. Niekada nesijaučiau gerai susidūręs su darbais, kuriais besiverčiantys žmonės turi daryti žeminančius dalykus. Batų šveitėjas buvo viena tų profesijų, kuri man atrodė labiausiai nepriimtina, nes žmogus turėdavo dirbti klientui nusižeminęs. Net abiejų jų kūno padėtis mane trikdė: ant aukštos kėdės sėdintis, viršesnis klientas ir batų šveitėjas – žemai palinkęs, atsisėdęs ar priklaupęs ant žemės. Niekada nesinaudojau tokiomis paslaugomis.

Vyras dar kartą man šūktelėjo ir maloniai, bet primygtinai pakvietė arčiau vis dar švytėdamas šypsena. Aš jam buvau vakarietis, tad, ko gero, – idealus klientas. Dėl to, kad esu užsienietis, pasijutau dar nejaukiau: nenorėjau, kad jo tautiečiai gėrėtųsi, kaip, mano nuomone, arogantiškai sėdinčiam vakariečiui vienas jų valo batus. Prastas kolonijų laikų stereotipas. Nežinau, ar jis suprato, kad esu sutrikęs, ar pagalvojo, kad abejoju. Galbūt jis pajuto, kad susidomėjau pasiūlymu ir vylėsi mane įtikinti. Vyras atsistojo ir vis dar šypsodamasis priėjo prie manęs. Nebebuvo kada prieštarauti: jis jau stovėjo šalia ir vertinamu žvilgsniu apžiūrinėjo mano nunešiotus batus, žadėdamas grąžinti jiems jaunystę. Tikriausiai todėl, kad nemoku atsisakyti ko nors

prašomas, nenoromis atsidūriau ant kėdės, į kurią ką tik žvelgiau su pasibjaurėjimu. Nedrįsau nė apsidairyti, bijodamas sutikti kaltinamus žvilgsnius. O batų šveitėjas jau švarino mano batus. Jis paėmė pusę citrinos ir energingai patrynė sunešiotą odą. Buvau toks suglumęs, kad niekas nebebūtų manęs nustebinęs. Jei jis būtų į mano batus sutrynęs bananą, nebūčiau nė kiek labiau priblokštas. Jis dirbo labai kruopščiai ir su užsidegimu. Su pasitikėjimu ir puikiai valdydamas judesius, jis darbavosi tai citrina, tai įvairiais šepečiais. Tolumoje be atvangos dejavo gyvačių kerėtojų dūdelė. Po truputį atsipalaidavau. Persimetėme keliais žodžiais, bet jis dirbo labai susikaupęs, šypsodamasis savo nenusakoma šypsena. Ant batų užtepė kažkokio juodo tepalo ir senu skudurėliu trynė batų odą, kad įsigertų. Paskui vikriai nušveitė batus šepetėliu ir, mano batams atgaunant spindesį, jo vis labiau platėjančią šypseną nutvieskė akinamo baltumo dantys, kuriuos dar labiau paryškino ruda veido oda. Vyro akys ėmė išdidžiai spindėti, kai mano batai tapo tokie lygūs ir blizgūs kaip ką tik pirkti. Visiškai pamiršau savo sutrikimą. Jo džiaugsmas buvo užkrečiamas ir staiga pasijutau labai artimas žmogui, kurio prieš penkiolika minučių nė nepažinojau. Mane užliejo

simpatijos, draugiškumo šiam vyrui banga. Jis paprašė manęs labai sąžiningo užmokesčio, kurį su malonumu sumokėjau, ir užvaldytas akimirkos entuziazmo primygtinai pareikalavo pasivaišinti mėtų arbata iš mažo metalinio puodelio, taip pasidalydamas savo džiaugsmu ir pratęsdamas mūsų bendravimą. Staiga suvokiau vieną neginčytiną dalyką: šis vyras buvo laimingesnis už mane, nors aš turiu gerai vertinamą darbą ir greičiausiai uždirbu kokį tūkstantį kartų daugiau, kad ir koks kuklus būtų mano atlyginimas. Šis vyras kiekviena odos pora spinduliavo laime ir visas ja švytėjo.

Vien prisiminus šį prieš ketverius metus nutikusį įvykį, man sudrėko akys.

– Kodėl kalbėjote, kad reikia iššūkių, kuriuos turėtume įveikti, ir taip jaustumės laimingi, galėdami panaudoti savo įgūdžius? – paklausiau mokytojo.

– Todėl, kad iššūkiai skatina mus susikaupti, kuo geriau viską atlikti, o vėliau pajusti tikrą pasitenkinimą. Ši sąlyga būtina, kad realizuotume save.

– Taip pat sakėte, kad vadinti gyvenimą vykusiu galima tuomet, kai įgyvendiname savo siekius,

išlaikydami darną su tuo, kas esame iš tikrųjų. Bet kaip žinoti, ar taip iš tiesų yra?

– Įsivaizduokite, kad mirsite šį vakarą ir kad žinote tai jau visą savaitę. Iš viso to, ką per savaitę nuveikėte, ką būtumėte daręs žinodamas, kad mirsite?

– Oho! Tai bent klausimas!

– Taip.

– Sakykime, ši savaitė buvo ypatinga, nes sutikau jus. Nedaug ką pakeisčiau.

– Tada prisiminkite savaitę prieš atvykimą į Balio salą.

– Na... Sakykime... Aaa... Tuoj pagalvosiu...

Bandžiau tarsi kino filmo juostą galvoje persukti visą tą savaitę. Pasistengiau atsiminti, ką veikiau kiekvieną valandą, ir kiekvienąkart klausiau savęs, ar tikrai būčiau tą daręs, jei būčiau žinojęs, kad savaitės pabaigoje mirsiu. Prireikė nemažai laiko, kad atsakyčiau.

– Palikčiau apie 30 procentų to, ką dariau.

– Jūs man sakote, jog atsisakytumėte 70 procentų to, ką veikėte, jei būtumėte žinojęs, kad mirsite?

– Taip.

– Per daug, pernelyg daug. Normalu, kad atliekame kai kuriuos beprasmius veiksmus, bet ne

tiek daug. Iš tiesų šį santykį reikėtų apversti: turėtumėte patvirtinti, kad žinodamas apie savo greitą mirtį, darytumėte 70 procentų tų dalykų, kuriuos paprastai darote. Tai būtų ženklas, kad jūsų veiksmai atitinka tai, kas esate.

– Suprantu.

– Pastebėsite, kad tai visai nesusiję su darbų sunkumu, o tik su tuo, kokią prasmę jiems suteikiate.

– Puiku, su viskuo sutinku, bet gyvenime ne visada galime daryti, ką norime.

– Visada turime pasirinkimą.

– Ne, jei visada daryčiau tik tai, kas man miela ir svarbu, rizikuočiau prarasti darbą...

– Vadinasi, galite rinktis – išsaugoti arba prarasti darbą.

– Bet tada gali būti, kad kitas mano darbas bus prasčiau mokamas. Nebegalėsiu susimokėti už nuomą!

– Tada galėsite rinktis, ar likti tame pačiame bute, ar išsinuomoti kitą, pigesnį, galbūt toliau nuo darbo vietos.

– Mano šeima ir draugai nusiviltų, jei išsikraustyčiau toliau.

– Tada galėtumėte rinktis: nuvilti juos ar nenuvilti.

– Na, su tokiu požiūriu...

– Tik norėjau jums pasakyti, kad renkatės jūs. Kai kada gyvenime turime nedaug pasirinkimų ir jie gali būti skausmingi, bet rinktis galime. Šiaip ar taip, jūs pats nusprendžiate, kaip gyventi: visada turite pasirinkimą ir reikia niekada to nepamiršti.

– Kartais man atrodo, kad už mane renkasi kiti.

– Todėl, kad jūs leidžiate jiems spręsti už jus.

– Man vis dėlto atrodo, kad yra žmonių, kurie turi didesnį pasirinkimą nei kiti.

– Kuo labiau tobulėjame, tuo greičiau atsikratome mus varžančių įsitikinimų ir tuo daugiau pasirinkimų turime. Pasirinkimas – tai laisvė.

Žiūrėjau į bekraščius tolius priešais save, į svaiginamą, neaprėpiamą erdvę, ir pradėjau svajoti apie laisvę, akimis klaidžiojau po horizontą, giliai traukiau į plaučius tyrą, begalybe kvepiantį orą.

– Žinote, – toliau dėstė išminčius, – neįmanoma būti laimingam, jei laikome save įvykių ar kitų žmonių auka. Svarbu suprasti, kad visada dėl savo gyvenimo sprendžiate jūs, kad ir koks jis būtų. Net būdamas žemiausio rango tarnautojas darbe jūs esate savo gyvenimo viršininkas. Jūs vadovaujate. Jūs savo likimo šeimininkas.

– Taip.

– Ir turite nebijoti: pamatysite, jog kaip tik tada, kai leidžiate sau pasirinkti veiklą, derančią su tuo, kas esate, atitinkančią jūsų vertybes ir leidžiančią pasireikšti jūsų sugebėjimams, tampate labai brangus kitiems. Tuomet durys pačios atsidaro. Viskas tampa lengva ir nebereikia kovoti norint judėti į priekį.

Mes ilgai tylėjome. Tada jis pakilo ir aš nutraukiau tylą.

– Išsiaiškinau dėl lėktuvo bilieto. Negaliu jo pakeisti papildomai nesumokėdamas didelės sumos. Planavote man iki šiandien pasakyti, ar dar turiu sužinoti ką nors svarbaus, dėl ko reikėtų rytoj susitikti.

– Manau, jums dar būtina išmokti kai ko labai svarbaus.

– Rytoj rytą jūs nesate laisvas?

– Ne.

– Atleiskite už įkyrumą, bet ar tikrai negalite pakeisti planų, kad galėčiau išskristi rytoj po pietų?

– Ne.

Nepasisekė. Manęs laukė sunkus pasirinkimas: turėjau arba atsisakyti paskutinio susitikimo, kuris man labai rūpi ir padeda pažinti save, arba sumokėti beprotiškai didelę sumą ir perkelti grįžimo laiką.

– Kaip pasielgtumėte manim dėtas? Pakeistumėte skrydžio laiką?

– Jums rinktis, – atsakė šypsodamasis ir gerumo kupiną žvilgsnį nukreipdamas į mano klausiančias akis.

Jo vyzdžiuose atsispindėjo begalybė.

Jis patraukė namelio link ir dingo man iš akių bambukų atžalyne.

17

Šeši šimtai dolerių! Beveik tiek pat kainuotų antras lėktuvo bilietas atgal! Sunku susitaikyti... Tai bus paskutinis lašas mano banko sąskaitai, kurios ir taip neigiamas likutis, ko gero, svaiginamai išaugs. Dėl to kurį laiką pašlis mano santykiai su banku... Be to, jei skrisiu sekmadienį, namo neabejotinai grįšiu pavargęs, likus vos kelioms valandoms iki darbo pradžios. Smagu nebus. Šiaip ar taip, ne kasdien turi galimybę sutikti tokį žmogų kaip mokytojas Samtjangas. Ir vis dėlto pokalbis kainuotų brangiai! Nebežinojau, kaip pasielgti. Abu pasirinkimai atrodė skausmingi ir niekaip nesugebėjau apsispręsti.

Automobiliu artėjau prie Ubudo. Reikėjo tuojau pat apsispręsti, nes norėdamas pakeisti bilietą į Kutos kelionių agentūrą turėjau nuvykti iki darbo

pabaigos. Tuoj privažiuosiu vietą, kur teks pasirinkti kelią.

Bandžiau pasverti „už“ ir „prieš“. Veltui. Abiejose situacijose turėjau ir ką išlošti, ir ką prarasti. Neįmanoma pasirinkti. Man visada sunku apsispręsti! Juk nemesiu monetos, nekokia garbė: po penkių dvasinio ugdymo dienų turiu sugebėti sąmoningai nuspręsti!

Galiausiai nusprendžiau, kad net po tokios kelionės atgausiu jėgas ir rasiu būdą kada nors padengti sąskaitos trūkumą. Po pusmečio ar metų gal net būsiu pamiršęs šį žingsnį į prarają. Ir greičiausia dar ilgus metus, o gal ir visą gyvenimą turėsiu asmeninės naudos iš to, ko išminčius mane išmokys. Privažiavęs sankryžą pasukau tiesiai į pietus, į Kutą. Kaip yra pasakęs Oskaras Vaildas: tik beprotiškų poelgių niekada nesigailime!

Prisiminiau Meksikos premjero pasisakymą, kai jo šalis vieną po kitos užsikrovė milžiniškas skolas. Žurnalistas paklausė, ar premjeras gali ramiai miegoti. Jis atsakė, kad miegoti trukdo tūkstančio dolerių skola, o kai ji siekia šimtą milijardų dolerių, blogai miega bankininkas. Aš nusprendžiau, kad mano skolos, ko gero, dar labai nedidelės.

Užtrukau beveik valandą, kol atvažiavau į Kutą. Nemėgau šios vietos. Man Kuta nebuvo Balio sala.

Čia buvo daugiausia turistų, ypač banglentininkų iš Australijos. Naktimis miestas virsdavo didžiuliu naktiniu klubu. Vos spėjus įžengti į gatvę, prisistatydavo Javos gyventojas ir imdavo siūlyti narkotikų ar prostitutę. Galėjai rinktis. Aštuntajame dešimtmetyje Kuta buvo svarbi klajojantiems hipiams, įėjo į trijų K – Kutos, Katmandu ir Kabulo – žiedą. 2002 metais Kutą, Vakarų ištvirkimo simbolį, pasirinko *Al Qaeda* teroristai vienam kruviniausių teroro išpuolių įvykdyti.

Kelionė užtruko ilgiau, nei tikėjausi, ir prie agentūros buvau jau vakare. Agentūros darbo laikas turėjo baigtis po dešimties minučių. Greitai įvažiavau į siaurą vienpusio eismo gatvę, kur ji buvo įsikūrusi. Man pasisekė, nes kaip tik priešais agentūrą pamačiau laisvą vietą automobiliui. Pravažiavau vietą, kad galėčiau atbulas pasistatyti automobilį. Tada pastebėjau, kad paskui važiuojantis automobilis nesustoja, nors buvo aišku, jog noriu pasistatyti mašiną – ne tik iš anksto įjungiau posūkio žibintą, bet ir sustojau šiek tiek įstrižai priešais laisvą vietą, taip parodydamas, kad noriu čia pasistatyti. Automobilis vis dėlto prisiartino per daug ir trukdė man įvažiuoti. Truputį pastovėjau įstrižai su įjungtu posūkio žibintu, kad automobilio vairuotojas suprastų, ką ketinu daryti, bet tai nepadėjo – auto-

mobilis neatsitraukė. Nuleidau lango stiklą, iškišau galvą ir paprašiau pavažiuoti truputį atgal, kad galėčiau pasistatyti automobilį. Kadangi už jo nebuvo nė vienos mašinos, tą padaryti nebuvo sunku. Buvo aišku, jog jis mane supranta, juolab kad ne tik kalbėjau, bet ir judesiais rodžiau, ko prašau. Veltui. Vyras buvo vakarietiško tipo, daugiau kaip penkiasdešimties metų, tamsiai raudonu veidu, būdingu visiems šviesiaplaukiams, piktnaudžiaujantiems saule arba alkoholiu. Jo atveju mieliau rinkčiausi antrąjį variantą. Užsispyrimas veide rodė, kad šis žmogus neapdovanotas nė truputėliu proto lankstumo ir niekada nenusileidžia. Jo laikysena spinduliavo neįtikėtiną užsispyrimą. Vyras atrodė toks pats sunkus kaip jo į žemę įsirėžęs automobilis. Dar kartą žodžiais ir rankų mostais pakartojau prašymą. Nieko. Bukas veidas, įtempta pečių linija, sustingusios rankos, stambios į vairą įsitvėrusios plaštakos: visas kūnas rodė, kad jis neketina nusileisti. Savaime aišku, kad pavažiuoti atgal du metrus jam reiškė pasiduoti. Kuo puikiausiai suvokiau, kad jo gyvenime santykius su kitais valdo jėga, greičiausiai jis mano, jog įvykdyti kieno nors prašymą – tai prarasti galią, pasirodyti silpnesniam. Taip, taip ir buvo! Prie vairo sėdintis žmogus, ko gero, buvo įsitikinęs, kad

negalima leisti kitiems tau vadovauti, privalai išlikti nepalenkiamas. Kitomis aplinkybėmis būčiau smagiai iš to pasijuokęs, nors jį supantiems žmonėms tikriausiai ne visada būdavo smagu. Bet kelionių agentūra darbą baigia po penkių minučių. Nebuvo pasirinkimo, man reikėjo tos vietos, neturėjau kada ieškoti kitos. Tada vėl išgirdau išminčiaus žodžius: visada galime rinktis. Staiga pagalvojau, kad su užsispyrimu galima kovoti užsispyrimu. Išjungiau variklį, užtraukiau rankinio stabdžio svirtį ir palikau automobilį pačiame kelio viduryje užblokuodamas gatvę. Puoliau į kelionių agentūrą ir ištiesiau jau šviesas išjungiančiai darbuotojai savo bilietą. Tarkštelėjo kompiuterio klaviatūra, bet greitai šį garsą nustelbė ilgas automobilio signalas. Truputį nerimaudamas padaviau banko kortelę, maldaudamas, kad iš banko nebūtų gautas neigiamas atsakymas. Operacija užtruko ir tai man pasirodė blogas ženklas, bet galiausiai paaiškėjo, kad banko sistema leidžia man dar truputėlį įsiskolinti.

Taip palengvinęs piniginę su nauju bilietu kišenėje grįžau į automobilį. Vairuotojas buvo pamišęs iš pykčio. Jis nenuleisdamas rankos mygė automobilio signalą ir liovėsi tik tam, kad išgirsčiau įžeidinėjimų srautą. Padovanojau jam pačią gražiausią

šypseną ir pakursčiau dvigubai didesnį jo pyktį. Užvedžiau automobilį ir pajudėjau, jis važiavo prilipęs taip arti, kad, atrodė, tuoj pastums. Išties juokinga. Pagaliau iš tikrųjų supratau, ką reiškia išminčiaus vartojama „pasirinkimo" sąvoka. Labiausiai stebino, kad šis vairuotojas dėl savo asmeninių savybių nė neįsivaizdavo galįs rinktis. Jis negalėjo nei atsitraukti, nei derėtis, nei palaukti. Jis galėjo veržtis tik jėga. Šis vyras nebuvo laisvas. Priešingai, jis buvo savo įsitikinimų kalinys. Aišku kaip dieną. Prieš penkiolika dienų būčiau tiesiog pagalvojęs: „Koks kvailys!" Šiandien jau suvokiau, kad protas greičiausiai niekaip nesusijęs su šiuo absurdišku poelgiu.

Stebėjausi, kad imu suprasti kitų elgesį, kurį anksčiau tiesiog atmesdavau, žinoma, dėl tolerancijos stokos. Tokia patirtis – suprasti ir užjausti – man buvo nauja, todėl pajutau norą stebėti, įsiklausyti į kitus žmones, pabandyti suprasti, kokie įsitikinimai lemia jų elgesį.

Nuvažiavau prie jūros ir atsisėdau vienos gražios ledainės terasoje. Spaudžiamas finansinių problemų visada puldavau leisti pinigus, kad nusiraminčiau.

Užsisakiau kokteilį su šokoladu ir avokadais – keistas, bet nepaprastai skanus derinys – ir patogiai įsitaisiau tikmedžio fotelyje veidu į jūrą. Pūtė stiprus vėjas, nes bangos buvo ypač aukštos. Dienai baigiantis saulė užliejo krantą šilta oranžine šviesa, tarsi norėdama įsiteikti namams ir žmonių veidams. Iš paplūdimio į kavinės terasą pasipylė žmonės, aplinkui viskas pamažu atgijo. Gera būti vienam, bet tarp žmonių, panirti į mielą bruzdesį, tačiau nebūti jo dalimi.

Prie gretimo staliuko kalbėjosi du jaunuoliai. Mergina buvo gana grakšti ir graži, kaštoniniais plaukais ir mėlynomis akimis, atrodė truputį pasipūtusi. Vaikinas greičiausiai nebuvo labai aukštas, bet gana tvirtas, storu sprandu ir labai trumpai kirptais tamsiai rudais plaukais. Mergina jį vadino Diku. Ji pasakojo apie vakar vakare matytą šešėlių spektaklį, kuris ją labai sužavėjo. Vaikinas atidžiai klausė, nors aiškiai matėsi, jog keli šešėliai, kad ir kokie meniški jie būtų, nedarė jam didžiulio įspūdžio. Vis dėlto jis atrodė sujaudintas merginos jautrumo. Supratau, kad jie ne pora, bet mergina jam nėra abejinga ir greičiausiai vaikinui to dar neatskleidė. Jis vadino ją Dorise, o aš nesugebėjau suprasti, ką jis jai jaučia. Dikas buvo vienas tų „vy-

riškų" vyrų, kurie neaišku ar išvis ką nors jaučia. Smagiai įsivaizdavau jį kaip priešistorinį žmogų, už plaukų tempiantį savo draugę į lovą.

Prie gretimo staliuko viskį su kokakola siurbčiojo truputį spuoguotas, truputį pamaiviškas paauglys banglentininkas. Jis įdėmiai stebėjo Dorisę, nors, įtariau, bet kokia kita mergina būtų lygiai taip pat jį dominusi. Mudu su paaugliu siejo viena: nepraleidome pro ausis nė vieno pokalbio žodžio.

Po penkiolikos minučių ar daugiau prie Diko ir Dorisės priėjo jų vienmetė mergina su vaikinu, kurio, kaip paaiškėjo, jos draugai nepažįsta.

– Sveika, Keite! – šūktelėjo Dikas.

– Labas, Dikai, labas, Dorise.

Pajutau, kaip Dorisė nepastebimai užsisklendžia. Ji atrodė suirzusi. Buvo aišku, kad šios merginos ji nemėgsta. Kas jas abi sieja?

Provokuojančios išvaizdos brunetė Keitė buvo veikiau seksuali negu iš tiesų graži. Paplūdimiui aukštoki batų kulnai, trumpas sijonėlis ir labai atvira iškirptė. Jos krūtinė nebuvo didelė, bet garsioji *Wonderbra* liemenėlė šį reikalą sutvarkė ir rezultatas buvo neblogas. Beje, prie gretimo stalo sėdintis paauglys nebegalėjo nuleisti akių nuo Keitės krūtinės. Mergina kalbėdama šypsojosi, stengėsi

atrodyti kuo laisviau ir vaidino pasitikinčią, savo išvaizda patenkintą merginą.

– Atleiskite, kad pavėlavau. Grįžusi iš paplūdimio norėjau persirengti, bet niekaip negalėjau rasti drabužių. Kelnaitės tarsi kiaurai žemę prasmego.

Aišku, paaugliui banglentininkui parūpo pamatyti, ar ji kelnaites surado, ar ne: jo žvilgsnis nusileido nuo iškirptės prie sijonėlio, į kurį, tykodamas palankaus meto, įsmeigė žvilgsnį, kad sužinotų atsakymą. Dorisė staiga dar labiau suirzo. Keitė buvo patenkinta.

– Pristatau jums Jensą, susitikome paplūdimyje. Žinote ką: abu rūkome lengvas mėtų skonio *Malboro* cigaretes, neįtikėtina, – pasakė Keitė.

Labai liesas, įdubusiais skruostais ir draugiška šypsena, Jensas prisistatė esąs iš „vienos nedidelės Europos šalies", Danijos. Jis buvo taip nuplikęs, kad nusprendė visiškai nusiskusti plaukus – gudrus būdas nuo kitų paslėpti plikę. Tačiau buvo užsiauginęs labai tankią tamsiai geltoną barzdą. Atrodė, barzda bando atsverti plaukų trūkumą ant viršugalvio. Jo balsas buvo toks švelnus, kad reikėjo įtempti ausis, jei norėjai jį išgirsti. Jensas atsakinėjo į klausimus taip nuolankiai, taip nusižemindamas, tarsi būtų atsiprašinėjęs, kad trukdo. Dikas žiūrėjo

į jį truputį suraukęs antakius, tarsi svarstydamas, kokiai gyvų padarų rūšiai šis žmogysta priklauso. Jam, aišku, atrodė nenormalu, kad vyras gali būti toks blankus. Jensas taip stengėsi nieko neįžeisti, kad atrodė permatomas. Po penkių minučių visi jį pamiršo. Jis nebeegzistavo.

Kas galėjo žmogų pastūmėti taip elgtis? Kuo jis turėjo tikėti? Ar jo įsitikinimas buvo panašus į kažką tokio: „Mane paliks ramybėje, jei visiškai susigūšiu“? Šiaip ar taip, neabejojau, kad Dikas tiki visai kuo kitu: „Mane gerbs, jei būsiu stiprus!“

Jensas įsimylėjėlio žvilgsniu žiūrėjo į Keitę, bet ji pristačiusi vaikiną daugiau nė karto į jį nepažvelgė. Visiškai ignoravo. Kodėl tuomet supažindino jį su draugais? Vien dėl to, kad jai buvo malonu pasirodyti su naiviu gerbėju ir taip įrodyti, jog moka vilioti? Kad išjudintų Diką? Iš tikrųjų atrodė, kad ji stengiasi kaip įmanydama pelnyti jo dėmesį. Dorisė, ko gero, taip pat tą jautė, nes kartais jos nevilties kupinas žvilgsnis svaidė neapykantos žaibus.

Padavėjas atėjo priimti užsakymo.

– Kokteilį „Mėlynoji lagūna“, – paprašė Keitė.

– Gazuoto vandens, – užsisakė Dorisė.

– Ko nori? – paklausė Dikas Jenso.

– Man tas pats.

– Apsispręsk!

– To paties, kaip ir jūs.

– Du alaus, – užsakė Dikas.

Dikas buvo patenkintas savo diena.

– Na ir bangos šiandien buvo, jėga. Pagaliau neteko nuobodžiauti.

– Gražu stebėti gamtos siautulį, – pritarė Dorisė.

– Taip, tikrai, – įsikišo Jensas.

– Oi, ne! Nepakenčiama diena! – pasakė Keitė. – Tokie du bičai nesiliovė manęs kabinę. Atsibodo, taip priskreto.

– Eik ir tu plaukioti banglente, – pasiūlė Dikas. – Ant vandens vaikinai žiūri tik į bangas.

– Na, jau ne! Tik ne banglentės, nuo jų dažnai krintama, griūdama susimuščiau krūtinę.

Prie gretimo stalelio sėdinčio banglentininko žvilgsnis pakilo nuo sijonėlio prie iškirptės.

Dorisė nusprendė nebekovoti. Ji buvo nepaprastai jautri, iš tų žmonių, kurie nori būti mylimi dėl to, kokie yra, ir tokie, kokie yra. Gal net buvo įsitikinusi, kad stengdamasi patikti būtų mylima ne už tai, kas ji yra, o už tai, ką daro.

– Ar žinote, kodėl vyro sėkla išsilieja netolygia čiurkšle? – mestelėjo Keitė ir visi nutilo, sutriko ir atsisuko.

Dikui klausimas aiškiai patiko ir jis laukė atomazgos. Dorisės veidą perkreipė panieka – ji nekentė vulgarumo. Jensas švelniai šypsojosi.

– Todėl, kad moteris ryja gurkšniais, – pridūrė Keitė išlaikydama Diko žvilgsnį.

Jensas kvailai nusijuokė, Dikas – riebiai. Dorisė buvo priblokšta. Paauglys banglentininkas negalėjo patikėti. Jis nežinojo, kad tokių merginų iš viso būna. Taip ir liko išsižiojęs. Įsmeigęs žvilgsnį į Keitę rijo ją akimis. Ko gero, galvojo, kad ji labai ugninga lovoje. Aš buvau kur kas mažiau tuo įsitikinęs: mano nuomone, jai buvo svarbiau poveikis vyrams nei patys vyrai.

Kas galėjo pastūmėti merginą taip provokuoti, visiems pasakojant nešvankias istorijas? Ko ji siekė? Ką manė apie save ir kitus? Greičiausiai jautė nepaaiškinamą norą vilioti, kelti kitiems seksualinį geismą. Ėmiau suvokti, kokie galėjo būti jos įsitikinimai: „egzistuoju, jei vilioju" arba „esu kažko verta, jei traukiu vyrus". Šiaip ar taip, jaučiau, kad tokios beatodairiškos vilionės nebuvo tikrasis jos pasirinkimas, ši mergina buvo poreikio vilioti vergė.

Nutariau pasilinksminti klausydamasis kitų pokalbių ir bandydamas atspėti įsitikinimus, bet kuo daugiau išgirdau, tuo liūdniau buvo pripažinti,

kad žmonės nėra laisvi. Jų laisvę varžė ne koks nors baisus diktatorius, o jų pačių įsitikinimai apie save, kitus ir pasaulį.

Paplūdimyje ant smėlio tėvai buvo prigalvoję vaikams žaidimų. Žiūrėjau ir stebėjausi, kodėl tėvai skatina vaikus rungtyniauti su kitais. Jiems nepakako, kad vaikams pavyksta ką nors padaryti, reikėjo nugalėti mažuosius savo draugus, būti *geresniems* už juos. Kokie buvo šių tėvų įsitikinimai? Kad esame ko nors verti tik aplenkę kitus? Kad rezultatas nieko vertas, jei nėra geresnis už kaimyno? O man atrodė, kad vienintelės ko nors vertos rungtynės yra rungtynės su savimi. Aplenkti save svarbiau nei kitus. Išminčius man sakė, kad negalima vertinti įsitikinimų, tik pabandyti įžvelgti jų poveikį. Koks šiuo atveju galėjo būti poveikis? Skatinimas? Be jokių abejonių. Motyvacija daryti pažangą. Bet kaip tai veikia santykius su kitais žmonėmis? Ar įmanoma patirti draugystę, meilę, kai esame įpratę nuolat lyginti save su kitais? Ką jaučiame būdami su žmonėmis? Blaškomės tarp pranašumo ir nevisavertiškumo? Abejingumo ir pagarbos? Ar gailesčio ir pavydo? Šie tėvai nė neįtarė, ką įteigia vaikams ir kad tai stipriai paveiks jų gyvenimą visuomenėje. Jų motyvacija, elgesys, jausmai bus paveikti įsitiki-

nimų, įsirėžusių tokiame amžiuje, kai lengvai priimame kitų siūlomus modelius.

Beje, iš kur kilo tokie pačių tėvų įsitikinimai? Ar iš savo tėvų, o gal jiems teko susidurti su rungtyniauti mėgstančiais žmonėmis, jie buvo pažeminti ir dabar nori, kad jų vaikai būtų nugalėtojai? Ar jie pasirinko? O gal veikiau pakluso taisyklėms tų, kurie juos pažemino?..

Prie stalo netoliese atsisėdo du žmonės. Visažinis ponas kalbėjosi su ponia, kuri sumaniai jį įtikino, kad žavisi jo erudicija, nors aiškiai vos slėpė nuobodulį. Visais klausimais vyras stengėsi išdėstyti savo žinias. Nutraukdavo ir pataisydavo moterį, kai ji prakalbdavo, o tai nutikdavo retai, nes vyras neleisdavo jai nė prasižioti. Svarsčiau, kurio iš jų reikėtų labiau gailėtis, nes atrodė, kad vyrui tiesiog būtina parodyti, ką žino. Jam tai buvo gyvybiškai svarbu. Galbūt jis manė egzistuojąs tik todėl, kad žino? Galbūt bijojo, kad bus palaikytas kvailu ar neišsilavinusiu? O gal bijojo, kad žmogus, nepamatęs jo erudicijos, nesugebės jo mylėti? Ar todėl jam buvo būtina ją demonstruoti?..

Visus šiuos žmones siejo bendras bruožas – jie nebuvo laisvi. Jie buvo savo įsitikinimų kaliniai, o įsitikinimai varžė jų pasirinkimą, primesdami tam

tikrą elgesį. Vis geriau tą supratau. Dabar man pakako truputį paklausyti, ką nepažįstami žmonės kalba, stebėti, kaip jie elgiasi, kad suvokčiau, kokius įsitikinimus slepia jų elgesys.

Buvau Deividas Vincentas filme „Ateiviai užkariautojai“. Jis atpažindavo planetą puolančius ateivius pagal nelankstų mažąjį pirštą. Mano planetą puolė žmonių įsitikinimai. Jų buvo visur ir jie valdė žmonių elgesį.

18

Sėdau į automobilį ir nė kiek nesigailėdamas išvykau iš Kutos su jos barais ir išliaupsinta aplinka. Tamsią ir šiltą naktį grįžau į savo namelį, o mano pamėgtos maudynės buvo dieviškos.

Šeštadienio rytas be galo prailgo. Praleidau jį sėdėdamas paplūdimyje po palme ir stebėdamas vieną kitą žveją. Nekantriai laukiau popietės. Bandžiau atspėti, ką tokio „svarbaus" dar turėjau išmokti, ką išminčius paliko paskutiniam mūsų susitikimui. Beje, buvo sunku patikėti, kad tai paskutinis mūsų pasimatymas. Pripratau prie mūsų pokalbių, kiekvienas jų padėjo nubusti, suvokti save, taigi buvo sunku susitaikyti, kad visa tai baigiasi.

Kodėl pirmąjį kartą nusprendžiau aplankyti išminčių? Koks beprotiškas atsitiktinumas lėmė, kad išgirdau kalbant apie jį ir nuvykau susitikti, nors iš

pradžių man to nereikėjo? Koks keistas tas gyvenimas, kartais visai maži sprendimai neįtikėtinai pakreipia mūsų gyvenimo tėkmę. O po daugelio metų klausiame savęs, kaip būtų susiklostęs gyvenimas, jei tada būtume nusprendę kitaip... Kiek panašių progų praleidau savo gyvenime to nė nežinodamas? Kiek kartų tūkstančiuose gyvenimo sankryžėlių pasirinkau nelemtą banalų kelią vietoj nuostabaus?

Papietavau anksti ir greitai. Norėjau kuo anksčiau susitikti su išminčiumi, kad galėčiau ilgai su juo kalbėtis. Norėjau gauti kuo daugiau naudos iš šio susitikimo, nes susitinkame paskutinį kartą, o be to, turėjau pripažinti, šis pokalbis man brangiai kainavo. Beje, visai atsitiktinai privažiavau prie namelio tiksliai tuo metu, kai turėjo pakilti mano lėktuvas. Sodas buvo toks pat, kokį išvydau pirmą dieną, paprastas ir gražus, skleidžiantis subtilius pasaulio krašto kvapus. Žengiau į priekį ir iš karto nieko nepamačiau. Pastogė, kur jis paprastai mane sutikdavo, buvo tuščia. Nė garso. Gal atvykau per anksti? Apėjau aplink: nė gyvos dvasios. Atsisėdau ant žemos sienos prie įėjimo ir palaukiau. Tylą trikdė tik lapų šnarėjimas ir pažįstamas gekono, greičiausiai besislepiančio už gegnės, riksmas. Ši tyla dvelkė tokia ramybe, kad pirmą kartą gyveni-

me pagalvojau, jog man nepatinka gyventi dideliame mieste. Po daugiau kaip dvidešimties minučių pasirodė mergina su kuodeliu. Priėjau, o ji, net nespėjus paklausti, atsakė:

– Mokytojas Samtjangas šiandien užsiėmęs.

– Žinau, kad buvo užsiėmęs šįryt, bet planavo su manimi susitikti šią popietę. Galbūt jums nesakė. Galite jam pranešti?

– Jo nėra.

– Vadinasi, vėluoja. Palauksiu pastogėje, – pasakiau ruošdamasis eiti.

– Ne, šiandien jis negrįš, išvykdamas sakė, kad pamatysiu jį rytoj.

– Klystate, – atsakiau, – užtikrinu jus, mes susitarėme susitikti, negali būti, kad jis pamiršo.

– Nepamiršo, bet jo nėra ir jūs su juo nesusitiksite.

Ji kalbėjo taip pat natūraliai kaip visada, nepaisydama mano sumišimo.

– Kaip tai nepamiršo? – atsakiau jausdamas kylantį pyktį.

– Nepamiršo, nes sakė, kad atvyksite šią popietę.

– Kas čia dabar? – pratrūkau. – Jo paprašytas pasikeičiau lėktuvo bilietą specialiai tam, kad su juo susitikčiau. Turiu su juo susitikti. Kur jis?

– Nežinau.

Visiškai nesuvokiau, kas čia dedasi. Atrodė, kad sapnuoju blogą sapną.

– Ar ką nors man perdavė?

– Nematėte jums palikto raštelio?

– Kur?

– Pastogėje.

Nubėgau į pastogę niršdamas dėl taip pasisukusių įvykių. Kodėl jis taip su manimi pasielgė? Juk žinojo, kiek man kainavo pakeisti bilietą. Kaip jis man tai paaiškins?

Raštelis buvo padėtas ant kamparmedžio dėžutės. Gelsvas popieriaus lapas sulankstytas į keturias dalis. Skubėdamas jį paėmiau ir išlanksčiau. Atpažinau jo lengvą, vingiuotą raštą.

Nusivylimas, sumišimas, galbūt net pyktis, kuriuos veikiausiai jaučiate pradėjęs skaityti šią žinutę, lydi jus pereinant į naują jūsų kaip žmogaus lygmenį. Žmogaus, kuriam nebereikia manęs, kad toliau tobulėtų.

Nuspręsdamas atvykti šiandien, jūs įrodėte išmokęs vieną esminį jums būtiną dalyką ir įgijote sugebėjimą, kurio jums neapsakomai trūko: jūs galite pasirinkti, nors tai jums bran-

giai kainuoja, ir kažko atsisakyti, kitaip sakant, aukoti, kad galėtumėte judėti į priekį. Jūs jau to išmokote ir paskutinė jūsų laimei trukdžiusi kliūtis sudužo į šipulius. Šiandien įgijote jėgą, lydėsiančią jus visą gyvenimą. Kelias, vedantis į laimę, kartais reikalauja atsisakyti lengvų sprendimų ir paklusti valios reikalavimams įsiklausant į save.

Gero kelio –
Samtjangas

Ilgai tylėjau.

Pyktį keitė apstulbimas, apstulbimą – abejonė, abejonę – supratimas, supratimą – pritarimas, pritarimą – dėkingumas, dėkingumą – žavėjimasis.

Šis vyras išdrįso mane išbandyti, žinodamas, kad dėl to supyksiu ir gal net neatleisiu. Jis taip pasielgė, nes žinojo, jog nepakanka suprasti ar net pritarti kokiai nors minčiai, kad tobulėtum. Reikia išgyventi ką nors stipraus, reikalaujančio asmeninių pastangų, ir jis man padovanojo šią patirtį.

Nesusitikdamas su manimi jis atsisakė atsisveikinimo, atsisakė padėkų ir dėkingumo už viską, ką davė. Ir taip pasielgdamas parodė tai, ko mane

mokė, taip dar labiau sustiprindamas perduotų žinių prasmę. Didis menas.

Ilgai sėdėjau vienas, paskutinį kartą traukiau į save ypatingą šios vietos orą, alsuojantį prasmingumu, tada pakėliau rankas prie kaklo ir atsegiau grandinėlę su hugenotų kryžiumi. Atsargiai paėmiau ją ir įdėjau į mažą dėžutę ant lentynos.

19

Važiuodamas tolyn, stabtelėjau gyvenvietėje pasiimti maisto atsargų ir vėl sparčiai riedėjau tiesiai į šiaurę. Po pusės valandos pastačiau automobilį, susiveržiau batų raištelius, užsidėjau kuprinę ir patraukiau takeliu. Po kelių minučių žygiavimo pajutau stiprų karštį ir prakaito lašelius ant kaktos. Pakėliau akis, ranka prisidengdamas nuo saulės. Prieš mane visa didybe stūksojo nuostabus milžinas – nepajudinamas ir nesikeičiantis Skuvo kalnas.

Kopiau beveik keturias valandas. Keturios valandos pastangų, o kartais ir kančios. Pasitaikydavo stačių šlaitų, ir lipdamas dusdavau. Kartais takelis pasisukdavo išilgai šlaito tame pačiame aukštyje, ir aš atgaudavau jėgas kvėpuodamas man nežinomų tropinių krūmų kvapų prisodrintu oru. Kuo aukščiau kilau, tuo įspūdingesnis buvo vaizdas.

Viršūnę pasiekiau išsekęs, be lašo energijos, bet pilnas nenumaldomo džiaugsmo. Man pavyko įveikti tingulį, sukaupti drąsą ir jėgas, iki galo įvykdyti sprendimą ir dabar jaučiausi visagalis. Stovėjau ant Skuvo kalno tarsi kapitonas laivo pirmagalyje, iškilęs virš daugybę kilometrų besidriekiančių žemių, ryžių laukų ir miškų, man ausyse švilpė vėjas, ir aš svaigau nuo nuotykių kvapo.

Tai buvo naujo gyvenimo pradžia ir nuo šiol tai bus MANO gyvenimas, mano sprendimų, mano pasirinkimų, mano valios vaisius. Likit sveikos abejonės, dvejonės, baimės būti teisiamam, ko nors nesugebančiam, nebūti mylimam. Kiekvieną akimirką gyvensiu ją suvokdamas, sutardamas su pačiu savimi, neišduodamas savo vertybių. Būsiu altruistas, bet nepamiršiu, kad svarbiausia mano dovana kitiems – mano dvasinė ramybė. Priimsiu sunkumus ir išbandymus, kuriuos teks įveikti, dovanas, kurias man dovanoja gyvenimas, kad išmokčiau tai, ką turiu išmokti norėdamas tobulėti. Nebebūsiu aplinkybių auka, pats įsitrauksiu į žaidimą, kurio taisykles sužinosiu po truputį ir kurio pabaiga visada bus šiek tiek paslaptinga.

Žemyn leidausi greitai, todėl pasukau aplinkiniu keliu, kad galėčiau prisėsti ant pakalnėje telkšančio ežero kranto, virš kurio karaliavo Vandenų Deivės šventykla. Stebuklinga, neregėto grožio vieta. Virš tuščio ežero besileidžianti saulė greitai pradingo ir visa, kas matoma, apgaubė magiška skraistė. Platus tamsaus vandens plotas, virš kurio krito milžiniškas Skuvo kalno šešėlis. Nesimatė nė vieno gyvenamojo namo. Nė gyvos dvasios. Visiška tyla. O juoda šventykla pagodos stogu ryškėjo tarsi šešėlių teatro dekoracija ant balto debesų atspindžio ežere. Ilgai sėdėjau gerdamas vietos palaimą, prisipildydamas ramybės ir grožio.

Į namelį grįžau naktį, vairavau susikaupęs, kad kelyje nesusidurčiau su daugybe be šviesų važiuojančių Balio vairuotojų. Grįžau pavargęs, bet kartu lengvas. Nuėjau prie jūros kranto. Kylantis mėnulis užliejo paplūdimį raminama šviesa. Nė vieno žmogaus. Žvejų šeimos seniai grįžo namo.

Visiškai nusirengiau ir nuogas įlipau į drungną vandenį. Tyliai plaukiojau, atsipalaidavęs ir laisvas, jausdamas, kaip vanduo slysta mano kūnu. Man atrodė, kad vilniju kartu su bangomis ir ištirpstu vandenyne. Įkvėpiau didelį gurkšnį oro ir lėtai panėriau ligi pat dugno. Paėmiau ant smėlio gulin-

tį akmenį. Jo svoris leido man plaukti tarp dviejų srovių ir nei iškilti į paviršių, nei pasiekti dugną. Susiriečiau prie krūtinės pritraukdamas kelius ir nepaleisdamas iš rankų akmens. Ilgai išbuvau tokios nesvarumo būsenos, nugrimzdęs į drungną ir švelnų vandenį, jausdamas prislopintą ir duslų bangų teškenimą paviršiuje, jų tolygų ir raminamą pulsavimą.

20

Pabudau ant smėlio. Saulė jau buvo pakilusi ir aš neprisiminiau, kaip užmigau paplūdimyje. Vilkėjau drabužiais, taigi nebuvau bangų išmestas ant kranto po nakties maudynių. Atsikėliau, pasirąžiau ir įtraukiau į plaučius tyro jūros tolių oro. Jaučiausi nauju žmogumi.

Nušviestos ryškios ryto saulės žvejų pirogos jau plaukė atgal į krantą. Žengiau kelis žingsnius vandens link, išmindamas pėdsakus, išnyksiančius švelniame putos murmesyje nuplovus bangai. Tolumoje suposi laivas, plukdydamas šimtus keleivių, susiruošusių į Sulavesį, Javą ir Borneo.

Paplūdimyje pastebėjau mergaitę, visiškai vieną, greičiausiai kokio nors turisto, kurie retai užklysta į šią vietą, dukterį. Jai buvo penkeri ar šešeri metai. Paėmusi lazdą ji kruopščiai kažką piešė ant

smėlio. Pamačiusi mane prieinantį greitai šyptelėjo pasukdama galvą nuo savo kūrinio.

– Kas čia? – paklausiau.

– Aišku, kad laivas, – atsakė nustebusiu balsu ir piešė toliau.

– Tau patinka laivai?

– Taip, seniau net norėjau tapti laivo kapitone.

– Persigalvojai?

– Taip, nes būti laivo kapitone man per sunku.

Ji ištarė šiuos žodžius su apgailestavimo gaidele.

– Iš kur žinai?

– Senelis sakė. Jis dar sakė, kad čia berniukų darbas, ne mergaičių.

Mergaitė dailino piešinį dabar jau truputį nuliūdusi ir jos liūdesys pervėrė man širdį.

– Koks tavo vardas?

– Endė.

– Klausyk, Ende, pažvelk į mane.

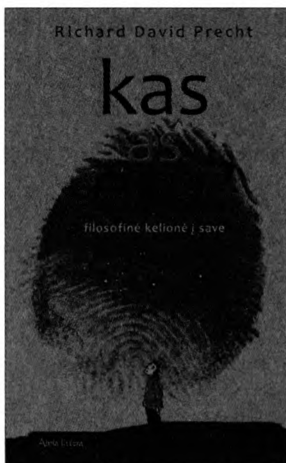
Ji numetė lazdą ir atsisuko į mane. Suklupau priešais mergaitę ant smėlio, kad būčiau su ja lygus.

– Esu įsitikinęs, kad senelis labai tave myli ir linki tau gero. Bet kai ką tau pasakysiu. Tebus tai paslaptis, kurios niekam neišduosi. Nori?

– Taip.

– Ende, niekam neleisk sakyti, kad ko nors nesugebi. Pati turi pasirinkti ir gyventi savo gyvenimą.

Mergaitė pažvelgė man į akis ir kurį laiką stovėjo susikaupusi. Netrukus rimtį išsklaidė plati šypsena. Ji nutolo pasitikėjimo kupinu žingsniu, žvelgdama į jūrą, kurioje ties horizontu savo keliais plaukė laivas.

RICHARD DAVID PRECHT
Kas aš esu?

Filosofinė kelionė į save

Jei kada nors esate ištarę žodžius NORIU ŽINOTI, ĮDOMU, tai ši knyga skirta Jums!

Tačiau žinojimas – begalinis, įdomybių – daug ir visokių.

Šioje knygoje keliamas pats svarbiausias žmogaus būties klausimas: „Kas aš esu?“ Iš tikrųjų... kas? Kas yra tiesa? Iš kur mes kilę? Kaip veikia mano smegenys? Kas yra laimė? O meilė, laisvė, moralė?..

Gilindamiesi į šiuos ir daugelį kitų klausimų susitiksime su tokiais filosofais kaip F. Nietzsche, R. Descartes'as ar S. Freudas, susipažinsime su žymių mokslininkų atradimais, garsiausių antropologų, psichologų, smegenų funkcijų, atminties ir vienatvės tyrėjų stulbinančiomis idėjomis.

Knygos autorius pasakoja kompetentingai, gyvai ir žaismingai. Neretai skaitytojas panardinamas į kontraversiškas situacijas, kuriose keliami tokie klausimai kaip eutanazija, nėštumo nutraukimas, klonavimas.

Filosofinė kelionė baigiama šiuo metu JAV plėtojama pozityviąja psichologija, kuri jau yra parengusi keletą laimės taisyklių – jos aptariamos skyriuje „Kas yra laimė?“

Bet ar galiu norėti, ko noriu?

RUEDIGER SCHACHE

Septyni tiesos skydai

Žmogus, ieškantis tiesos, atranda gyvenimo prasmę ir meilę.

Naujos „Širdies magnetizmo" autoriaus paslaptys.

Šydas – tai jėga, kurios veikiami mes suvokiame pasaulį, kitus žmones ir pačius save. Dažnai šis suvokimas visiškai neatitinka tikrovės. Maža to, pasitaiko situacijų, kai ši jėga verčia mus reaguoti taip tiksliai ir aiškiai, lyg kažkokia nematoma būtybė mūsų viduje būtų nuspaudusi programos mygtuką. Bestselerių autorius Riūdigeris Šachė pasakoja apie septynias jėgas, lyg šydu uždengiančias nuo mūsų tiesą, ir nurodo būdus, kaip išsilaisvinti iš stereotipų, baimių, vidinių konfliktų bei saviapgaulės.

Neprireiks jokių ypatingų pastangų, gal tik savistabos akimirkų, kurios padės atpažinti šias jėgas savyje, jas fiksuoti ir tiesiog leisti joms ten būti. Sąmoningai suvokdami, kas vyksta, jūs tapsite laisvi ir galėsite tvarkytis savo gyvenimą taip, kaip trokštate.

Šioje nuostabioje pažintinėje kelionėje atskleisite savo gyvenimo paslaptis.

Gounelle, Laurent

Go-442 Laimingas žmogus : romanas / Laurent Gounelle ; iš prancūzų kalbos vertė Erika Sabaliauskaitė. – Vilnius : Alma littera, 2010. – 208 p.

ISBN 978-9955-38-852-4

Didžiulio populiarumo sulaukusiame prancūzų rašytojo Loreno Gunelio (Laurent Gounelle) psichologiniame romane pasakojama paprasto mokytojo istorija. Įsisukęs į kasdienybę jis net nedrįsta svajoti, kokio gyvenimo norėtų. Tačiau netikėtas susitikimas su išminčiumi Balio saloje atveria jam akis, leidžia geriau pažinti save ir pasaulį. Knygos herojus pamažu supranta, kas gyvenime iš tiesų yra svarbu, ir aptinka paprastą, bet amžiną laimės formulę.

UDK 840-3

LAURENT GOUNELLE

Laimingas žmogus

Iš prancūzų kalbos vertė *Erika Sabaliauskaitė*
Redaktorė *Vitalija Dalmantaitė*
Korektorės *Gražina Stankevičienė* ir *Indrė Petrėtytė*
Viršelio dailininkė *Jūratė Šatūnienė*
Maketavo *Jurga Morkūnienė*

Tiražas 2300 egz.
Išleido leidykla „Alma littera“, Ulonų g. 2, LT-08245, Vilnius
Interneto svetainė: www.almalittera.lt
Spaudė UAB „Spindulio spaustuvė“,
Vakarinis aplinkkelis 24, LT-48184 Kaunas

Tikra patirtimi pagrįsta istorija, kuri užkrės gyvenimo džiaugsmu ir padės surasti neišsenkantį laimės ir sėkmės šaltinį.

Įsivaizduokite, kad baigiantis atostogoms Balio saloje nusprendžiate aplankyti seną išminčių. Be jokios ypatingos priežasties – tiesiog šiaip, nes apie jį sklinda garsas, o be to, ką gali žinoti... Senuko žodžiai pribloškia: jūsų sveikata gera, bet nesate... laimingas. Išminčius spinduliuoja begaline išmintimi ir, atrodo, pažįsta jus geriau nei jūs pats save. Jūsų patirtį ir įsitikinimus jis nušviečia ypatinga šviesa ir pastūmėja į patį nuostabiausią nuotykį – savęs paieškas. Išminčius ima vesti jus pažinimo keliu link gyvenimo, apie kokį svajojate...

www.**almalittera**.lt